

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Inovace jako determinant konkurenceschopnosti regionů

Bc. Vlasta Koudelková

**Diplomová práce
2009**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomie
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vlasta KOUDELKOVÁ**

Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**

Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**

Název tématu: **Inovace jako determinant konkurenceschopnosti regionů**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

Pojetí inovací v regionální politice

Regionální inovační systémy

Determinanty konkurenceschopnosti regionů

Komparace vybraných ukazatelů

Závěry a doporučení

Závěr

Literatura

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

KADERÁBKOVÁ, Anna. Růst, stabilita a konkurenceschopnost IV. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-79-5.

MIKOLÁŠ, Zdeněk. Jak zvýšit konkurenceschopnost. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1277-6.

PITRA, Zdeněk. Management inovačních aktivit. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-86946-10-X.

DVOŘÁK, Jiří. Management inovací. 1. vyd. Praha: Vysoká škola manažerské informatiky a ekonomiky, 2006. ISBN 80-86847-18-7.

JÁČ, Ivan; RYDVALOVÁ, Petra. Inovace v malém a středním podnikání. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2005. ISBN 80-251-0853-8.

OSBORNE, Stephen; BROWN, Kerry. Managing change and innovation in public service organizations. 1. vyd. London : Routledge, 2005. ISBN 0-415-32898-5.

<http://www.riforum.cz>

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jan Stejskal, Ph.D.

Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce:

23. června 2008

Termín odevzdání diplomové práce:

1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 10. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 6. dubna 2009

Bc. Vlasta Koudelková

Ve své diplomové práci bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Ing. Janu Stejskalovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky k diplomové práci.

Bc. Vlasta Koudelková

ANOTACE

Práce se zaměřuje na využití inovací, jako možnosti zvyšování konkurenceschopnosti regionů.

První část se zabývá problematikou zavádění inovací do veřejného sektoru. Pozornost je věnována především pojetí inovací v regionální politice, regionálním inovačním systémům a determinantům konkurenceschopnosti regionů. Ve druhé části jsou pomocí ukazatelů inovační výkonnosti porovnávány Pardubický kraj a kraj Vysočina.

KLÍČOVÁ SLOVA

regionální politika, regionální inovační systémy, inovace, inovační výkonnost, determinanty konkurenceschopnosti

TITLE

Innovation as determinant of competitiveness of regions

ANNOTATION

The work focuses on the use of innovations such as the possibility of increasing the competitiveness of regions.

The first part deals with innovation in the public sector. Attention is paid to the concept of innovation in regional policy, regional innovation systems and the determinants of competitiveness of regions. In the second part is using the indicators of innovation performance compared Pardubice region and the region Vysocina.

KEYWORDS

regional policy, regional innovation systems, innovation, innovative performance, determinants of competitiveness

Obsah

Obsah	7
Seznam ilustrací.....	10
Seznam zkratk.....	12
Úvod	12
1. Pojetí inovací v regionální politice.....	13
1.1. Regionální politika	13
1.2. Příčiny vzniku regionální politiky	15
1.2.1. Regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji	15
1.2.2. Regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů	16
1.2.3. Regiony se stagnujícím nebo upadajícím základním odvětvím	16
1.3. Motivy existence regionální politiky	16
1.3.1. Ekonomické motivy.....	17
1.3.2. Ekologické motivy.....	18
1.3.3. Sociální motivy.....	18
1.3.4. Politické motivy.....	18
1.4. Nástroje regionální politiky	19
1.4.1. Makroekonomické nástroje	19
1.4.2. Mikroekonomické nástroje	20
1.5. Regionální politika Evropské unie	21
1.5.1. Fondy Evropské unie	22
1.5.2. Cíle EU v programovacím období 2007 - 2013	24
1.6. Regionální politika v ČR	25
1.6.1. Nástroje regionální politiky v ČR.....	25
1.6.2. Programy fondů EU v České republice	27
1.6.2.1. Operační program Výzkum a vývoj pro inovace.....	29
2. Regionální inovační systémy.....	31
2.1. Obecné předpoklady fungování RIS	33
2.2. Typologie RIS	34
2.2.1. Typologie na základě vnějších kritérií.....	35
2.2.2. Typologie na základě institucionálního hlediska	35
2.2.3. Typologie neúplných RIS.....	36
2.2.4. Typologie ideálních RIS	36

2.2.5.	Typologie na základě charakteristik	37
2.3.	Vertikální vztah regionálního inovačního systému	38
3.	Determinanty konkurenceschopnosti regionů se zaměřením na inovace	40
3.1.	Regionální konkurenceschopnost a příčiny regionálních disparit	41
3.2.	Ukazatele regionální konkurenceschopnosti	42
3.2.1.	Ekonomická výkonnost	42
3.2.1.1.	Hrubý domácí produkt	43
3.2.1.2.	Nezaměstnanost	44
3.2.1.3.	Tvorba hrubého fixního kapitálu	45
3.2.2.	Inovační výkonnost	45
3.2.2.1.	Ukazatele vědy a výzkumu	45
3.2.2.2.	Přímé zahraniční investice	46
3.2.2.3.	Přidaná hodnota v technologicky náročných odvětvích	46
3.2.2.4.	Kvalifikace obyvatelstva a postavení v zaměstnání	46
3.2.3.	Kvalita života	47
3.2.3.1.	Migrace obyvatelstva	47
3.2.3.2.	Kvalita životního prostředí	47
3.2.3.3.	Kriminalita	48
3.2.3.4.	Střední délka života obyvatelstva	48
4.	Komparace determinantů konkurenceschopnosti ve vybraných regionech	49
4.1.	Základní informace o Pardubickém kraji	49
4.2.	Základní informace o kraji Vysočina	50
4.3.	Ukazatele kvalifikace obyvatelstva	52
4.3.1.	Ukazatel vzdělání populace	52
4.3.2.	Ukazatel rozdělení škol	55
4.4.	Přímé zahraniční investice	56
4.5.	Ukazatele vědy a výzkumu	58
4.5.1.	Výdaje na výzkum a vývoj	59
4.5.2.	Počet výzkumných pracovišť	61
4.5.3.	Počet zaměstnanců ve vědě a výzkumu	64
4.5.4.	Udělené patenty, licence a užité vzory	66
4.5.5.	Bibliometrie	68
4.6.	Shrnutí ukazatelů	70
4.6.1.	Ekonomická výkonnost	70

4.6.2. Inovační výkonnost	71
5. Doporučení	75
Závěr	78
Použitá literatura.....	80
Seznam příloh.....	83

Seznam ilustrací

Obrázek 1 - Regionální inovační systém ČR	31
Obrázek 2 - Základní model regionálního inovačního systému	32
Obrázek 3 - Vertikální inovační systém	39
Obrázek 4 - Základní podmínky konkurenceschopnosti regionů	40
Obrázek 5 - Populace podle ekonomického postavení	44
Tabulka 1 - Přehled operačních programů	28
Tabulka 2 - Faktory ovlivňující RIS v ČR	34
Tabulka 3 - Regionální ukazatele Pardubického kraje	50
Tabulka 4 - Regionální ukazatele kraje Vysočina	51
Tabulka 5 - Vzdělání populace	52
Tabulka 6 - Rozdělení škol	55
Tabulka 7 - Přímé zahraniční investice v Pardubickém kraji	57
Tabulka 8 - Přímé zahraniční investice v kraji Vysočina	57
Tabulka 9 - Počet registrovaných subjektů (PO)	58
Tabulka 10 - Přepočet reinvestovaného zisku	58
Tabulka 11 - Výdaje na výzkum a vývoj	60
Tabulka 12 - Počet jednotek provádějících výzkum	62
Tabulka 13 - Počet zaměstnanců ve vědě a výzkumu	64
Tabulka 14 - Udělené patenty, licence a užitné vzory	67
Tabulka 15 - Počet odborných článků a publikací v Pardubickém kraji	68
Tabulka 16 - Počet odborných článků a publikací v kraji Vysočina	68
Graf 1 - Rozdělení prostředků	25
Graf 2 - Rozdělení finančních prostředků dle OP	29
Graf 3 - Vzdělání populace	53
Graf 4 - Podíl studentů VŠ, kteří studují v místě trvalého bydliště	54
Graf 5 - Rozdělení škol	56
Graf 6 - Přímé zahraniční investice v ČR	56
Graf 7 - Výdaje na vývoj a výzkum v Pardubickém kraji	60
Graf 8 - Výdaje na vývoj a výzkum v kraji Vysočina	61
Graf 9 - Počet výzkumných pracovišť	63

Graf 10 - Zaměstnanci v Pardubickém kraji.....	65
Graf 11 - Zaměstnanci v kraji Vysočina.....	65
Graf 12 - Udělené patenty, licence, užité vzory	67
Graf 13 - Bibliometrie Pardubický kraj.....	69
Graf 14 - Bibliometrie kraj Vysočina.....	69
Graf 15 - Ekonomická výkonnost krajů	71
Graf 16 - Inovační výkonnost krajů.....	72
Graf 17 - Ukazatele inovační výkonnosti za rok 2006	73
Graf 18 - Ukazatele inovační výkonnosti za rok 2007	73

Seznam zkratek

ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
ES	Evropské společenství
ERIS	podnikatelský regionální inovační systém
EU	Evropská unie
GSI	globální systém inovací
HDP	hrubý domácí produkt
IRIS	institucionální regionální inovační systém
NIS	národní inovační systém
NUTS II	nomenklaturní územní statistické jednotky
OKEČ	odvětvová klasifikace ekonomických činností
OP	operační program
PPS	jednotka pro měření kupní síly
PZI	přímé zahraniční investice
ROP	regionální operační program
RIS	regionální inovační systém
RP	regionální politika
SF	Strukturální fondy
THFK	tvorba hrubého fixního kapitálu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu)
VaVpI	věda a výzkum pro inovace

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala inovace na úrovni regionů, protože toto téma je v posledním období velmi aktuální a je nutné jej dále rozpracovávat z různých pohledů.

V minulosti se inovace uplatňovaly především v soukromém sektoru, kde se prostřednictvím právě inovací podniky snažily a snaží dosáhnout vyšších tržeb, většího podílu na trhu, většího obratu, oslovit větší skupinu zákazníků a rozšířit svůj sortiment nabízených výrobků apod. Inovace se však v posledním období stále více promítají také do regionální politiky.

Zde mohou inovace zvýšit konkurenceschopnost jednotlivých regionů a zajistit lepší a kvalitnější služby pro všechny občany. V současném století žijeme v globalizované ekonomice, kde spolu země, regiony i podniky soutěží o investice, lidský kapitál a technologie, které přinášejí konkurenční výhody. Úspěšnost v této soutěži rostoucí měrou závisí na podmínkách ovlivňujících konkurenceschopnost jednotlivých subjektů. Aktuálním a naléhavým tématem současnosti je přechod ke znalostně založené ekonomice a společnosti.

Cílem práce je provést analýzu vybraných ukazatelů vztahujících se k inovacím jako determinantu konkurenceschopnosti regionů. Dále bude dosaženo výběrem vhodných ukazatelů jejich vzájemné komparace ve vybraných regionech České republiky. Jedním z dalších cílů je i návrh vlastních závěrů a doporučení.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. První je zaměřena na problematiku zavádění inovací do veřejného sektoru. Zaměřuje se především na pojetí inovací v regionální politice, regionální inovační systémy a také na determinanty konkurenceschopnosti regionů.

Ve druhé části jsou prováděny komparace vybraných ukazatelů v Pardubickém kraji a tyto ukazatele budou porovnávány s krajem Vysočina.

V závěru je provedeno zhodnocení výsledků na základě zjištěných ukazatelů a navrženy možné varianty řešení stávající situace.

1. Pojetí inovací v regionální politice

Jak již bylo řečeno v úvodu, inovace se stále více dostávají do popředí také ve veřejném sektoru a regiony tak zvyšují svojí konkurenceschopnost mezi ostatními a jejich služby se stávají kvalitnějšími a dokonalejšími.

Hospodářský rozvoj může být, a v České republice také je, organizován zejména na národní úrovni. Tento fakt je dán především dosavadním vnímáním národní ekonomiky jako integrovaného celku. Vývoj daného území je ovlivňován především hospodářsko – politickými faktory. V posledním období však tyto hospodářsko – politické nástroje přestávají být přesnými a jednotlivé hospodářské aktivity se více soustřeďují na místní podmínky jednotlivých měst a regionů.¹

V souvislosti s regionální politikou je také důležité zmínit působnost Evropské unie, protože většina prostředků na regionální politiku je poskytována právě prostřednictvím rozpočtu EU.

1.1. Regionální politika

Politika hospodářské a sociální soudržnosti, označována také jako strukturální či regionální politika, je jednou z nejvýznamnějších oblastí působnosti EU. Jinými slovy jde o solidaritu s chudšími regiony celé EU. Prostřednictvím strukturální politiky se EU snaží eliminovat hospodářské a sociální rozdíly nejen mezi jednotlivými regiony, ale v konečném důsledku i mezi členskými státy, to vše za účelem zajištění ekonomicky a sociálně stabilní Evropy. Mezi další cíle této politiky patří dosažení vysoké úrovně zaměstnanosti, rovnosti mezi ženami a muži a vysoké úrovně ochrany a zlepšování životního prostředí.

Podstatou regionální politiky EU je snížení hospodářských, sociálních a dalších rozdílů mezi regiony. Těžiště této politiky spočívá v členských státech. Orgány Evropské unie dbají na její koordinaci a harmonizaci, přičemž prostřednictvím strukturálních fondů vynakládají na tento účel nemalé finanční zdroje. Prostředky věnované na regionální politiku tvoří více než třetinu z celkového rozpočtu Evropské unie.

Vznik regionální politiky se datuje od 30. let 20. století, ale do této doby nedošlo k teoretickému ani k praktickému sjednocení názorů na obsahové vymezení, které by mělo

¹ CSANK, P. Konkurenceschopnost: je to téma pro krajské a místní politiky?. *Regionální inovační fórum* [online]. 2008 [cit. 2008-01-14]. Dostupný z WWW: <www.riforum.cz>.

relativně universální platnost. Definice regionální politiky tedy existuje celá řada, ale žádná z nich není považována za všeobecně uznávanou. Nyní je uvedeno několik definic, které jsou nejčastěji užívané:

Regionální politika představuje všechny veřejné přímé i nepřímé intervence státu, regionu, obcí a měst, vedoucí k lepšímu prostorovému rozdělení ekonomických i mimoekonomických činností. Lze v ní vidět snahu korigovat určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve smyslu dosažení dvou vzájemně závislých cílů, jimiž je ekonomický růst a zlepšení sociálního rozdělení. Je součástí regionalistiky, která tvoří rámcovou, souhrnnou tématickou oblast studia prostorových jevů, procesů a vztahů.²

Regionální politika je součástí hospodářské politiky, což představuje činnost státu zaměřenou na ovlivňování vývoje věcí veřejných, bez ohledu na to, kdo ji uskutečňuje. Lze tudíž říci, že hospodářská politika představuje specifické aktivity, které řeší meziregionální nerovnováhu a disproporce uvnitř regionu. Proto lze regionální politiku definovat jako cílevědomé působení státní správy a samosprávy na dynamiku a strukturu rozvoje regionů a na změny v podmínkách a struktuře prostorového uspořádání národního hospodářství. Stává se tak integrační součástí makroekonomické hospodářské politiky státu a realizuje se v úzké součinnosti s odvětvovými politikami, strukturální a urbanistickou politikou, přičemž sama je obohacuje o regionální rozměr. Jejím smyslem je působit tržně konformními nástroji na podporu nových aktivit v regionech, ve kterých to vláda považuje za potřebné. Obecně lze definovat regionální politiku jako koncepční a výkonnou činnost státu, územní samosprávy a dalších zainteresovaných subjektů.³

Regionální politika představuje všechny veřejné intervence, které vedou ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností, respektive které se pokouší napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky pro dosažení dvou vzájemně závislých cílů: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů.⁴

² ADAMČÍK, S. *Zdroje teorie regionální politiky a regionálního rozvoje*. 1. vyd. Ostrava : VŠB - TU Ostrava, 1997. 138 s.

³ KERN, J. *Teoretická a metodologická báze regionální politiky*. 1. vyd. Ostrava : VŠB - TU, 1997. 132 s.

⁴ VANHOVE, N., KLAASSEN, L. H. *Regional Policy : A European Approach*. Aveburg , Aldershot, Brookfield, 1987. 529 s

Regionální politika jakou součást státní politiky, která ovlivňuje rozmístění hlavních ekonomických zdrojů a aktivit na celém území státu nebo v jeho části. Regionální politiky zahrnuje opatření napomáhající jednak růstu stupně ekonomické aktivity v území, kde je vysoká nezaměstnanost a malá naděje na přirozený ekonomický růst, a na druhé straně opatření sloužící kontrole ekonomických aktivit v územích s nadměrným růstem.⁵

1.2. Příčiny vzniku regionální politiky⁶

Celá řada autorů se shoduje na tom, že příčinou vzniku regionální politiky je rozdílná regionální struktura jednotlivých států, kde vedle sebe existují jak prosperující regiony s vysokou životní úrovní, tak také regiony s ekonomickou výkonností, která je pod průměrem. Tyto regiony se potýkají často s problémy vysoké nezaměstnanosti a velkými sociálními problémy. Vedle těchto dvou typů regionů se nachází ještě regiony s přijatelnou ekonomickou úrovní, ale ty se často potýkají například se špatným stavem životního prostředí.

Příčiny meziregionálních rozdílů jsou různorodé, projevují se v řadě forem, ale nejčastěji se rozlišují tři hlavní typy těchto regionů. Tyto typy regionů jsou zpracovány dále.

Existence velkých rozdílů v sociální a ekonomické úrovni regionů může bránit dalšímu ekonomickému rozvoji v rámci celého státu a také může vyvolávat politické a sociální konflikty. Právě z těchto důvodů dochází k aplikaci regionální politiky ve většině zemí, pomocí které lze vytvořit podmínky pro odstranění nebo zmírnění regionálních rozdílů a dosáhnout tak stabilní regionální struktury, která může vést k růstu konkurenceschopnosti národní ekonomiky.

1.2.1. Regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji

Do této skupiny regionů patří především odlehlé části jednotlivých zemí, kde se projevují nepříznivé přírodní podmínky, v minulosti zde existovaly pouze extenzivní formy zemědělství, a tyto faktory zde přetrvávají do současnosti. V případě zvýšení životní úrovně v daných regionech se může stát, že se tato oblast stane přitažlivou pro cestovní

⁵ WOKOUN, R., et al. *Management regionální politiky a reforma veřejné správy*. Praha : LINDE PRAHA, a. s., 2006. str. 112.

⁶ zpracováno dle: POSTRÁNECKÝ, J. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha : IFEC s. r. o., 2001. str. 44 - 45, stejné členění používá také např. KADERÁBKOVÁ, J., et al. *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha : CODEX Bohemia s. r. o., 1996. str. 65 - 66.

ruch, který může být impulzem pro celkové oživení ekonomiky. Zemědělský region, který není přitažlivý pro expanzi průmyslu, nemůže zajistit svému obyvatelstvu dostatečnou životní úroveň v porovnání s ostatními částmi státu. Emigrace v tomto případě může způsobit nárůst produktivity práce.

1.2.2. Regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů

Zpravidla se jedná o regiony, které mají nedostatek kapitálu. Tento nedostatek způsobuje nízkou životní úroveň. Dlouhodobé zvýšení životní úrovně může být zajištěno stabilní ekonomickou situací, technologickým pokrokem ostatních částí státu.

1.2.3. Regiony se stagnujícím nebo upadajícím základním odvětvím

Takovéto regiony dříve patřily mezi nejvyspělejší, ale v důsledku změny struktury poptávky došlo ke stagnaci nebo k úpadku tradičních průmyslových odvětví, kam můžeme zařadit například těžbu uhlí, energetiku, textilní výrobu, hutnictví apod. Regiony se začaly potýkat s rostoucí mírou nezaměstnanosti, vysokou mírou emigrace, klesající ekonomickou úrovní, nízkou ekonomickou aktivitou, neodpovídající infrastrukturou.

1.3. Motivy existence regionální politiky⁷

Mezi základní důvody pro existenci regionální politiky jsou solidarita, tolerance a vnímání společné politiky, která tvoří základ sociální společnosti. Jednota státu spočívá v postupném odstraňování ekonomických nerovností mezi jednotlivými regiony. Nutnost zvyšovat konkurenceschopnost a prosperitu méně rozvinutých regionů je jedním z důvodů existence regionální politiky, která by v sobě měla zahrnovat snahu o ekonomické, sociální a politické zlepšení. Argumenty pro rovnost mezi regiony požadují řešení, popřípadě ulehčení nepříjemných nebo rychle rostoucích nepoměrů v rozdělování bohatství mezi obyvatele jednotlivých oblastí, ale úplné vyrovnání životních standardů ve všech regionech není možné, ani žádoucí, protože by omezilo tlaky na změny a zlepšení.

⁷ zpracováno dle: KADERÁBKOVÁ, J., et al. *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha : CODEX Bohemia s. r. o., 1996. str. 69 – 71, stejné členění používá také napr. POSTRÁNECKÝ, J. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha : IFEC s. r. o., 2001. str. 48 – 51.

1.3.1. Ekonomické motivy

Jednou ze čtyř rovin existence regionální politiky jsou ekonomické motivy. Tyto motivy jsou považovány za nejdůležitější a nejpočetnější. Mezi základní ekonomický motiv regionální politiky patří plné využití všech výrobních faktorů, ale zejména je kladen důraz na využívání pracovní síly. Příčinou problémů zaostávajících regionů je nejčastěji vysoká nezaměstnanost. Právě dostatečné využívání lidského kapitálu umožňuje zvýšení hrubého domácího produktu. Na počátku existence se regionální politika snažila tento problém řešit přesunem pracovníků do míst s převahou nabídky pracovních míst, ale v současném období je trend opačný.

Mezi nejčastější ekonomický motiv patří ekonomický růst. Ekonomický růst silně souvisí s využíváním produkčních faktorů, ale protože v každém regionu existuje vlastní ekonomická struktura, budou v dané oblasti vždy existovat určitá odvětví, která budou stagnovat. Takto postižené oblasti zaznamenávají omezenost tržních možností a tím i způsobují pokles ekonomického růstu státu.

Optimální rozmístění firem je dalším ekonomickým motivem. Podnikatelé při hledání optimálního místa pro svoji provozovnu berou v úvahu pouze mikroekonomická hlediska, ale ty se často neshodují s optimální rozmístěním z hlediska makroekonomického a sociálního. Do těchto makroekonomických kritérií můžeme zařadit externí náklady, které nese stát nebo příslušný region, a týkají se především využívání veřejné infrastruktury, ochrany přírody apod. Regionální politika se proto musí snažit o dosažení kompromisu mezi veřejnými požadavky a potřebami podnikatelů.

V některých zemích může existovat další motiv, kterým jsou tzv. náklady přelidnění. Tyto náklady vznikají převážně ve vysoce urbanizovaných zemích, kde existuje vysoká koncentrace ekonomických činností a obyvatelstva. Úkolem regionální politiky je nedovolit se městu rozrůst nad jejich optimální velikost.

Ve prospěch regionální politiky je vztah mezi regionální nerovnováhou a inflací. Inflace může vyvolávat v regionech s vysokou koncentrací ekonomických aktivit tzv. útok na náklady, který zapříčiňuje růst mezd v důsledku nedostatku pracovních sil nebo tzv. táhnutí poptávky, kdy obyvatelstvu těchto regionů nárokuje stejnou životní úroveň jako v regionech vyspělých a vytváří tlak na růst mezd bez ohledu na nízkou produktivitu práce. Regionální politiky musí provádět taková opatření, do kterých můžeme zařadit například diferencovaná úvěrová omezení, dotace, slevy z úroků apod., která postaví agregátní nabídku na selektivnější základy.

1.3.2. Ekologické motivy

Úroveň životního prostředí vstupuje do regionální politiky až od počátku 70. let. Od tohoto období je regionální politika uplatňována v zájmu obyvatel méně rozvinutých regionů, ale také v zájmu lidí, kteří žijí v přelidněných aglomeracích.

Neustále narůstající množství zastavěných ploch, nedostatečně rozvinutá technická infrastruktura, znečištěné ovzduší, voda apod. jsou motivem, který hraje důležitou roli v názorech lidí, kteří preferují život v ekologicky čistším prostředí venkova a malých měst.

1.3.3. Sociální motivy

Tyto motivy preferovala regionální politika až do období konce 50. let. Po tomto období vstupují do regionální politiky i motivy výše zmiňované. Regionální politika v této oblasti rozlišuje tři hlavní argumenty. Mezi první patří důvod plné zaměstnanosti. Regionální politika se snažila o zajištění práce pro každého. Za tímto ryze sociálním zdůvodněním stálo také poznání, že regionální nerovnováha znemožňuje dosažení plné zaměstnanosti použitím monetární a fiskální politiky vedené pouze z centrální úrovně.

Dalším faktorem je regionální rozdělování příjmů. Toto rozdělování může být dáno situací na trhu práce, ekonomickou strukturou apod., ale toto rozdělování není spravedlivé z hlediska regionální politiky. Proto regionální politika musí přijmout opatření, která budou alespoň zmírňovat diference v příjmové oblasti.

Posledním třetím faktorem je úvaha o obecném blahobytu. Pod pojem obecný blahobyt můžeme zařadit plnou zaměstnanost, spravedlivé rozdělení příjmů nebo kvalitní životní prostředí. Musíme v tomto případě brát také v úvahu kulturní rozdíly, odlišné zvyklosti a způsob života.

1.3.4. Politické motivy

Z politického hlediska je regionální politika často podřizována integračním procesům a stala se tak nástrojem politického kompromisu ve smyslu kompenzace možných negativních důsledků integrace. Mezi nejčastěji uváděné politické motivy patří výsledky voleb. V méně rozvinutých oblastech si lidé více uvědomují danou situaci, než v oblastech prosperujících.

1.4. Nástroje regionální politiky

Nástroje regionální politiky jsou zpravidla odvozovány z cílů regionální politiky a jsou nejčastěji zaměřeny na přilákání kapitálu a podnikatelských aktivit do regionu, stimulaci využití vnitřních rozvojových zdrojů, osidlování nebo stabilizaci obyvatelstva v regionu apod. Nejčastěji se nástroje regionální politiky člení do dvou skupin, a to na nástroje makroekonomické a mikroekonomické.

1.4.1. Makroekonomické nástroje⁸

Řešení regionálních problémů prostřednictvím tohoto nástroje je omezeno ostatními národohospodářskými cíli, a to zejména udržení žádoucí míry inflace, vyrovnaností platební bilance, popřípadě i realizací cílů průmyslové nebo agrární politiky. Do makroekonomických nástrojů řadíme fiskální politiku, monetární politiku a protekcionalismus.

Fiskální politika prostřednictvím státního rozpočtu zabezpečuje meziregionální přerozdělování. Mechanismus této redistribuce spočívá na jedné straně v systému daní a odvodů, a na straně druhé ve struktuře výdajů státního rozpočtu. Regiony, které dosahují vysokých příjmů odvádí do státního rozpočtu více, než regiony s nízkými příjmy. Tento efekt způsobuje kromě jiného progresivní konstrukce daní a odvodů. Na druhé straně do regionů s menšími příjmy plyne prostřednictvím sociálních výdajů, jako jsou podpory v nezaměstnanosti, rekvalifikační programy, daleko více prostředků. Tento problém by mohl být vyřešen plnou regionalizací fiskální politiky, kdy by byl princip jednotnosti u daní a odvodů nahrazen principem regionální diferenciace a regionálně adresnými výdaji. Tento systém by umožnil zvyšování daní ve vyspělých regionech a naopak snížení daní a odvodů v regionech méně rozvinutých. V tržních ekonomikách tento systém daňové politiky není využíván, a to především z důvodů nebezpečí vyvolání silné politické opozice v oblastech s vysokými daněmi, a také snížení možnosti ekonomického vývoje v prosperujících oblastech. Stát však může v jednotlivých regionech využít úlohu odběratele zboží a služeb, které jsou hrazeny prostřednictvím výdajové stránky státního rozpočtu, dále může zadávat přednostně zakázky firmám v určitých regionech, a tím usnadňovat ekonomický rozvoj.

⁸ zpracováno dle: POSTRÁNECKÝ, J. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha : IFEC s. r. o., 2001. str 53 - 55, stejné členění např. KADERÁBKOVÁ, J., et al. *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha : CODEX Bohemia s. r. o., 1996. str. 73 - 75, WOKOUN, R., et al. *Management regionální politiky a reforma veřejné správy*. Praha : LINDE PRAHA, a. s., 2006. str. 117 - 119.

Druhým makroekonomickým nástrojem je výkon monetární politiky, která umožňuje ovlivňovat množství peněz v ekonomice. Regionalizace monetární politiky je nejčastěji prováděna prostřednictvím velikostí úrokové míry, snadnějšího přístupu k úvěrům, délky doby splatnosti úvěrů apod. Tato politika hraje důležitou roli, protože takto získané prostředky mohou sloužit ostatním regionům prostřednictvím meziregionálních vazeb.

Poslední skupinu nástrojů tvoří protekcionismus, který znamená ovlivňování dovozů prostřednictvím dovozních limitů a cel. I zde může být zaveden tzv. regionální protekcionismus, který umožňuje uvalit dovozní limity a cla na produkty, jejichž výroba je koncentrována v zaostávajících regionech, ale toto opatření bývá často časově omezeno. Smyslem je orientace poptávky po domácí produkci. Podnikům tak bývá dávana možnost zvýšení produktivity práce, snížení nákladů, zlepšení kvality, zajištění dostatečné jakosti apod. a to vše za účelem zvýšení konkurenceschopnosti domácích produktů.

1.4.2. Mikroekonomické nástroje⁹

Tato skupina nástrojů má především ovlivňovat rozhodování ekonomických subjektů o prostorové lokalizaci. Nástroje se dělí podle zaměření na ekonomický subjekt, a to na nástroje ovlivňující prostorový pohyb pracovních sil a nástroje působící na prostorový pohyb kapitálu. Pomoc poskytována prostřednictvím mikroekonomických nástrojů plyne se státního rozpočtu, případně i z rozpočtů regionálních nebo lokálních, v podobě finančních částek, které jsou účelově poskytované. Hlavním cílem je znovuoobnovení rovnováhy na trzích práce.

První skupinu v rámci mikroekonomických nástrojů tvoří nástroje na realokaci pracovních sil. Pracovní síly okamžitě a bezprostředně nereagují na vznikající meziregionální rozdíly ve mzdách a v míře nezaměstnanosti. Tyto rozdíly mohou způsobovat migraci pracovních sil. Ta je ovšem spojena s ještě hlubší depresí v rozvoji regionu, kde dochází například ke snížení poptávky po službách a zboží. V případě nutnosti migrace musíme brát v úvahu také náklady, které jsou s migrací spojeny. Nejčastěji se jedná o úhradu nákladů na stěhování, výkup nemovitostí, podpora při nákupu nového bydlení atd. Vedle těchto ekonomických faktorů hrají také důležitou roli otázky

⁹ zpracováno dle: WOKOUN, R., et al. *Management regionální politiky a reforma veřejné správy*. Praha : LINDE PRAHA, a. s., 2006. str. 119 – 121, stejně členění např. POSTRÁNECKÝ, J. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha : IFEC s. r. o., 2001. str. 55 - 58, KADERÁBKOVÁ, J., et al. *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha : CODEX Bohemia s. r. o., 1996. str. 75 – 77.

neekonomické například psychologického charakteru. Proto by tato skupina nástrojů měla být spíše zaměřena na umění přilákat kapitál do problémového území, tvorbu nových pracovních příležitostí apod.

Druhou skupinu tvoří nástroje realokace kapitálu. Tyto nástroje se zaměřují na tvorbu nových pracovních příležitostí, a to jak u již existujících podniků, nebo přilákáním nových investorů. Nástroje zaměřené na již etablované firmy mají napomoci k rozšíření stávající výroby, nebo v případě nedostatečné konkurenceschopnosti nebo perspektivy na změnu výrobního programu. Naopak nástroje na přilákání nových firem vycházejí z předpokladu, že mnoho ekonomických činností je neutrálních a mohou se uplatňovat v různých lokalitách. Potom působí buď na přemístění pracovních míst nebo na zakládání nových firem v daném regionu. Tento prostorový pohyb kapitálu může být prováděn stimulací, tedy zvýšením přitažlivosti regionu pro kapitál, který bývá nejčastěji podporován v podobě subvencí na pracovní sílu, kapitálových subvencí, subvencí na dopravu, levných půjček, snížení cen pozemků, snižování daní apod. Druhou možností je restrikce, tedy zotřesením podmínek dalšího fungování kapitálu v jiných regionech prostřednictvím například zvýšením daňových sazeb.

1.5. Regionální politika Evropské unie

Jak již bylo řečeno výše, regionální politika Evropské unie bývá také často označována jako politika hospodářské a sociální soudržnosti. Tato politika v sobě odráží princip solidarity, který znamená, že bohatší státy přispívají na rozvoj chudších států a regionů, aby se zvýšila kvalita života obyvatel celé Evropské unie.

Regionální politika zaujímá významné postavení nejen v rámci celkové hospodářské politiky Evropské unie, ale i v rámci celkové politiky. Důležité je si uvědomit, že regionální politika ES vzniká postupně, poměrně dlouho a neustále se mění a vyvíjí. Můžeme pod ní chápat cílevědomou činnost na komunitární úrovni, která se mohla objevit až poté, co určitá oblast zkoumání přestala být porovnávána pouze se zbytkem daného státu, ale se zbytkem Společenství, jako jednoho celku, tedy i s ostatními členskými státy. Toto kritérium pro hodnocení těchto oblastí se začalo používat na komunitární úrovni v 70. letech, do tohoto období řadíme i počátek regionální politiky v současné podobě.¹⁰

¹⁰ LEDNICKÝ, V. *Tvorba strategie územního celku*. Ostrava : VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2003. str. 52 - 53 .

1.5.1. Fondy Evropské unie

Nástrojem pro realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti jsou fondy EU. Prostřednictvím těchto fondů dochází k přerozdělování prostředků v rámci EU nejvíce zaostávajícím a znevýhodněným regionům. Tímto způsobem se mohou snižovat rozdíly mezi úrovní a rozvojem regionů a i jednotlivých členských států EU.

Fondy Evropské unie zahrnují širokou škálu nástrojů finanční a technické pomoci. Mají sloužit především k podpoře hospodářského růstu členských států, zlepšování vzdělanosti jejich obyvatel a snižování sociálních nerovností. Některé nástroje také pomáhají kandidátským zemím při přípravě na jejich vstup do EU. Fondy se člení na strukturální fondy a Kohezní fond.

Jádro regionální a strukturální politiky EU tvoří strukturální fondy. Ty se přímo zaměřují na snižování rozdílů mezi regiony členských států a snižování zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů, včetně venkovských oblastí. Peníze ze SF jsou čerpány v rámci několikaletých cyklů, kterým se také říká programovací období. Do SF můžeme zařadit Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, Evropský rybářský fond a Evropský fond solidarity.¹¹ Přehled fondů ukazuje příloha B.

Evropský fond pro regionální rozvoj

Tento fond je nejdůležitější a objemem peněz i největším ze strukturálních fondů. Zaměřuje se na modernizaci a posilování hospodářství.

Evropský sociální fond

Sociální fond podporuje aktivity v oblastech zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů. Svých cílů dosahuje například posilováním sociálních programů členských států EU, pomáháním rizikovým skupinám obyvatel (mladí nezaměstnaní, zdravotně postižení), podporou rovných příležitostí na trhu práce a zlepšováním mobility pracovních sil v rámci EU.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Tento fond v současném období nahrazuje činnost Evropského zemědělského podpůrného a záručního fondu, který patřil mezi strukturální fondy v předchozím

¹¹ *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, str. 4 – 7.

programovacím období. Prostředky tohoto fondu budou sloužit ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví. Podporovány budou enviromentální projekty, nově vznikající podniky na venkově apod.

Evropský rybářský fond

Fond nahrazuje v novém programovacím období dosavadní Finanční nástroj na podporu rybolovu, a stává se tak novým nástrojem společné rybářské politiky EU. Hlavním cílem je zajištění trvale udržitelného rozvoje evropského rybolovu a akvakultury. Z fondu budou také financovány aktivity týkající se mořského i vnitrozemského rybolovu. Prostředky z tohoto fondu budou také využívány na podporu projektů vedoucích k vyšší konkurenceschopnosti, k ochraně a zlepšování životního prostředí.

Evropský fond solidarity

Fond solidarity byl založen po záplavách, které v srpnu 2002 zpustošily střední Evropu. Jeho pomoc je určena členským i přistupujícím státům, které jsou postiženy velkou přírodní katastrofou, ale také preventivní opatření proti těmto přírodním katastrofám. Úkolem tohoto fondu je poskytnutí rychlé a flexibilní finanční pomoci, kam můžeme zařadit například hrazení nákladů na dočasné ubytování, provizorní opravy dopravních tepen apod.

Mimo skupinu strukturálních fondů stojí Kohezní fond. Fond soudržnosti, jinak také Kohezní fond, byl založen k poskytování pomoci vybraným zemím EU. Oproti strukturálním fondům je jeho pomoc určena na přímé financování konkrétních velkých projektů v oblasti životního prostředí, rozvoje dopravy, nově také v oblasti energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie. Členský stát má možnost čerpat prostředky z tohoto fondu v případě, že jeho hrubý národní produkt na obyvatele nepřekročí 90 % průměru EU a má sestavený program vedoucí ke splnění podmínek hospodářského sbližování.

1.5.2. Cíle EU v programovacím období 2007 - 2013

Jednotlivé cíle EU se mění v závislosti na programovacím období¹². Regionální politika je politikou, která prodělává neustálé změny od svého vzniku, které mají dopad na stanovování současných priorit a cílů. Pro nynější programovací období je hlavním zájmem větší sociální a ekonomický růst a vytváření většího počtu pracovních míst. Regionální rozvoj je postaven na těchto cílech: konvergence, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a evropská územní spolupráce.¹³ Graf číslo 1 ukazuje rozdělování peněžních prostředků podle jednotlivých cílů v procentech z fondů Evropské unie. Změny cílů a finančních nástrojů za dvě poslední programovací období ukazuje příloha A.

Cíl 1 Konvergence je zaměřen na podporu růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech. Finanční prostředky jsou určeny pro regiony soudržnosti¹⁴ (NUTS II) s HDP nižším než 75 % průměru EU. V České republice jsou to všechny regiony kromě hlavního města Prahy. Tento cíl je podporován zejména Evropským fondem pro regionální rozvoj a Evropským sociálním fondem.

Podpora ze strukturálních fondů je poskytována jednotlivým žadatelům prostřednictvím programových dokumentů – tzv. operačních programů, které jsou zpracovány jednotlivými členskými státy a dohodnuty s Evropskou komisí.

Druhým cílem je Cíl 2 Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Tento cíl se zaměřuje na programy pro regiony a orgány regionální správy podporující ekonomické změny v průmyslových, městských a venkovských oblastech. Cíl 2 podporuje regiony s HDP vyšším než 75 % EU, nespádajících do „méně rozvinutých“ regionů. V České republice toto kritérium splňuje pouze hlavní město Praha.

Posledním cílem je Cíl 3 Evropská územní spolupráce, který podporuje harmonický a vyvážený rozvoj území EU. Tento cíl podporuje proces sjednocení EU spoluprací na přeshraniční, mezinárodní a meziregionální úrovni. Je financován Evropským fondem pro regionální rozvoj. Mezi jeho hlavní priority patří:

- podpora rozvoje vědy a výzkumu a informační společnosti,

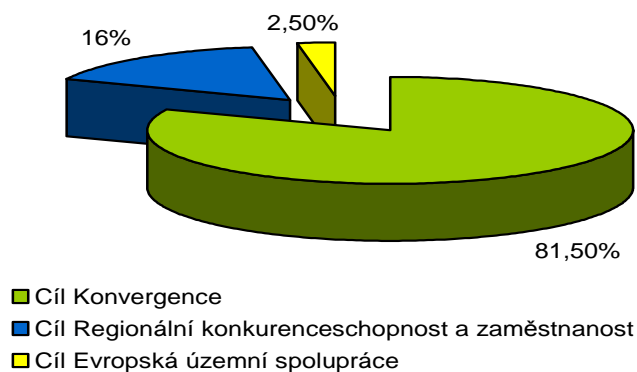
¹² jedná se o sedmileté cykly, pro které členské země zpracovávají vždy nové programové dokumenty, jsou stanovovány nové cíle a priority, kterých se jednotlivé členské země snaží v daném období dosáhnout a naplňovat v souladu se základními strategickými dokumenty EU

¹³ *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, str. 3.

¹⁴ regiony soudržnosti se zřizují pro potřeby spojené s koordinací a realizací hospodářské a sociální soudržnosti, které spočívá zejména ve využití finančních prostředků ze strukturálních fondů EU (Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko)

- životní prostředí a předcházení rizikům,
- řízení vodních zdrojů.

Graf 1 - Rozdělení prostředků

Zdroj: *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, str. 3, vlastní úpravy.

1.6. Regionální politika v ČR

Regionální politika v České republice nehrála významnou roli až do období vstupu do Evropské unie. Hlavními důvody, které bránily rozvíjení regionální politiky u nás, bylo to, že pozornost byla více věnována řešení transformačních problémů, ale také meziregionální socioekonomické diference.

Od druhé poloviny 90. let dochází k zásadnímu obratu v regionální politice ČR, a to především právě růstem socioekonomických rozdílů, rostoucí demokratizací a decentralizací rozhodování. Vláda v tomto období přijala usnesení, pomocí kterého se vymezují legislativní, institucionální a programové úkoly v regionální oblasti.

Legislativní rámec regionální politiky je tvořen souborem zákonů přijatých v souvislosti se zaváděním krajského zřízení v ČR. Klíčovými dokumenty jsou Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, Zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze a Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje.

1.6.1. Nástroje regionální politiky v ČR

Jak již bylo řečeno, až do této doby nebyly v rámci regionální politiky přijaty jednoznačné nástroje pro realizaci této politiky. Ani Česká republika si dosud nevytvořila

vlastní specifické nástroje a využívá tedy standardní ekonomické a finanční nástroje. Vývoj těchto nástrojů, které jsou používány k podpoře regionální politiky, souvisí s budováním institucionálního a legislativního rámce české regionální politiky. Mezi charakteristické znaky nástrojů české regionální politiky jsou:¹⁵

- doplňková funkce – omezenost váhy regionální politiky v celkovém kontextu hospodářské politiky,
- dočasný charakter,
- katalytický charakter – aplikace v zájmu urychlení sociálně – ekonomických procesů,
- regionální diferenciací – působnost podle regionů nebo intenzity působení.

Mezi nejčastěji používané druhy nástrojů můžeme zařadit například:

- regionální pobídky, a to jak typu finančního (změkčování úvěrových podmínek, podpory úvěrování podnikatelů, investiční granty, rekvalifikační dotace apod.), tak také typu fiskálního (zrychlené odpisy, daňové úlevy)
- regionální plánování,
- využití veřejných zakázek,
- decentralizace státních orgánů a institucí,
- vytváření svazku obcí, klastrů,
- tvorba nových pracovních příležitostí,
- subvence na pracovní sílu,
- systém levných půjček,
- snižování daní,
- úrokové zvýhodnění,
- daňové prázdny,
- slevy na daních,
- mimořádné dotace,
- snížení cen pozemků apod.

¹⁵ WOKOUN, R., et al. *Management regionální politiky a reforma veřejné správy*. Praha : LINDE PRAHA, a. s., 2006. str. 197.

Hlavním cílem používání těchto nástrojů je:

- rozvoj podnikání,
- rozvoj lidských zdrojů a dalších opatření v oblasti trhu práce,
- rozvoj služeb sociální péče a sociální pomoci,
- zajištění dostupnosti a zlepšení úrovně poskytování zdravotnických služeb,
- rozvoj cestovního ruchu,
- zlepšení vybavenosti regionů infrastrukturou,
- lepší dopravní obslužnost,
- zajištění výzkumu a technologického vývoje,
- ochrana životního prostředí apod.

1.6.2. Programy fondů EU v České republice

Členské země EU mohou využívat zdroje evropských fondů pouze na základě vypracovaných a schválených operačních programů, které se vždy nově připravují pro každé programovací období. Při čerpání finanční podpory z fondů EU je odpovědnost za řízení a správné využívání těchto peněz přesunuta na příslušný členský stát. Ten si poté sám zřizuje další potřebné instituce a orgány, které se zabývají jednotlivými činnostmi nezbytnými k tomu, aby se peněžní prostředky z těchto fondů dostaly k příjemcům podpory, tedy k realizátorům projektů.¹⁶ Následující tabulka ukazuje prostřednictvím jakých programů může v současném programovacím období čerpat finanční prostředky z fondů EU ČR a graf ukazuje procentuální podíl přidělených finančních prostředků na jednotlivé operační programy.

¹⁶ *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, str. 8, vlastní úpravy.

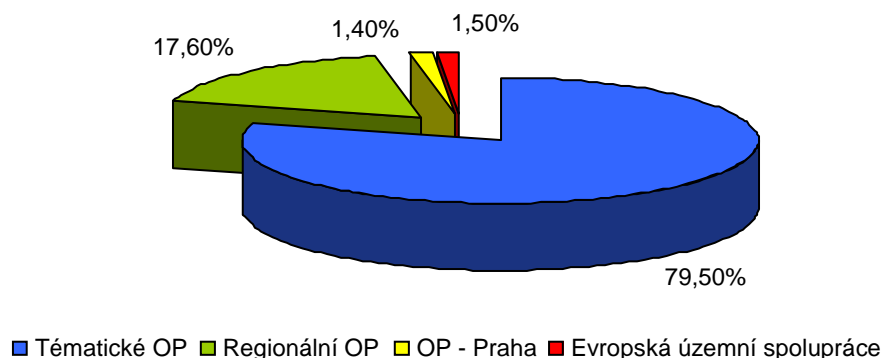
Tabulka 1 - Přehled operačních programů

OPERAČNÍ PROGRAMY NA OBDOBÍ 2007 - 2013		PŘIDĚLENÁ ČÁSTKA
Tématické OP	OP Podnikání a inovace	21 271,1 mil. EUR
	OP Doprava	
	OP Životní prostředí	
	OP Lidské zdroje a zaměstnanost	
	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	
	OP Výzkum a vývoj pro inovace	
	Integrovaný operační program	
	OP Technická pomoc	
Regionální OP	ROP NUTS II Jihovýchod	4 659 mil. EUR
	ROP NUTS II Jihozápad	
	ROP NUTS II Moravskoslezsko	
	ROP NUTS II Severovýchod	
	ROP NUTS II Severozápad	
	ROP NUTS II Střední Čechy	
	ROP NUTS II Střední Morava	
OP - Praha	OP Praha Konkurenceschopnost	372,4 mil. EUR
	OP Praha Adaptibilita	
Evr. územní spolupráce	OP Mezuregionální spolupráce	389 mil. EUR
	OP Nadnárodní spolupráce	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Bavorsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Rakousko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Sasko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Slovensko	
	INTERACT II	
	ESPON 2013	

Zdroj: *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, str. 9, vlastní úpravy.

Celkem bylo vytvořeno 24 operačních programů, které se dělí na tématické, regionální, programy určené pro hlavní město a programy, které spadají pod cíl Evropská územní spolupráce.

Graf 2 - Rozdělení finančních prostředků dle OP

Zdroj: *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, str. 9, vlastní úpravy.

Následující kapitola se zabývá vysvětlením operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace. Tato kapitola je důležitá pro další zpracování této práce.

1.6.2.1. Operační program Výzkum a vývoj pro inovace¹⁷

Program je zaměřen na posílení konkurenceschopnosti ČR prostřednictvím lépe nastavených podmínek pro existenci a působení výzkumných, vývojových a proinovačních center, vysokých škol apod. Nutností je především zvýšení kapacit stávajících center a vznik nových institucí v regionech ČR, dále také zrychlení přenosu výsledků vědy a výzkumu do praxe, průmyslu a na trh.

Mezi příklady typových aktivit, které je možno financovat patří:

- rozvoj kapacit vědy a výzkumu – výzkumné instituce se podporují v rozšiřování sítě výzkumných center do regionů, kde dosud neexistovaly. Finance tak jsou určeny především na výstavbu nových a rekonstrukci stávajících laboratoří a jejich vybavení moderní technikou, což povede i ke zvyšování nabídky pracovních míst v oblasti výzkumu a vývoje.
- podpora spolupráce vědy a výzkumu a soukromého sektoru – podporují se projekty výzkumných a inovačních ústavů, které vedou k užší spolupráci a aktivnější komunikaci se soukromým sektorem, zejména s významnými průmyslovými podniky. Jedná se např. o financování

¹⁷ *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, str. 19.

vývoje nového produktu, patentu, nebo výrobní metody, která bude poté přenesena do praxe.

- ochrana duševního vlastnictví ve vědě a výzkumu – vysoké školy mohou žádat o prostředky, díky kterým zlepší pracovní podmínky ve svých výzkumných laboratořích, čímž své studenty motivují k setrvání v této oblasti a následnému zakládání technologicky orientovaných firem.
- posilování kapacit vysokých škol – finanční podpora bude určena na rozšiřování nabídky inovativních a technických studijních programů na VŠ, také na budování vysokoškolských kampusů, rekonstrukce a dovybavení stávajících prostor určených na vědecko – výzkumnou činnost na akademické půdě.

Operační program Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) spadá mezi tematické operační programy v cíli Konvergence a z pohledu finančních prostředků je čtvrtým největším českým operačním programem. Z fondů EU je pro něj vyčleněno 2070,68 mil. €, což činí přibližně 8 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku.

Mezi subjekty, které mohou být žadateli patří veřejné vysoké školy, státní vysoké školy, soukromé vysoké školy, veřejné výzkumné instituce, resortní výzkumné ústavy, neziskové instituce, jimi vytvořené právnické osoby, Agentura pro podporu podnikání a investic, CzechInvest a další.

Řídícím orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR - Odbor programu Evropského fondu pro regionální rozvoj. OP VaVpI je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF).

2. Regionální inovační systémy

Koncept regionálních inovačních systémů je považován za jeden z nejmladších přístupů k regionálnímu rozvoji. Objevil se v 90. letech 20. století a navazuje na starší koncept, který byl označován jako národní inovační systém. Východiskem tohoto přístupu je fakt, že k technologickým změnám a inovacím nedochází samovolně pouze jako výsledek vnitřních zdrojů organizací a firem, ale jsou závislé také na vnějších podmínkách, kam můžeme zařadit například spolupráci s různými subjekty a prostředím, ve kterém se nachází.

Regionální inovační systém můžeme definovat jako soubor ekonomických, politických a institucionálních vztahů, které se vyskytují v dané geografické oblasti (regionu), a které generují kolektivní procesy učení se, které vedou k rychlému šíření poznatků a nejlepším zkušenostem z praxe.¹⁸ Obrázek číslo 1 ukazuje, jak regionální inovační systém vypadá v podmínkách České republiky.

Obrázek 1 - Regionální inovační systém ČR

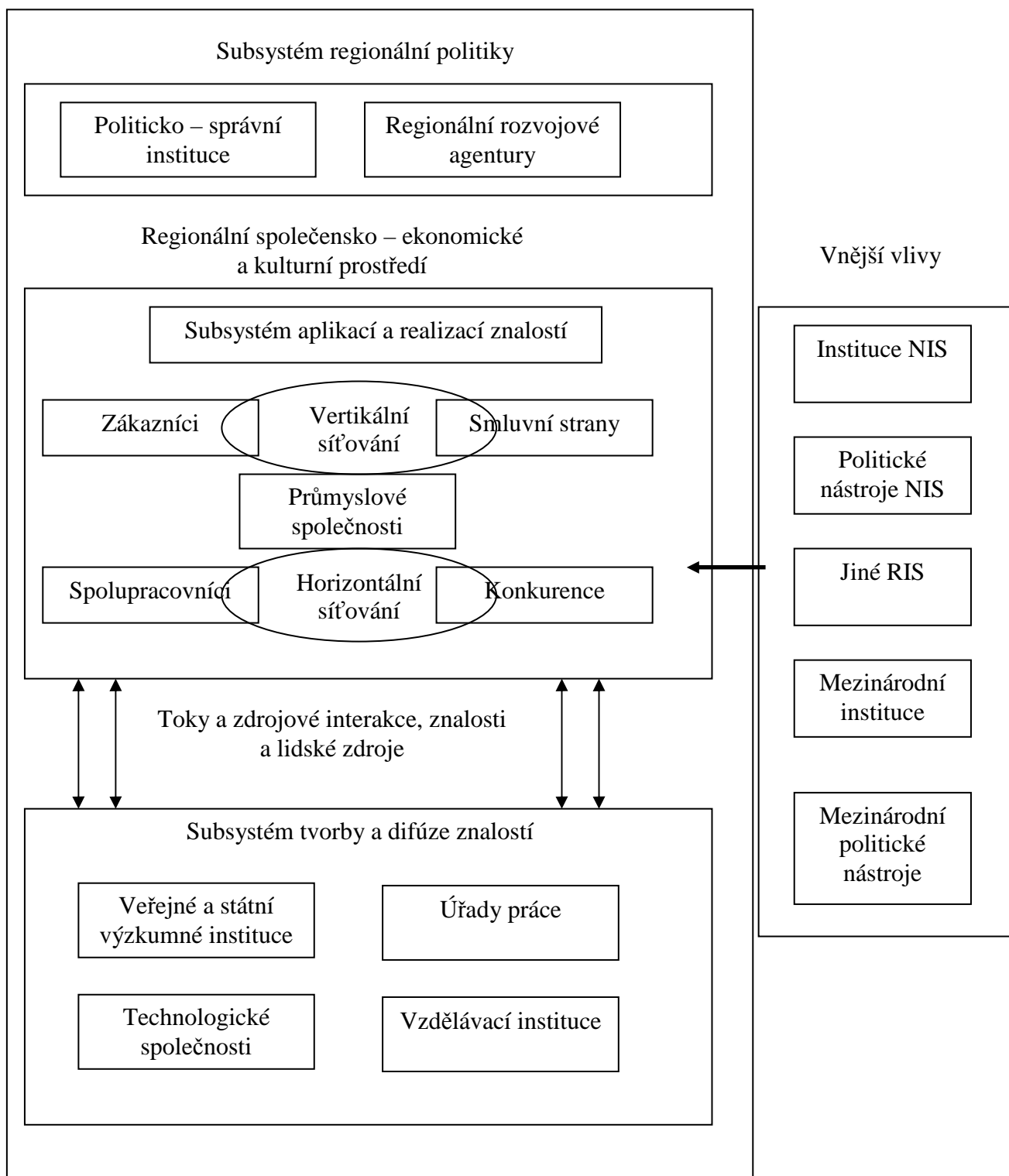

Zdroj: KADERÁBKOVÁ, A., MÜLLER, K. Národní inovační systémy. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2005, roč. 2005, č. 12 . Dostupný z WWW: < <http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>, str. 8, vlastní úpravy.

¹⁸ HUDEC, O. *Regionálne inovačné systémy : Strategické plánovanie a prognózovanie*. Košice : Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2007. str. 83, vlastní úpravy.

Jak již bylo řečeno, v současném období je kladen stále větší důraz na úlohu inovací na regionální úrovni. Jak vypadá základní model regionálního inovačního systému ukazuje obrázek č. 2.

Obrázek 2 - Základní model regionálního inovačního systému

Zdroj: HUDEC, O. *Regionálne inovačné systémy : Strategické plánovanie a prognózovanie*. Košice : Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2007. str. 85, vlastní úpravy.

Možnost a schopnost vytvářet inovace je chápána jako determinant konkurenceschopnosti organizace, přitom území regionů je na prosazování inovací ideální. Inovace jsou hnací silou každé organizační jednotky, které je vedou k vytyčování důležitých cílů, vytváření nových odvětví v ekonomice, přeměně organizačních struktur organizace atd. V procesu aplikace inovací se využívá ve větší míře lidský kapitál a zároveň se více propojují zkušenosti a znalosti jednotlivých účastníků, know – how apod. Důležitou roli hraje také management, který se musí neustále přizpůsobovat rychle se měnícím změnám v daném prostředí.

2.1. Obecné předpoklady fungování RIS¹⁹

Vznik regionálního inovačního systému byl ovlivněn dvěma významnými podněty. Prvním z nich navazuje na rozvoj neoschumpeterovského proudu ekonomických věd, který se zaměřoval na analýzu vztahu mezi technikou a vědou ve vyspělých zemích. Prováděný výzkum byl podporován OECD, kde tato organizace poukázala na ukazatele vědy a techniky, ale také na jejich aplikaci v praxi. Druhým podnětem, který ovlivnil vývoj RIS byl rozsáhlý empirický průzkum, který se uskutečnil na přelomu 80. a 90. let. Výzkum se prováděl ve spolupráci patnácti členských zemích OECD a i přes zjištěné rozdílnosti v institucionálním uspořádáním a odlišnostech v oblasti inovací, byly zjištěny dílčí shody. Tyto podobné rysy umožnily formulovat obecné předpoklady fungování regionálního inovačního systému. Faktory, které ovlivňují regionální inovační systém v České republice uvádí tabulka č. 2. Soubor shodných rysů může být charakterizován následně:

- a) interakce mezi vysokou školou a průmyslem, která by měla být zdrojem dlouhodobého ekonomického růstu; je dána propojením vědy a techniky, která je charakteristická určitým způsobem technického projektování a praktik, rostoucím vědeckým věděním,
- b) inovační aktivita soukromopodnikatelských aktérů nebo firem; je specifická vědeckou činností ve vlastních laboratořích a specifickými vazbami k dodavatelům i odběratelům,
- c) aktivita vlád podporující inovační aktivity a to především vytvářením příznivého inovačního prostředí pomocí monetární, fiskální politiky, ale také vlivem na vzdělávací systém.

¹⁹ KADERÁBKOVÁ, A., MÜLLER, K. Národní inovační systémy. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2005, roč. 2005, č. 12. Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>, str. 5.

Tabulka 2 - Faktory ovlivňující RIS v ČR

Aktiva	Tlaky/výzvy/bariéry
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pozice a dynamika technicky náročných oborů ▪ Vysoké tempo přílivu přímých zahraničních investic ▪ Pozice podnikového výzkumu ▪ Exportní orientace zpracovatelských oborů ▪ Technická vyspělost pracovní síly ▪ Silný podíl technických oborů ve školství ▪ Liberální podnikatelské prostředí – aktivní politika zaměstnanosti, výzkumná politika 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedokončená privatizace velkých firem a slabá pozice středních a malých firem ▪ Růst nezaměstnanosti – pružnější adaptace pracovních sil k novým činnostem ▪ Rozdílnější a pružnější vysoké školství ▪ Podpora podnikového výzkumu ▪ Pokles a nízká úroveň patentové aktivity ▪ Nedostatečné legislativní zajištění

Zdroj: KADEŘÁBKOVÁ, A., MÜLLER, K. Národní inovační systémy. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2005, roč. 2005, č. 12 . Dostupný z WWW: < <http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>, str. 46.

2.2. Typologie RIS²⁰

V posledním období se koncept regionálních inovačních systémů stále více využívá, a to jednak pro účely analýzy inovačního potenciálu regionu nebo identifikaci inovačních bariér, tak také jako nástroj pro politiku veřejné podpory. Je důležité zmínit, že na druhé straně tento koncept není stále zcela konkrétní a příliš rozpracovaný, protože jasně neidentifikuje jak regionální inovační systém v praxi vypadá, nedefinuje hlavní aktéry ani jeho mechanismy. Tato nerozpracovanost je důsledkem toho, že sám inovační proces je vždy specifický, který zahrnuje neustále učení se a neustále se vyvíjí, přizpůsobuje a mění se. Typologie RIS umožňuje srovnání různých regionů.

Charakteristiky jednotlivých inovačních procesů jsou především determinovány přirozeným potenciálem a lokálními specifiky každého regionu, jejich ekonomickým a sociálním rozvojem a dostupnými, především přírodními, zdroji v daném regionu. Tyto prvky jsou doplněny vnějšími impulsy a zdroji znalostí, pomocí kterých se může předejít vzniku tzv. lock – in situací. Lock – in situaci můžeme definovat jako ztrátu konkurenceschopnosti regionu například důsledkem vyčerpání přírodních zdrojů, technologických možností, nebo nevyužití možnosti prosadit radikální změnu, která by dané lokalitě zajistila vzestup.

²⁰ ADÁMEK, P., CSANK, P., ŽIŽÁLKOVÁ, P. Regionální inovační systém a jejich podpora. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2007, roč. 2007, č. 7. Dostupný z WWW: < <http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>, str. 3 – 10.

2.2.1. Typologie na základě vnějších kritérií

Typologie RIS na základě vnějších kritérií nevyžaduje na rozdíl od podrobného srovnání regionů, které je dalším typem, ale v literatuře není rozpracované, podrobnou empirickou analýzu včetně terénního šetření ve sledovaných regionech.

Jedním z nejdůležitějších východisek rozlišení jednotlivých typů RIS je hledisko komplexnosti, které také bývá někdy označováno jako hledisko úplnosti. Toto hledisko analyzuje region na základě stupně rozvinutosti nebo naopak zda některá ze systémových složek není doposud rozpracována nebo zcela chybí.

Znalostní základna daného regionu nebo firmy je dalším prvkem vnějších kritérií. Nejčastěji bývá uváděno rozdělení znalostí na kodifikované a nekodifikované. Do první skupiny, tedy do skupiny kodifikovaných znalostí, můžeme zahrnout takové znalosti, které lze určitým způsobem standardizovat, a to například pomocí moderních komunikačních a informačních technologií. Využívání těchto znalostí je poměrně nákladné především z důvodů vysokých cen na nákup licencí, vyškolení nových pracovníků apod. Často jsou tyto kodifikované znalosti považovány za určitou konkurenční výhodu. Nekodifikované znalosti jsou naopak vázány na jednotlivce, skupiny nebo organizace, ve kterých vznikly. Tyto znalosti se stávají důležitým činitelem, který poukazuje na geografické rozdíly v procesu a šíření inovací. Do této skupiny můžeme zahrnout například společný jazyk, normy, zvyky, tradice, obdobný způsob komunikace.

Dalším hlediskem je také ekonomická situace regionu, a to především zastoupením jednotlivých odvětví a oborů v dané lokalitě, tak také velikostí jednotlivých ekonomických subjektů působících v daném regionu.

2.2.2. Typologie na základě institucionálního hlediska

Toto hledisko do značné míry ovlivňuje formování regionálního inovačního systému. Zohledňuje v sobě politický rámec a charakter veřejné podpory. Jedním z kritérií pro rozlišení inovačních systémů jsou rozdíly, které existují mezi Evropou a USA. Dle Cookea se rozlišují dva regionální inovační systémy, a to institucionální (IRIS) a podnikatelský (ERIS), kde dominantní roli hraje soukromý sektor.

Do první skupiny, tedy do IRIS, můžeme zahrnout inovační systémy, která se aplikují především v Německu, severských státech nebo ve Velké Británii. Zde jsou inovační systémy založeny především na podpoře v oblasti výzkumu a podpoře

výzkumných organizacích. V této skupině se nalézají především odvětví, která využívají syntetické²¹ znalostní základny a využívají ve velké míře postupných inovací (inkrementální inovace) než radikálních inovací. V Evropě je největší slabinou vzájemná vazba výzkumu a průmyslu, které způsobují zaostávání RIS.

Druhá skupina – podnikatelské inovační systémy – jsou nejvíce aplikovány v USA. V této skupině jsou více zastoupeny odvětví inovace prosazované analytickou²² znalostní základnou. Inovační systém se více orientuje na fungování trhu. Tento systém je více přizpůsobivý neustálým změnám, ke kterým dochází v ekonomice a nové znalosti přináší především soukromý sektor prostřednictvím rozsáhlých výzkumů.

2.2.3. Typologie neúplných RIS

Velké množství regionů v Evropě můžeme zahrnout do této skupiny. Je charakteristická tím, že některá ze složek není dostatečně rozvinuta. Může se jednat například o politický zájem o podporu inovací, nedostatečné vazby mezi subjekty, neexistence infrastruktury, malé množství firem v dané lokalitě, především inovativních firem, které nevyužívají v dostatečné míře lokalizačních výhod. Mezi nejčastěji uváděné nedostatky RIS patří:

- a) organizační štíhlost – nedostatek potřebných organizací, nízká úroveň klastrování,
- b) fragmentace – nedostatečná vzájemná spolupráce,
- c) lock – in situace.

Tyto nedostatky se objevují v různých kombinacích a jsou typické především pro periferní regiony, metropolitní regiony a staré průmyslové regiony.

2.2.4. Typologie ideálních RIS

Tuto skupinu můžeme opět rozdělit na institucionální a podnikatelskou, také nazývanou firemní strukturou, která je dána vztahy mezi jednotlivými podniky, ale také vazbami na okolí. RIS se dělí na:

²¹ důležitá především pro aktivity, ve kterých inovace vznikají prostřednictvím nových kombinací již dostupných a existujících znalostí, ale také pomocí spolupráce a učení se v praxi; charakteristická snaha o odstranění problémů a nedostatků nebo snaha o úspory

²² tyto znalosti se získávají především prostřednictvím výzkumu prováděným zvláštním oddělením ve firmách, dominují zde především nové vědecké poznatky, nové vědecké objevy a technologické průlomy

- a) zakořeněný RIS – využívá především syntetické znalostní základny a lokalizovaného procesu učení, který poukazuje na geografickou a kulturní blízkost regionu; uplatňuje se především aplikovaný výzkum, který je financován místními bankami, místní vládou nebo místními podnikatelskými asociacemi,
- b) networked RIS – firmy i organizace jsou zakořeněny v dané lokalitě a využívají vzájemného učení se; ve větší míře se uplatňuje strategické plánování; daná lokalita je typická velkým množstvím jak velkých podniků, tak také řadou středních a menších podniků; opět se uplatňuje aplikovaný výzkum, ale také základní výzkum; tento typ RIS je nejčastější v evropských regionech,
- c) řízený RIS – významnou roli zde hrají tzv. exogenní aktéři, kam můžeme zařadit centrální vládu nebo velké podniky; do tohoto typu lze začlenit především vědecké parky,
- d) lokalistický RIS – v této skupině neexistují na rozdíl od předchozích velké firmy a je zde jen malý počet firem; spolupráce lokalizovaných firem v oblasti výzkumu je velmi slabá a zaměřuje se pouze na svůj region; naopak vazby uvnitř RIS mezi jednotlivými organizacemi, ale také mezi organizacemi a veřejnou správou jsou velmi silné,
- e) interaktivní RIS – v této skupině existuje vyvážené zastoupení jak malých tak velkých firem; charakteristické jsou vertikální a horizontální vazby a velké množství podnikatelských asociací, klubů apod.,
- f) globalizovaný RIS – nejdůležitější postavení v této skupině mají globální korporace, které určují vzájemnou spolupráci v celém systému.

V Evropě převažují především RIS, které mají silnou vazbu na daný region a firmy působící v dané lokalitě, ale určitou roli zde hrají také zahraniční a globální účastníci systému.

2.2.5. Typologie na základě charakteristik

Jedná se o poslední uváděnou skupinu RIS, která v sobě nezahrnuje pouze statistické ukazatele, ale měla by také obsahovat tzv. měkké informace. Tyto měkké faktory hrají důležitou roli z hlediska ekonomické konkurenceschopnosti, kde velká řada inovací vzniká především z komerčních důvodů, například za účelem snížení nákladů, vyhovění požadavků klienta, zvýšení podílu na trhu apod.

2.3. Vertikální vztah regionálního inovačního systému²³

Pod pojmem systém, v oblasti regionální politiky, rozumíme soubor interaktivních prvků nebo jednotek, které tvoří integrovaný celek s cílem vykonávat danou funkci. Regionální inovační systém je určitým typem regionální politiky, který může být projevem:

- a) ekonomiky založené na informační technologii,
- b) prosazování klastrových iniciativ jako hnací síla růstu,
- c) endogenní teorie ekonomického růstu, která přesouvá ekonomické aktivity z národní na regionální úroveň.

Vznik regionálních inovačních systému je reakcí na neustále se měnící podmínky a pozici regionu. Současném období globalizace dochází k potlačování významu národních hranic a naopak k neustále většímu posilování zodpovědnosti regionů za vlastní rozvoj, mění se formy správy a odklon od hierarchicky řídicích systémům k síťovým strukturám. Jednu z nejvýznamnějších úloh je vytvoření správné vize a soustředění úsilí v rámci regionální komunity, která je založená na silných a slabých stránkách a příležitostech pro růst a rozvoj regionů. Výše uvedená fakta způsobují vznik nových paradigmat, která souvisí s decentralizací moci a její přenos z národní na regionální úroveň. Můžeme tedy říci, že RIS je zdrojem a nástrojem pro zajištění:

- a) konkurenceschopnosti pro podnik,
- b) rozvoje pro region,
- c) růstu pro krajinu.

V současném období se stále více ukazuje nutnost na vzájemné propojení vlády a regionálních institucí nebo firem. Jak již bylo řečeno, dochází k neustále většímu důrazu jednotlivých regionů na vlastní strategii rozvoje, ke zkvalitňování přenosu vědomostí mezi veřejnými výzkumnými centry, univerzitami a průmyslovým výzkumem a vývojem.

Věřejná správa musí začít plnit novou úlohu – pro realizaci úspěšné politiky, se přechází od principu zdola nahoru k síťování, vyjednávání mezi jednotlivými společnostmi, zájmovými skupinami, koalicemi a systémy. Již neexistuje pouze horizontální struktura, ale pro veřejnou správu se objevuje také struktura vertikální, která

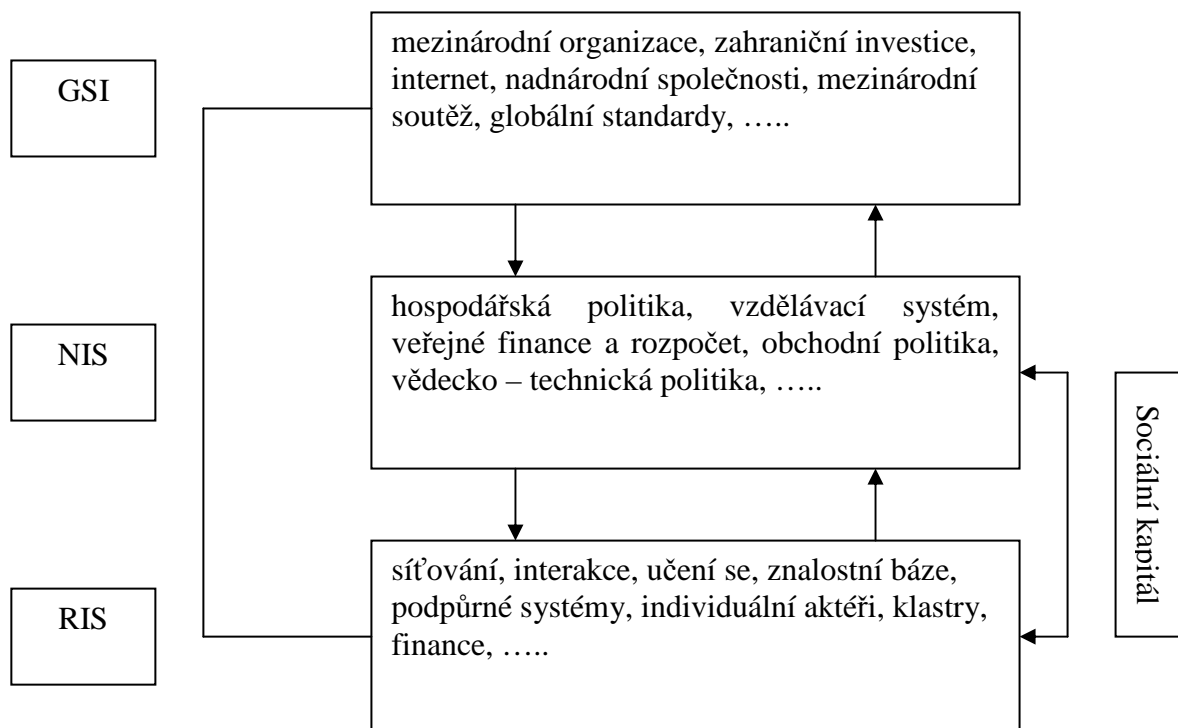
²³ HUDEC, O. *Regionálne inovačné systémy : Strategické plánovanie a prognózovanie*. Košice : Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2007. str. 81 – 85.

se nachází mezi národní a místní úrovní. Z tohoto důvodu existují po veřejnou správou v současnosti tři nejdůležitější úkoly:

- a) stanovení regionálních priorit v oblasti výzkum a inovací,
- b) vyjednávání s národními autoritami kvůli přenosu nadnárodní politiky ve prospěch regionu,
- c) budování vazeb mezi jednotlivými prvky regionálního výzkumného systému ve prospěch inovací, komercializace, přenosu poznatků a technologií.

Vznik regionálních inovačních systémů je prostředkem sloužícím k odstranění nedostatků a vzniku nového pohledu na regionální politiku a ekonomický růst. Muselo dojít ke změně v přístupu a to především zaměřením na jednotlivé regiony. Tím se RIS staly nástrojem pro rozvoj regionální politiky v celé Evropě. Vertikálně se formulují tři úrovně inovačních systémů, které mají své specifické vlastnosti a své funkce. Mezi jednotlivými systémy, ale také uvnitř každého systému existují sociálně – institucionální faktory, které v sobě zahrnují tzv. „tvrdé“ faktory, kam můžeme zařadit například legislativu, regulaci apod., ale také zároveň zahrnují tzv. „měkké“ faktory, kam můžeme zařadit zvyky, tradice, hodnoty apod. Tyto úrovně ukazuje následující obrázek.

Obrázek 3 - Vertikální inovační systém

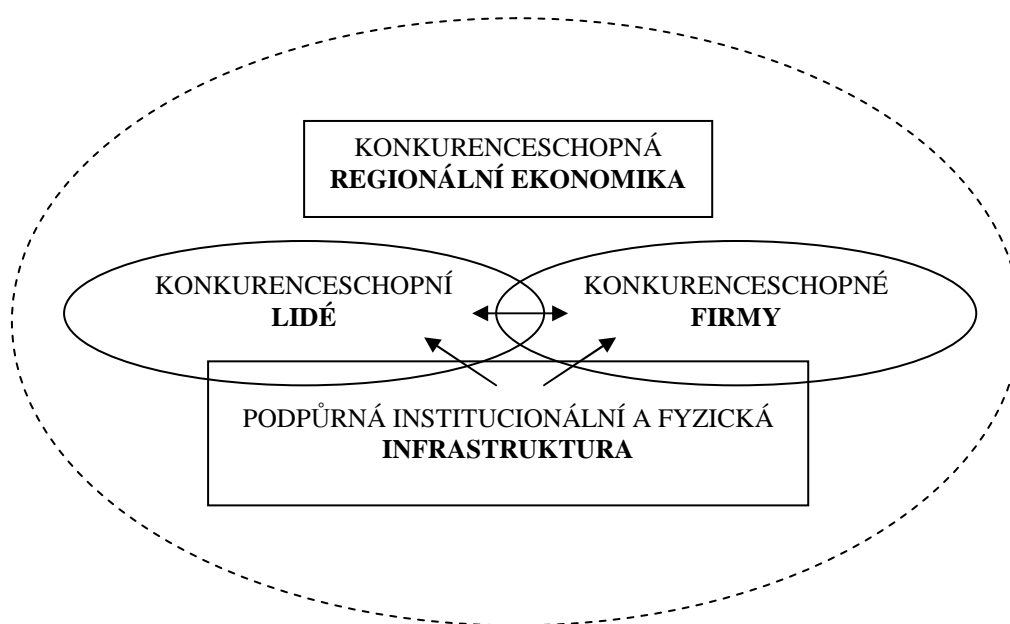
Zdroj: HUDEC, O. *Regionálne inovačné systémy : Strategické plánovanie a prognózovanie*. Košice : Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2007. str. 84.

3. Determinanty konkurenceschopnosti regionů se zaměřením na inovace

V posledních letech roste význam regionů v České republice, ke kterému také přispívají jednotlivé politiky Evropské unie, a to nejvíce politika soudržnosti, které byla věnována první kapitola. Jedním z hlavních nástrojů ke zvyšování konkurenceschopnosti regionů jsou považovány inovace²⁴. Pojem konkurenceschopnost se obvykle používá ve vztahu k jednotlivým podnikům nebo osobám. Nejčastěji se pod tímto pojmem rozumí schopnost daných subjektů uplatnit svoji nabídku na příslušném trhu. V posledním období je tento pojem také vztahován k jednotlivým regionům.²⁵

Socioekonomický rozvoj regionů je v delším časovém období závislý mimo jiné také na růstu místní ekonomiky, pod kterou můžeme chápat konkurenceschopnost místních obyvatel a firem, které místní ekonomiku tvoří. Podmínky konkurenceschopnosti ukazuje následující obrázek.²⁶

Obrázek 4 - Základní podmínky konkurenceschopnosti regionů

Zdroj: CSANK, P. Potřebují kraje vlastní Strategii rozvoje hospodářské konkurenceschopnosti? *Regionální inovační fórum* [online]. 2008 [cit. 2008-01-03]. Dostupný z WWW: <www.riforum.cz>, vlastní úpravy.

²⁴ inovace chápeme jako realizaci nového nebo významně zdokonaleného produktu (zboží nebo služby), procesu, marketingové nebo organizační metody

²⁵ MATOUŠKOVÁ, Z. Konkurenceschopnost regionů. *Deník veřejné správy* [online]. 2000 [cit. 2000-07-25]. Dostupný z WWW: <www.denik.obce.cz>.

²⁶ CSANK, P. Potřebují kraje vlastní Strategii rozvoje hospodářské konkurenceschopnosti? *Regionální inovační fórum* [online]. 2008 [cit. 2008-01-03]. Dostupný z WWW: <www.riforum.cz>.

Jako základní faktor dlouhodobě udržitelné hospodářské konkurenceschopnosti zemí, měst i jednotlivých regionů, je řadou odborníků považována schopnost inovovat. K tvorbě inovací může v regionech docházet odlišným způsobem, a to především v závislosti na reflektování místních podmínek. Nástroje, které by neodrážely tyto regionální specifika, nemohou být efektivní.²⁷

3.1. Regionální konkurenceschopnost a příčiny regionálních disparit²⁸

Jak již bylo řečeno, regionální konkurenceschopnost je ovlivňována celou řadou faktorů, které se v průběhu času neustále mění. V současné době se do popředí stále více dostávají ty, které umožňují vytvářet statky a služby s vysokou přidanou hodnotou, pomocí které se vytváří výhoda regionů vůči okolí. Obecně můžeme říci, že regionální konkurenceschopnost může být chápána jako: „Schopnost regionální ekonomiky co nejvíce rozvinout svá domácí aktiva za účelem soutěžení a úspěchu na národním a světovém trhu a přizpůsobení se změnám na těchto trzích.“

Faktory konkurenceschopnosti regionů jsou zcela odlišné od faktorů konkurenceschopnosti firem. Největší rozdíly jsou patrné v možnosti bankrotu méně úspěšných firem v rámci soutěže mezi jednotlivými firmami. Oproti tomu bankrot regionů není logicky možný. Dalším rozdílem je to, že na rozdíl od soukromého sektoru, kde růst úspěchu firmy v podobě například zvyšování tržeb, zvýšení podílu na trhu, zvýšení obrátu apod. vzniká na úkor úspěchu druhého subjektu, ve veřejném sektoru jsou úspěchy například mezi jednotlivými regiony naopak provázány. Jako nejčastěji uváděný nástroj pro zvyšování konkurenceschopnosti je uváděn růst produktivity a s ním související růst celkové životní úrovně.

Musíme si také uvědomit, že konkurenceschopnost regionů je provázána s konkurenceschopností celkového národního hospodářství a to především z toho důvodu, že makroekonomické nástroje jako měnový kurz, daňové sazby, úrokové míry jsou nastaveny v rámci celého státu. Na druhou stranu jsou regiony také ovlivňovány mikroekonomickou situací. Můžeme sem zařadit například schopnost firem v daném

²⁷ ADÁMEK, P. Průzkum prostředí regionálních inovačních systémů. *Regionální inovační fórum* [online]. 2008 [cit. 2008-12-09]. Dostupný z WWW: <www.riforum.cz>.

²⁸ KAHOUN, J. Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2007, roč. 2007, č. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>, str. 3 – 5.

regionu produkovat statky a služby s odpovídající poptávkou, schopnost konkurenceschopnosti na světových trzích i ostatních trzích tuzemských s odpovídající cenou a kvalitou. V tomto ohledu hrají důležitou roli místní specifické podmínky, do kterých, jak již bylo řečeno, můžeme zařadit dostupnou infrastrukturu, investice do vědy a výzkumu, existenci vysokých škol, výzkumných pracovišť, možnosti přímých zahraničních investic apod. Právě politika EU se snaží prostřednictvím individuálních programů, které jsou zaměřeny převážně na podporu investic a výstavbu infrastruktury, podpořit tyto místní podmínky. Snahy odstraňování disparit mezi regiony jsou prováděny s cílem zachování života ve venkovských oblastech, zabránit přelidňování městských center, udržení rovnoměrného osídlení území, udržení sociálního smíru apod.

3.2. Ukazatele regionální konkurenceschopnosti²⁹

Jak již bylo několikrát řečeno, existují podstatné rozdíly mezi konkurenceschopností podniků a konkurenceschopností regionů. Pro posuzování konkurenceschopnosti existují tedy i rozdílné ukazatele. Konkurenceschopnost může být posuzována na základě kvantitativních a kvalitativních součástí v daném regionu, kam můžeme zařadit například technickou infrastrukturu, kvalitu správy, bezpečnost, kvalitu životního prostředí, občanskou vybavenost, mzdové podmínky v dané oblasti a podobně. Obecně ukazatele konkurenceschopnosti regionů vychází z identifikace tří klíčových složek. Jedná se o složku ekonomickou, inovační výkonnost a kvalitu života.

3.2.1. Ekonomická výkonnost

Pojem ekonomická výkonnost může být zaměňován s pojmem makroekonomická výkonnost. Makroekonomická výkonnost je především spojována s otázkou produktivity jako hlavního předpokladu růstu regionální konkurenceschopnosti. Tato produktivita bývá nejlépe ohodnocována pomocí hrubého domácího produktu (HDP) přepočítaného na obyvatele nebo na zaměstnance. Dalšími ukazateli souvisejícími s ekonomickou výkonností na regionální úrovni je míra nezaměstnanosti a míra investic. Kromě těchto obecných makroekonomických indikátorů se ekonomická výkonnost hodnotí také pomocí

²⁹ zpracováno dle: KAHOUN, J. Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2007, roč. 2007, č. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>, str. 5 – 24, stejné členění používá např. KADERÁBKOVÁ, A., et al. Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006 - 2007. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2007 Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/rocenka-ces-vsem.html>>. str. 19 – 23.

dílčích ukazatelů, které jsou vztahovány k životní úrovni obyvatelstva a patří sem například průměrné mzdy nebo disponibilní důchod domácností. Tyto dva poslední zmiňované ukazatele můžeme také zařadit do ukazatelů, které vypovídají o kvalitě života.

3.2.1.1. Hrubý domácí produkt

Tento ukazatel bývá považován za nejzákladnější ukazatel makroekonomického vývoje. Hrubý domácí produkt můžeme definovat dle Kadeřábkové³⁰ jako hodnotu finálních výrobků a služeb, které byly nově vyprodukovány v dané zemi (tzv. rezidenty) v průběhu stanoveného časového období.

Za produktivní činnosti jsou považovány v systému národních účtů i služby netržní povahy, kde je přidaná hodnota ohodnocena jako souhrn náhrad zaměstnancům a spotřeby fixního kapitálu. K přidané hodnotě jsou připočítány daně na produkty a odečítány dotace na produkty. HDP je nejkompexnějším ukazatelem, který měří makroekonomickou výkonnost, a to tak, že zahrnuje i odhady za šedou ekonomiku, netržní produkci domácností apod.. Tento ukazatel také slouží jako podklad pro posuzování nároků na finanční podporu v rámci regionální politiky EU. Hranice pro čerpání ze strukturálních fondů, jak již bylo zmíněno dříve, je stanovena na 75 % průměru HDP na obyvatele Evropské unie.

Pro zachycení dynamiky vývoje reálné ekonomiky v čase a vyloučení vlivu změn cenových hladin se HDP přepočítává do stálých cen. Stálé ceny se mohou vypočítat buď metodou řetězení nebo na základě cen bazického roku. Na regionální úrovni se přepočet provádí za použití národních deflátorů za jednotlivá odvětví. Regionální odlišnosti deflátorů jsou tak dosaženy specifickou odvětvovou strukturou regionů.

Při posouzení konkurenceschopnosti regionů musíme brát v úvahu, že region je mnohem menší celek než stát, a proto ekonomický vývoj je v regionu více citlivý na výkyvy v podobě úpadků nebo vzestupu jednotlivých ekonomických subjektů.

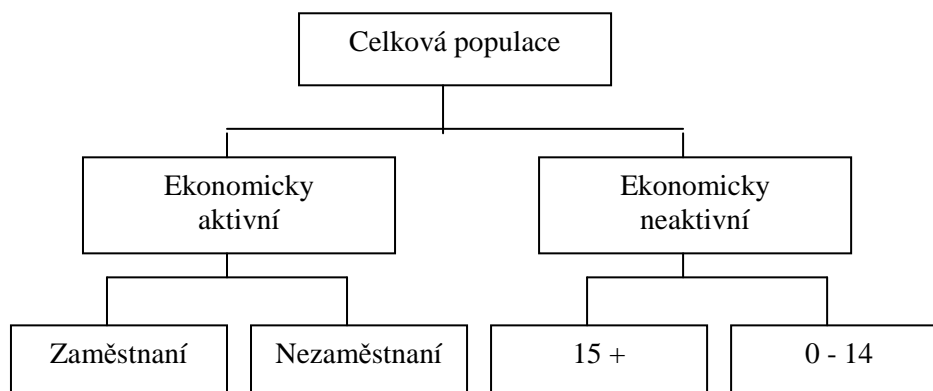
³⁰ KADEŘÁBKOVÁ, A. *Základy makroekonomické analýzy : růst, konkurenceschopnost, rovnováha.* Praha: Linde, 2003. str. 9.

3.2.1.2. Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti je dalším významným ukazatelem ekonomické výkonnosti. Úroveň tohoto ukazatele je do značné míry závislá na vývoji HDP, ale působí na ni i dílčí faktory jako vývoj celkové produktivity práce, celkové zaměstnanosti vlivem věkové struktury obyvatelstva, úroveň dopravní infrastruktury, dojíždění za zaměstnáním, dosažené vzdělání apod..

Míra nezaměstnanosti se může zjišťovat dvojím způsobem. Prvním z nich je registrovaná míra nezaměstnanosti. Tyto údaje jsou zjišťovány z evidence ekonomických subjektů a z dalších administrativních zdrojů. Můžeme sem zahrnout všechny osoby, které jsou v daný okamžik zaevidované na příslušném úřadu práce v závislosti na trvalém bydlišti. Tyto počet zaevidovaných uchazečů o práci se poměruje k celkové pracovní síle, do které se zahrnuje počet zaměstnaných i nezaměstnaných. Druhým způsobem výpočtu míry nezaměstnanosti je výběrové šetření pracovních sil, které je prováděno Českým statistickým úřadem (ČSÚ). Tento druhý způsob využívá pouze omezeného souboru respondentů, ale i přesto je uznáván mezinárodními institucemi, která mezi nezaměstnané řadí pouze osoby, které si aktivně hledají práci a jsou schopné v krátké době nastoupit do zaměstnání nebo se samozaměstnat a nevykonávající za odměnu žádnou hodinu práce týdně. Nejsou sem zahrnované osoby ve výkonu trestu nebo osoby, které nemohou do zaměstnání nastoupit z důvodů probíhající rekvalifikace. Tato výběrová šetření jsou založena na rozdělení populace na osoby ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Populaci podle ekonomického postavení ukazuje následující obrázek.

Obrázek 5 - Populace podle ekonomického postavení

Zdroj: KADERÁBKOVÁ, A. *Základy makroekonomické analýzy : růst, konkurenceschopnost, rovnováha.* Praha : Linde, 2003. str. 137.

3.2.1.3. Tvorba hrubého fixního kapitálu

Další předpoklady pro růst produktivity práce a reálného HDP je tvorba hrubého fixního kapitálu, jako dalšího důležitého ukazatele konkurenceschopnosti. Tvorba hrubého fixního kapitálu zahrnuje hodnotu pořízeného hmotného i nehmotného dlouhodobého majetku, který bude sloužit k další produktivní činnosti. Do tohoto majetku můžeme zařadit stroje, zařízení, budovy, stavby a další majetek, který nebude použitý ke konečné spotřebě. Tento ukazatel slouží také jako měřítko inovační konkurenceschopnosti, protože umožňuje zvyšovat produkci na modernějším technickém základě. Tvorba fixního kapitálu může být vyjádřena jako míra investic k poměru k celkovému HDP za určité časové období nebo v regionálním srovnání jako hodnota přepočtená na jednoho obyvatele v poměru k průměrným hodnotám v České republice. Tento ukazatel má vysokou vypovídací schopnost, protože bývá zjišťován za jednotlivá pracoviště v rámci jednotlivých krajů.

3.2.2. Inovační výkonnost

Ukazatele ze složky inovační výkonnosti se vzájemně doplňují a podmiňují s ukazateli z oblasti makroekonomické výkonnosti. Do této kategorie můžeme zařadit například kvalitu lidských zdrojů podle dosaženého stupně vzdělání a postavení v zaměstnání, počet zaměstnaných osob ve vědě a výzkumu, počet vědeckých a výzkumných pracovišť v dané oblasti, výdaje na vědu a výzkum, nově vytvořená hodnota v technologicky náročných odvětvích, přímé zahraniční investice, počet vydaných licencí a zaregistrovaných patentů. Všechny tyto ukazatele zaručují předpoklad pro další modernizaci, růst produktivity a jsou také významným nositelem inovačních změn příslušného regionu.

3.2.2.1. Ukazatele vědy a výzkumu

Postavení vědy a výzkumu ve společnosti může být důležitým měřítkem pro posouzení inovační schopnosti území a schopnosti zvyšovat svojí technologickou úroveň. Ukazatele výdajů a zaměstnanost ve vědě a výzkumu mají dopad na růst HDP a na kvalitu lidských zdrojů. Nejčastěji tato šetření provádí Český statistický úřad za jednotlivá pracoviště v rámci daného kraje. Šetření může zahrnovat sektor podnikatelský, vládní,

vyššího školství a neziskových soukromých institucí. Z hlediska vypovídací schopnosti se ukazatele vědy a výzkumu používají nejčastěji pro zjištění inovační výkonnosti.

3.2.2.2. Přímé zahraniční investice

Příliv přímých zahraničních investic je považován za velmi příznivý projev, a to zejména z důvodů možnosti vytváření nových pracovních příležitostí, otevření přístupu na zahraniční trhy, zavádění efektivnějších výrobních programů, přínos nových a dokonalejších technologií apod. Jsou tedy důležitým nositelem technologických změn, mají pozitivní dopad na zaměstnanost a umožňují zvyšovat celkovou ekonomickou výkonnost. Hodnoty tohoto ukazatele na regionální úrovni zjišťuje Česká národní banka (ČNB).

3.2.2.3. Přidaná hodnota v technologicky náročných odvětvích

Čím větší podíl přidané hodnoty regiony vytváří, tím mají zajištěný lepší předpoklad pro rychlejší růst HDP a mohou také dosáhnout větší konkurenceschopnosti. Jednotlivá odvětví služeb a průmyslu jsou řazena podle klasifikace OKEČ, která mezi technologicky náročná odvětví řadí například výrobu kancelářských strojů a počítačů, výrobu rádiových televizních a spojových zařízení a přístrojů, výrobu zdravotnických, optických a časoměrných přístrojů. Do skupiny středně náročných odvětví lze zařadit výrobu chemických látek, léčiv a chemických vláken, opravu a výrobu strojů, výrobu motorových vozidel, dopravních prostředků a podobně. Poslední skupinu tvoří technologicky náročné služby, kam podle kritéria objemu výdajů na vědu a výzkum odvětví spoje, činnosti v oblasti výpočetní techniky, výzkum a vývoj.

3.2.2.4. Kvalifikace obyvatelstva a postavení v zaměstnání

Dalším významným předpokladem pro rozvoj inovací a konkurenceschopnosti regionů je kvalita lidského kapitálu, která může být posuzována z různých hledisek. Nejčastěji se jedná o hledisko celkové vzdělanosti populace, počet vysokoškolsky vzdělaných, počet obyvatel se středoškolským vzděláním, částka vydávaná na vzdělanost a mnoho dalších.

Existuje ovšem celá řada dalších ukazatelů, pomocí kterých můžeme hodnotit inovační výkonnost regionů. Často prohlubují, navazují nebo rozšiřují již zmíněné skupiny. Důležité pro správnou vypovídací schopnost je délka, po kterou ukazatel zkoumáme. Může se jednat například o ukazatele typu – počtu výzkumných pracovišť, udělených licencí, vydaných patentů, zveřejněných odborných článků, zastoupení jednotlivých typů škol, vytvořených PPP projektů a dalších ve sledovaném regionu.

3.2.3. Kvalita života

Kvalita života doplňuje ukazatele ekonomické výkonnosti a inovační výkonnosti, které charakterizují atraktivnost regionu pro život a míru jeho sociální vyspělosti. Poskytuje pohled na možné konkurenční výhody kraje, které se mohou stát klíčové pro jejich další budoucí rozvoj. Do této skupiny můžeme zahrnout ukazatele migrace, kvality životního prostředí, emise znečištění ovzduší, počet trestních činů na obyvatele, zdravotního stavu populace, střední délky života, možnosti kulturního a sportovního vyžití a další.

3.2.3.1. Migrace obyvatelstva

Pozitivním faktorem, který zvyšuje konkurenceschopnost jednotlivých regionů, je ochota obyvatelstva stěhovat se za prací. Tyto údaje mohou vypovídat o kvalitě života populace, která není vymezena jen počtem nabízených pracovních příležitostí a odměn za práci, ale je spojena i s hledisky kvality životního prostředí, bezpečnosti daného území, občanské vybavenosti, dopravní obslužnosti, cenami nemovitostí, infrastrukturou a dalšími. Důvodem migrace tedy mohou být jednak faktory ekonomické, politické, sociální, ekologické, psychologické a demografické.

3.2.3.2. Kvalita životního prostředí

V hustě zalidněných oblastech s velkým počtem průmyslových podniků je kvalita životního prostředí důležitým faktorem, který ovlivňuje migraci, zdravotní stav populace a s tím související dosahovaná střední délka života. Tyto všechny faktory mají vliv na celkovou kvalitu života v daném regionu a jsou důležitým měřítkem životní úrovně dané populace. Do této skupiny můžeme zařadit celou řadu ukazatelů, které se týkají

například emise vypuštěné do ovzduší, kvalita a počet vodních ploch, počet parků, velikost zalesněných ploch a další.

3.2.3.3. Kriminalita

Míra kriminality je další z ukazatelů kvality života. Celková bezpečnost obyvatelstva v daném území má vliv na migraci. Výdaje na prevenci kriminality a zajištění bezpečnosti jsou významnou složkou veřejných rozpočtů. Důležitým ukazatelem v rámci krajů může být například počet dopravních přestupků nebo počet spáchaných trestných činů, které se mohou dále dělit podle charakteru a závažnosti.

3.2.3.4. Střední délka života obyvatelstva

Tento ukazatel je jedním z nejkompexnějších, který vypovídá o celkovém zdravotním stavu populace, kvalitě životního prostředí a jiných významných faktorech. Nejčastěji bývá vyjadřována jako počet roků, kterých se narozený člověk pravděpodobně dožije za předpokladu, že se po celou dobu jeho života nezmění řád vymírání zajištěný úmrtnostní tabulkou.

4. Komparace determinantů konkurenceschopnosti ve vybraných regionech

Následující část se bude zabývat komparací jednotlivých inovačních ukazatelů, které mohou způsobovat konkurenceschopnost regionů. Analýza ukazatelů bude prováděna na Pardubickém kraji a kraji Vysočina. Úvodní část je zaměřena na základní informace o krajích, a to především geografického, demografického a makroekonomického charakteru. Údaje jsou zpracovány za období dvou let, v přehledu základních údajů jsou data za období tří po sobě následujících let. Z důvodu neexistence některých dat z roku 2008, jsou použity roky 2006, 2007 a případně rok 2005.

4.1. Základní informace o Pardubickém kraji

Pardubický kraj má rozlohu 4 519 km² a žije v něm přes 505 tisíc obyvatel. Průměrná hustota zalidnění je 112 obyvatel na 1 km². V kraji je 451 obcí, z toho 15 obcí s rozšířenou působností a 26 obcí s pověřeným obecním úřadem. Z celkového počtu obcí je 34 měst. Sídlním městem kraje je statutární město Pardubice. Mapa kraje je znázorněna v příloze D.

V kraji se koncentruje průmysl, ale i komerční a veřejné služby. Průmyslová výroba má pestrou strukturu. Nejsilnější je všeobecné strojírenství, dále pak průmysl textilní, oděvní, kožedělný, nejvyšší podíl na celostátní produkci má průmysl chemický. Významný je ale i zemědělský sektor.

Ekonomickou prosperitu výrazně ovlivňuje to, že region protíná evropský železniční koridor. Využít lze i vodní a leteckou dopravu. Proto v poslední době zaznamenává kraj významný zájem zahraničních investorů, kteří využívají nabídek připravených průmyslových zón.

V Pardubickém kraji je množství přírodních zajímavostí, památek a pamětihodností. Mezi ně patří Chráněná krajinná oblast Železné hory, Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy, Chráněná krajinná oblast Orlické hory, oblast Polabí nebo masív Králického Sněžníku.³¹ Následující tabulka regionálních ukazatelů kraje Pardubice znázorňuje nejdůležitější charakteristiky za období tří po sobě následujících let. Základní

³¹ O kraji [online]. [cit. 2009-2-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2613&category=>>>.

údaje obecného charakteru ukazuje příloha F a přehled regionálních makroekonomických ukazatelů příloha následující.

Tabulka 3 - Regionální ukazatele Pardubického kraje

Ukazatel	2005	2006	2007
Nezaměstnanost	14,1	13,7	11,2
Hrubá přidaná hodnota (mil. Kč)	108 895	119 860	133 337
Hrubý domácí produkt (mil. Kč)	121 457	132 891	147 940
Podíl kraje na HDP ČR v % (ČR = 100)	4,1	4,1	4,2
Hrubý domácí produkt			
v mil. EURO	4 078	4 689	5 328
v mil. PPS ³²	7 138	7 812	8 723
Vývoj HDP ve stálých cenách	105,5	107,5	108,4
Hrubý domácí produkt na 1 obyv.			
v Kč	240 245	262 212	290 693
v EURO	8 067	9 252	10 469
v PPS	14 118	15 414	17 140
Hrubý domácí produkt na 1 obyv.			
průměr ČR = 100	82,4	83,7	85,0
průměr EU 27 v PPS = 100	63,0	65,3	69,1
Hrubý domácí produkt na 1 zaměst. v Kč	600 539	649 120	708 531
průměr ČR = 100	82,2	83,7	85,5
THFK v mil. Kč	22 744	23 487	25 799
Podíl kraje na THFK ČR (ČR = 100)	3,1	3,0	3,0
THFK na 1 obyvatele			
v Kč	44 989	46 342	50 694
průměr ČR = 100	62,1	60,0	61,0
Čistý disp. důchod domácností v mil. Kč	69 064	73 983	79 522
Čistý disp. důchod domácností na 1 obyv.			
v Kč	136 611	145 977	156 257
průměr ČR = 100	95,0	94,0	93,8
Vývoz v běžných cenách (mil. Kč)	142 700	154 022	191 646

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008, vlastní úpravy.

4.2. Základní informace o kraji Vysočina

Tento kraj patří rozlohou k pátému největšímu v České republice, zaujímá 6 796 km² s počtem obyvatel 512 582. Hustota zalidnění obyvatelstva je 75 obyvatel na km². Dělí se na 15 správních území obcí s rozšířenou působností a 26 obcí pověřených výkonem státní správy. Celkem tento kraj má 704 obcí. Kraj Vysočina tvoří spolu s Jihomoravským krajem územní jednotku NUTS II, která je partnerem Evropské unii při

³² jednotka pro měření kupní síly měny XY, která vyjadřuje počet jednotek národní měny, za který lze koupit stejné množství výrobků a služeb na vnitrostátním trhu jako za jednotku měny XY na vnitrostátním trhu měny XY, umožňuje přesnější porovnání skutečné ekonomické úrovně, struktury a výkonnosti států

financování ze strukturálních fondů. Statutárním městem je Jihlava. Tento kraj je znázorněn v příloze.

Jedná se o kraj s výhodnou pozicí díky dálnici D1 zabezpečující snadnou dostupnost. Je zde patrná silná tradice průmyslové výroby a to především v zastoupení textilního, potravinářského, strojního, sklářského a dřevozpracujícího průmyslu. Právě díky průmyslu je tento region vyhledáván velkými zahraničními investory. Stejně jako v Pardubickém kraji, i zde je mnoho turistických památek a zajímavostí. Řada z nich je zapsána v seznamu památek UNESCO. Jedná se například o náměstí a zámek v Telči, kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou, baziliku sv. Prokopa a židovskou čtvrť v Třebíči.³³ Tabulka č. 4 obsahuje přehled regionálních ukazatelů za kraj Vysočina, ostatní ukazatele tohoto kraje jsou obsaženy v přílohách H a CH.

Tabulka 4 - Regionální ukazatele kraje Vysočina

Ukazatel	2005	2006	2007
Nezaměstnanost	8,23	7,10	5,63
Hrubá přidaná hodnota (mil. Kč)	112 991	122 245	132 990
Hrubý domácí produkt (mil. Kč)	126 025	135 534	147 554
Podíl kraje na HDP ČR v % (ČR = 100)	4,2	4,2	4,2
Hrubý domácí produkt			
v mil. EURO	4 232	4 782	5 314
v mil. PPS	7 406	7 967	8 700
Vývoj HDP ve stálých cenách	106,9	107,1	104,8
Hrubý domácí produkt na 1 obyv.			
v Kč	247 109	265 175	287 879
v EURO	8 297	9 356	10 368
v PPS	14 522	15 588	16 975
Hrubý domácí produkt na 1 obyv.			
průměr ČR = 100	84,8	84,7	84,2
průměr EU 27 v PPS = 100	64,8	66,1	68,4
Hrubý domácí produkt na 1 zaměst. v Kč	684 744	702 111	720 904
průměr ČR = 100	93,7	90,6	87,0
THFK v mil. Kč	30 551	23 441	25 924
Podíl kraje na THFK ČR (ČR = 100)	4,1	3,0	3,0
THFK na 1 obyvatele			
v Kč	59 903	45 862	50 577
průměr ČR = 100	82,6	59,4	60,9
Čistý disp. důchod domácností v mil. Kč	68 794	74 809	80 959
Čistý disp. důchod domácností na 1 obyv.			
v Kč	134 889	146 364	157 951
průměr ČR = 100	93,8	94,3	94,9
Vývoz v běžných cenách (mil. Kč)	83 104	92 050	106 559

Zdroj: Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

³³ Přednosti kraje Vysočina [online]. [cit. 2009-2-18]. Dostupný z WWW: < http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/dokumenty2.asp?id_org=450008&id=4000088&p1=1207>.

4.3. Ukazatele kvalifikace obyvatelstva

V předchozí části bylo již řečeno, že tato skupina ukazatelů je důležitá pro vzájemnou konkurenceschopnost regionů. Jedná se především o možnost posouzení kvality lidského kapitálu, na který se můžeme dívat z různých hledisek. V tomto případě budou analyzovány a vzájemně porovnávány ukazatele celkové vzdělanosti populace v daných krajích a zastoupení jednotlivých typů škol.

4.3.1. Ukazatel vzdělání populace

Ukazatel vzdělání populace je jedním ze skupiny ukazatelů, na základě kterého můžeme posuzovat kvalitu lidského potenciálu. Následující tabulka ukazuje rozdělení populace Pardubického kraje (PK) a kraje Vysočina (KV) podle dosaženého stupně vzdělání.

Tabulka 5 - Vzdělání populace³⁴

vzdělání populace	Rok 2006		Rok 2007	
	PK	KV	PK	KV
Vzdělání celkem	429,6	433,2	433,4	436,5
základní a bez vzdělání	83,4	83,7	81,4	79,1
střední bez maturity	180,4	177,8	181,6	186,3
střední s maturitou	126,5	134,3	134,4	132,3
vysoškolské	39,2	37,5	35,9	38,8
Muži	208,6	213,0	210,8	214,7
základní a bez vzdělání	28,5	28,9	27,8	25,7
střední bez maturity	103,7	107,9	101,8	110,7
střední s maturitou	55,2	57,0	61,5	56,7
vysoškolské	21,2	19,2	19,6	21,6
Ženy	221,0	220,2	222,6	221,8
základní a bez vzdělání	54,9	54,8	53,6	53,3
střední bez maturity	76,7	69,8	79,8	75,6
střední s maturitou	71,4	77,3	72,9	75,7
vysoškolské	18,0	18,2	16,3	17,2

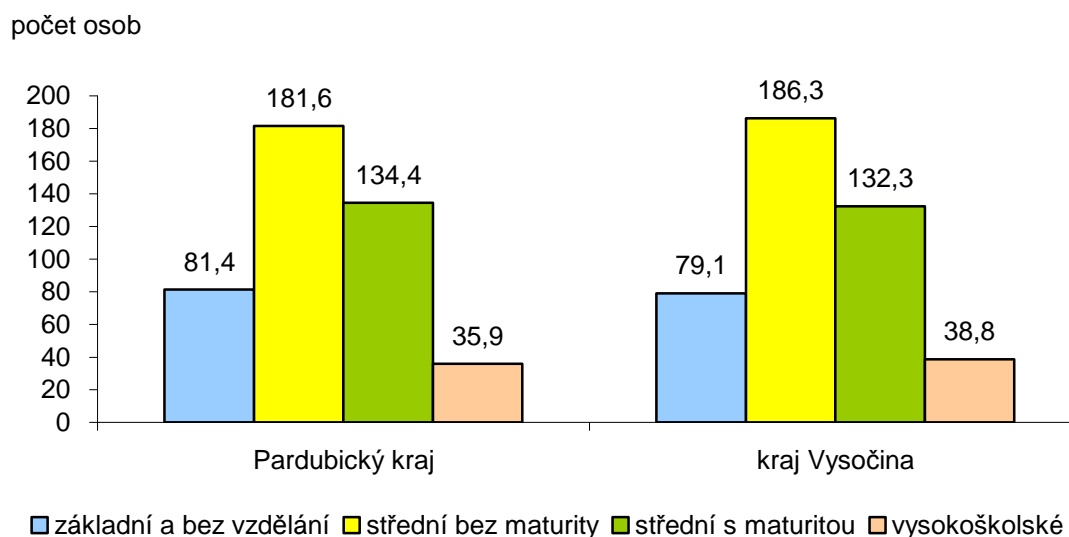
Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

Údaje jsou uvedeny v tisících osob z obyvatel ve věku patnáct let a více. Obecně můžeme říci, že tyto údaje jsou důležité pro odůvodnění lokalizace a rozvoje vědeckých a výzkumných aktivit z toho důvodu, že v České republice existuje levná, ale současně

³⁴ údaje jsou v tisících obyvatel

kvalifikovaná pracovní síla, která je dána především dobrou úrovní vysokých škol, zkušeností ve vědě a výzkumu, dobrou infrastrukturou, významnou geografickou polohou v rámci Evropy apod. Jak je vidět z tabulky, za období dvou let nedošlo k výrazným změnám. Jak v Pardubickém kraji, tak v kraji Vysočina se zvedl počet analyzovaných osob zhruba o čtyři tisíce. Tabulka ukazuje, že došlo v Pardubickém kraji ke snížení počtu osob pouze se základním vzděláním, ale také k poklesu osob s vysokoškolským vzděláním. Naopak došlo k nárůstu počtu obyvatel s ukončeným středním vzděláním s maturitou. V kraji Vysočina také došlo k poklesu osob se základním vzděláním a také s maturitou, naopak došlo k růstu osob se středním vzděláním bez maturity a osob s vysokoškolským diplomem.

Graf 3 - Vzdělání populace

Zdroj: Vlastní provedení.

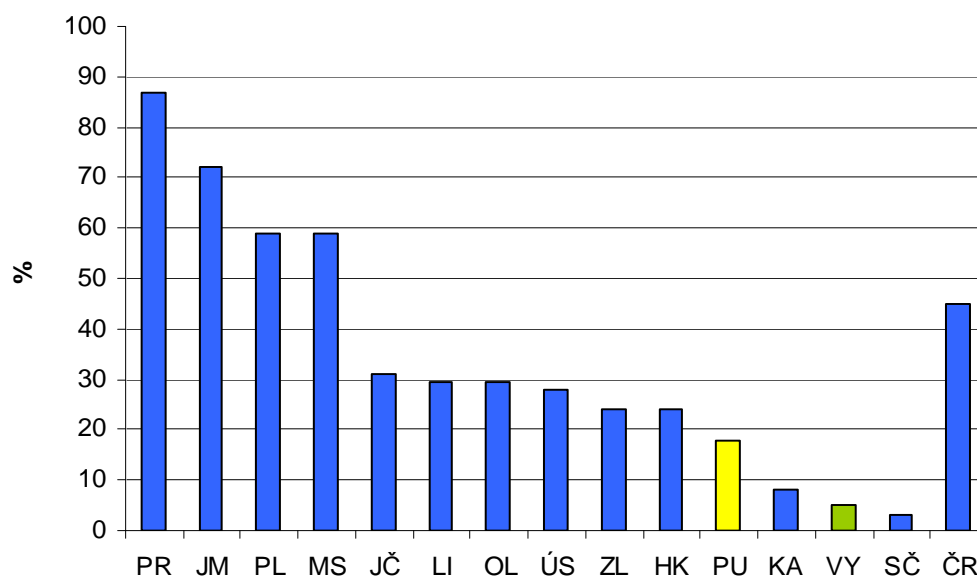
Z grafu je patrné, že vzdělání populace v roce 2007 je v obou analyzovaných krajích obdobné. Pro zvyšování konkurenceschopnosti regionů můžeme předpokládat, že je nejdůležitější počet osob s vysokoškolským vzděláním. Kraj Vysočina má zhruba o 8 % obyvatel s vysokoškolským diplomem více než Pardubický kraj.

Následující graf ukazuje podíl vysokoškolských studentů s trvalým bydlištěm v kraji studia. Údaje jsou zpracovány za rok 2006. Z grafu můžeme vyčíst, že čím je větší atraktivita vysokých škol, tím méně vysokoškolští studenti hledají studijní uplatnění v jiných krajích. Nejméně mobilní jsou vysokoškoláci z Prahy a Jihomoravského kraje, a to z toho důvodu, že Praha a Brno jsou nejdůležitějšími centry vzdělanosti v rámci ČR.

Kraje jako Plzeňský a Moravskoslezský mají také nízkou mobilitu a to především z toho důvodu, že se nacházejí v periferní části země.

Naopak studenti s bydlištěm na Vysočině, v Karlovarském nebo Středočeském kraji často studují v jiných regionech a to především v důsledku omezené nabídky vysokoškolských studijních oborů. I přes tyto faktory má kraj Vysočina větší počet vysokoškolsky vzdělaných lidí v komparaci s Pardubickým krajem. Můžeme usuzovat, že tato situace je dána výhodnou polohou Vysočiny mezi dvěma nejvýznamnějšími centry vzdělanosti, tedy mezi Brnem a Prahou. Pardubický kraj má v tomto případě o něco lepší postavení než kraj Vysočina.

Graf 4 - Podíl studentů VŠ, kteří studují v místě trvalého bydliště³⁵

Zdroj: KLUSÁČEK, Karel, et al. *Zelená kniha výzkumu, vývoje a inovací v České republice*. Praha : Technologické centrum AV ČR, 2008. str. 83.

Stejně tak jako v ostatních zemích Evropy, i u nás je tradičně nejvíce vysokoškolsky vzdělaných osob v sociálněvědních oborech, tedy v ekonomii a v právu (31,6 %), dále v pedagogických oborech (17,1 %), na třetím místě jsou technické obory (15,3 %), poté následují lékařské obory (11,3 %), humanitní a umělecké obory (9 %), přírodovědné obory, matematika a ICT (7,8 %) a na posledním místě jsou obory služeb (4,4 %).

³⁵ vysvětlení zkratk: VY – Vysočina, MS – Moravskoslezský, ÚS – Ústecký, ZL – Zlínský, JČ – Jihočeský, KA – Karlovarský, PL – Plzeňský, JM – Jihomoravský, LI – Liberecký, PR – Praha, SČ – Středočeský, HK – Královohradecký, OL – Olomoucký, PU – Pardubický, ČR – Česká republika

4.3.2. Ukazatel rozdělení škol

Tento ukazatel ovlivňuje do jisté míry předcházející ukazatel vzdělanosti populace. Opět je ukazatel analyzován za období dvou let. Tabulka ukazuje rozdělení škol na mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy.

Tabulka 6 - Rozdělení škol

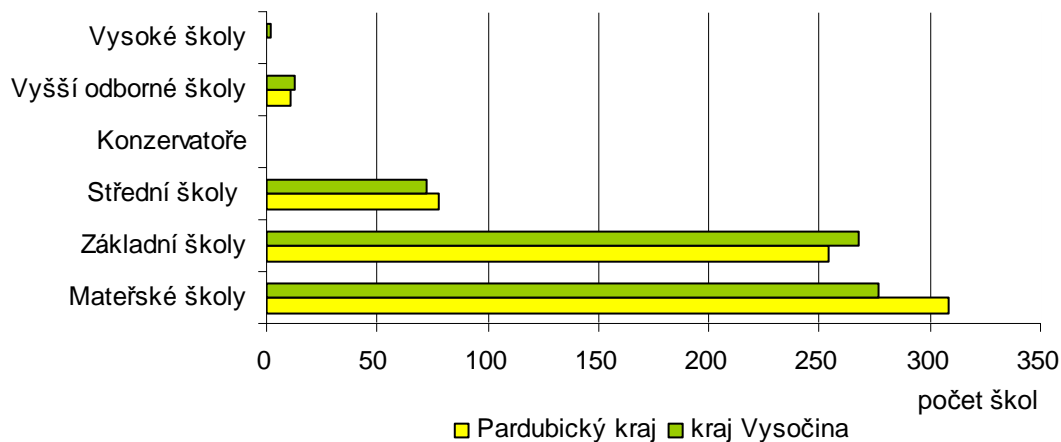
rozdělení škol	Školní rok 06/07		Školní rok 07/08	
	PK	KV	PK	KV
Mateřské školy	310	276	308	277
Základní školy	260	270	254	268
Střední školy	90	70	78	72
Konzervatoře	1	-	1	-
Vyšší odborné školy	9	14	11	13
Vysoké školy	1	2	1	2

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

V Pardubickém kraji došlo k poklesu počtu jak mateřských školek, základních i středních škol, ale naopak vzrostlo množství vyšších odborných škol. Oproti kraji Vysočina má Pardubický kraj konzervatoř. Na druhé straně v kraji Vysočina došlo naopak k mírnému růstu mateřských škol o jednu jednotku a dále k růstu o dvě jednotky jak středních škol. K poklesu došlo v rámci sledování základních škol a vyšších odborných škol.

Pro posouzení inovační schopnosti je v rámci tohoto ukazatele nejdůležitější počet vysokých škol. V obou krajích existují vysoké školy. Pardubický kraj má jednu univerzitu, která se skládá ze sedmi fakult, jedna z nich se nachází v Litomyšli, ostatní v Pardubicích. Vysočina má sice dvě vysoké školy, ale nabídka studia je zde omezena. Jednou z nich je soukromá vysoká škola neuniverzitního typu s názvem Západomoravská vysoká škola, která se nachází v Třebíči. Druhou je Vysoká škola polytechnická Jihlava, která je vysokou veřejnou školou nabízející bakalářské studium v oborech finance, řízení, cestovní ruch a počítačové systémy. V současném období, především v důsledku nedostatečné tradice, je návštěvnost prozatím nízká. Graf ukazuje rozdělení škol v obou analyzovaných krajích.

Graf 5 - Rozdělení škol

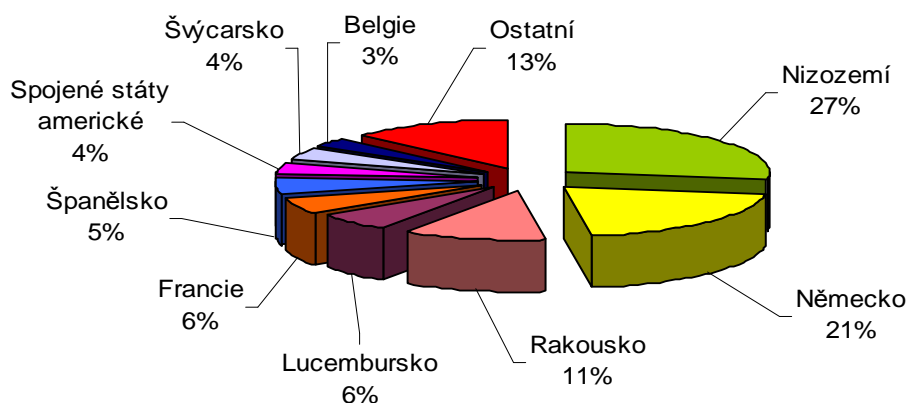

Zdroj: Vlastní provedení.

4.4. Přímé zahraniční investice

V případě tohoto ukazatele budeme brát v úvahu přímé zahraniční investice plynoucí do České republiky ze zahraničí. Obecně můžeme říci, že se jedná o záměr rezidenta jedné ekonomiky získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v rámci jiné ekonomiky, než je ekonomika investora. Pomocí této investice, tzv. přímé investice, získává investor významná práva na možnosti řízení daného podniku.³⁶ Následující graf ukazuje stav přímých zahraničních investic v rámci Evropy pro rok 2006.

Graf 6 - Přímé zahraniční investice v ČR

Zdroj: ČNB, vlastní úpravy.

³⁶ Přímé zahraniční investice [online]. [cit. 2009-3-3]. Dostupný z WWW: < <http://www.cnb.cz> >.

Na základě šetření, které každoročně provádí Česká národní banka, lze usuzovat na neustále rostoucí trend v počtu růstu podniků se zahraniční účastí. Z výzkumu je také patrné, že většina zahraničních investic směřuje do velkých podniků s počtem zaměstnanců více než 250, do kterých plyne zhruba 62 % objemu investic. Dále do středních podniků s 51 až 250 zaměstnanci směřuje pouze 14 % a zbývajících 24 % objemu zahraničního kapitálu plyne do podniků malých, které mají do 50 zaměstnanců.

Následující dvě tabulky znázorňují velikost investovaného kapitálu v Pardubickém kraji a kraji Vysočina za rok 2006. Tabulky obsahují položky: základní kapitál, který představuje hodnotu vkladu nerezidenta do základního kapitálu společnosti, dále reinvestovaný kapitál, který zachycuje podíl přímého investora na hospodářském výsledku nerozděleného formou dividend a posledním ukazatelem je ostatní kapitál, do kterého jsou zahrnuty všechny přijaté i poskytnuté úvěry, včetně dluhových cenných papírů, dodavatelských úvěrů apod.³⁷

Tabulka 7 - Přímé zahraniční investice v Pardubickém kraji

Název	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál	Celkem
Chrudim	1 275 290	1 059 388	781 190	3 115 868
Pardubice	7 420 328	4 571 581	4 431 608	16 423 517
Svitavy	4 347 198	1 975 707	60 447	6 383 352
Ústí nad Orlicí	6 633 577	4 605 505	889 548	12 128 630
Pardubický kraj	19 676 393	12 212 181	6 162 793	38 051 367

Zdroj: ČSÚ, vlastní úpravy.

Tabulka 8 - Přímé zahraniční investice v kraji Vysočina

Název	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál	Celkem
Havlíčkův Brod	3 021 870	2 471 640	931 436	6 424 946
Jihlava	8 853 227	12 053 691	10 333 834	31 240 752
Pelhřimov	2 940 591	-186 762	2 376 077	5 129 906
Třebíč	416 759	918 233	654 558	1 989 550
Žďár nad Sázavou	2 692 845	2 347 355	1 232 722	6 272 922
Kraj Vysočina	17 925 292	17 604 157	15 528 627	51 058 076

Zdroj: ČSÚ, vlastní úpravy.

V daném roce nebyla realizována v žádném z porovnávaných krajů výrazná investiční akce, jaké byly především v devadesátých letech uskutečňovány v souvislosti s procesem privatizace nebo související se vstupem významného strategického partner. Příliv zahraničních investic byl tvořen převážně investicemi menšího rozsahu, a to především navyšováním kapitálu v již existujících podnicích se zahraniční účastí.

³⁷ údaje v tabulkách jsou v tisících Kč

V tomto ukazateli je důležité zohlednit velikost reinvestovaného zisku v závislosti na počtu podnikatelských subjektů v daném kraji. Následující tabulka ukazuje počet registrovaných právnických osob.

Tabulka 9 - Počet registrovaných subjektů (PO)

	Z toho	
	Zahraniční (cizí)	Mezinárodní (domácí + zahraniční)
Pardubický kraj	2 560	503
Kraj Vysočina	1 985	381

Zdroj: ČSÚ Pardubice, Odbor analýz Krajského úřadu kraje Vysočina, vlastní úpravy.

Jak je z tabulky patrné, počet subjektů s výhradně zahraniční účastí je v Pardubickém kraji zhruba o 575 jednotek více. Ale v porovnání subjektů mezinárodních, tedy dohromady se zahraniční účastí a tuzemskou je rozdíl 122 jednotek, tento rozdíl se v následujících letech neustále zmenšuje a roste tak podíl subjektů v kraji Vysočina. Na základě definice PZI lze usuzovat, že velikost reinvestovaného zisku se vztahuje na mezinárodní právnické osoby. Po přepočtení je hodnota na jeden subjekt vypočtena v tabulce. Po přepočtení je jasně patrné, že Vysočina v tomto ukazateli výrazně převyšuje Pardubický kraj.

Tabulka 10 - Přepočet reinvestovaného zisku

	Mezinárodní (domácí + zahraniční)
Pardubický kraj	24 278 690,-
Kraj Vysočina	46 205 136,-

Zdroj: Vlastní výpočty.

4.5. Ukazatele vědy a výzkumu

Třetí významnou skupinou vypovídající o inovační výkonnosti daného území jsou ukazatele vědy a výzkumu. Jak již bylo řečeno, ukazatele z oblasti vědy a výzkumu bývají nejčastěji používány pro hodnocení inovační výkonnosti daného regionu. Jedním z nejdůležitějších důvodů je fakt, že zaměstnanost a objem peněžních prostředků vydávaných na vědu a výzkum mají dopad na růst hrubého domácího produktu a zároveň na kvalitu lidských zdrojů. V této kapitole bude prováděna komparace ve sledovaných krajích za ukazatele vypovídající o objemu výdajů na vývoj a výzkum, počet jednotek provádějících výzkum a počet osob zaměstnaných ve vědě a výzkumu. Vedle těchto obecných ukazatelů budou také porovnávány dílčí ukazatele zabývající se počtem udělených patentů, licencí a užitečných vzorů nebo ukazatel bibliometrie.

Důležité je také pochopení významu vědy a výzkumu. Tyto pojmy jsou definovány na základě Zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků, kde výzkum je chápán jako systematická tvůrčí práce rozšiřující poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění nebo vyvrácení získaných poznatků. Naproti tomu je vývoj charakterizován jako systematické tvůrčí využití poznatků výzkumu nebo jiných námětů k produkci nových nebo zlepšených materiálů, výrobků nebo zařízení, případně k zavedení nových nebo zlepšených technologií, systémů a služeb, včetně pořízení a ověření prototypů, poloprovozních nebo předváděcích zařízení.

4.5.1. Výdaje na výzkum a vývoj

Do tohoto ukazatele jsou zahrnuty veškeré finanční prostředky vydávané na výzkum a vývoj, které jsou uskutečňovány v rámci zpravodajské jednotky³⁸ nebo pracoviště výzkumu a vývoje. Do finančních prostředků se zahrnují také výdaje uskutečňované mimo zpravodajskou jednotku, pokud se tím podporuje výzkum a vývoj. Dále jsou zohledňovány také neinvestiční náklady (mzdy, odměny, nákup materiálu, zásob, vybavení, pronajaté služby apod.) a výdaje na pořízení dlouhodobého nehmotného i hmotného majetku.

Následující tabulka ukazuje zdroje financování výzkumu a vývoje podle sektorů. Celkem je identifikováno pět sektorů, které se podílejí na financování výzkumu a vývoje. Prvním je podnikatelský sektor, do kterého se zahrnuje financování z vlastních finančních zdrojů a z finančních zdrojů jiných ekonomických subjektů podnikatelského sektoru. Druhým je vládní sektor. Jedná se o veřejné prostředky, které jsou určeny na výzkum a vývoj. Tyto finance se rozdělují prostřednictvím státního rozpočtu v rámci rozpočtové kapitoly výzkum a vývoj a rozpočtů krajů. Sektor vyššího školství představuje vlastní příjmy vyššího odborného a vysokého školství. Dalším zdrojem financování může být soukromý neziskový sektor a zahraniční zdroje. Do posledních zmíněných zdrojů můžeme zařadit všechny instituce i jednotlivce, kteří jsou mimo hranici naší země a dále sem patří všechny mezinárodní organizace.

³⁸ dle Zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků se jedná o všechny právnické a fyzické osoby, které provádějí výzkum a vývoj jako svoji hlavní nebo vedlejší činnost bez ohledu na počet zaměstnanců nebo odvětví, ve kterém působí

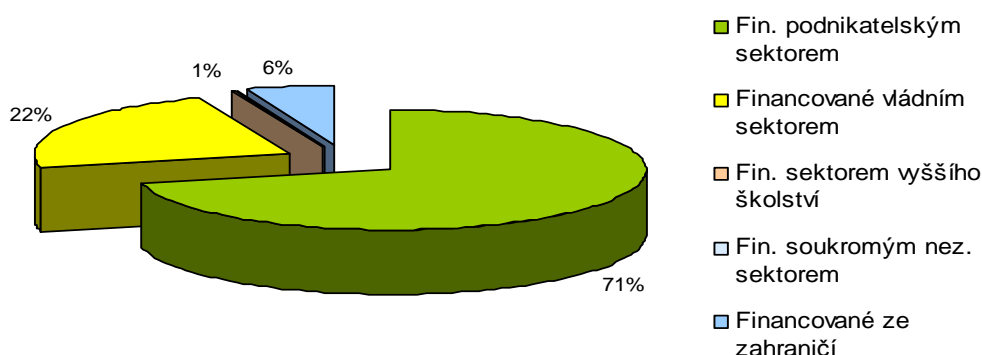
Tabulka 11 - Výdaje na výzkum a vývoj³⁹

výdaje na VaV	Rok 2006			Rok 2007		
	PK	KV	ČR	PK	KV	ČR
Fin. podnikatel. sektorem	1 402 337	368 555	28 398 973	1 442 923	340 499	29 289 815
Fin. vládním sektorem	443 632	134 818	19 445 162	456 700	148 601	22 361 967
Fin. sektorem vyš. školství	7 343	0	521 930	6 598	1 115	420 429
Fin. soukr. nez. sektorem	0	0	5 602	0	0	2 291
Financované ze zahraničí	78 237	13 823	1 528 604	111 862	47 339	2 209 130
z toho soukromé zdroje	70 297	6 566	818 034	103 121	38 890	1 283 957
z toho veřejné zdroje	7 940	7 257	710 570	8 741	8 449	925 173
Celkové výdaje	1 931 549	517 195	49 900 270	2 018 083	537 554	54 283 633

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

Z tabulky je patrné, že dochází k neustálému růstu objemu peněžních prostředků vydávaných na vývoj a výzkum. Největší část tvoří výdaje podnikatelského sektoru. Můžeme se domnívat, že tento fakt je způsobený tím, že poslední fáze inovačního procesu, tedy od fáze vývojové do fáze zahájení poloprovozu, je velmi finančně nákladná. V této fázi dochází v převážné většině k testování a zkoušení, a proto je tato fáze pro ostatní sektory velmi riziková. Toto riziko může být spojeno s neúspěchem, a právě z tohoto důvodu je tato fáze inovačního procesu často neatraktivní a většinou tyto náklady i riziko nese inovující subjekt. Jako hlavní zdroj podpory výzkumu, vývoje a inovací z veřejných prostředků je státní rozpočet a prostředky ze Strukturálních fondů EU. V roce 2007 bylo vyčleněno na VaV a inovace ze státního rozpočtu téměř 22 mld. Kč. Následující dva grafy ukazují porovnání vydaných prostředků na vývoj a výzkum ve sledovaných krajích.

Graf 7 - Výdaje na vývoj a výzkum v Pardubickém kraji

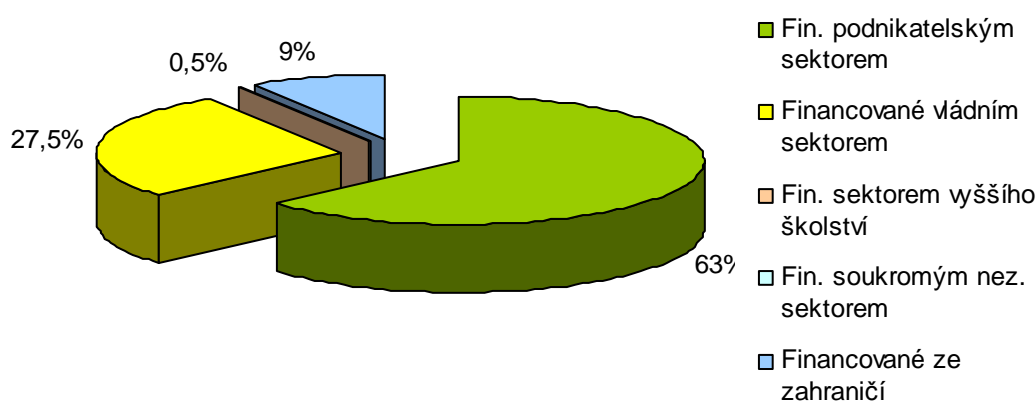

Zdroj: Vlastní provedení.

³⁹ údaje jsou v tisících Kč

Graf ukazuje, že nejvíce prostředků bylo vydáno financováním podnikatelského sektoru. Druhou významnou položku tvoří vládní sektor, a tedy jak již bylo zmíněno prostředky ze státního rozpočtu. V Pardubickém kraji nebyl výzkum a vývoj financován prostřednictvím soukromého neziskového sektoru a jen malou část tvoří peněžní prostředky vydané sektorem vyššího školství. 1 % je dáno obecným problémem školství, které se neustále potýká s nízkým objemem prostředků. Okolo 6 % tvoří příjmy ze zahraničí, kam můžeme zahrnout především firmy se zahraniční účastí.

Graf 8 - Výdaje na vývoj a výzkum v kraji Vysočina

Zdroj: Vlastní provedení.

I kraj Vysočina nedostává žádné finanční prostředky od soukromého neziskového sektoru a financování vývoje a výzkumu sektorem vyššího školství je zanedbatelné. Naopak v procentním vyjádření k celkovému objemu kraje, tvoří financování ze zahraničí i vládního sektoru větší část, než dosahuje Pardubický kraj.

Souhrnně můžeme říci, že výdaje na výzkum a vývoj v kraji Vysočina dosahuje pouhého 1 %, Pardubický kraj okolo 4 % z celkových výdajů v rámci celé České republiky. Do jisté míry je tato skutečnost dána také počtem jednotek provádějících vývoj a výzkum, jak bude vypovídat další ukazatel.

4.5.2. Počet výzkumných pracovišť

Ukazatel počtu výzkumných pracovišť používá stejné třídění dle sektorů, jako v předcházejícím ukazateli výdajů na výzkum a vývoj. Tyto použité sektory byly vytvořeny na základě Číselníku institucionálních sektorů a subsektorů používaného

v Národních účtech. Do podnikatelského sektoru v rámci tohoto ukazatele řadíme všechny firmy, organizace a instituce, jejichž hlavní činností je tržní výroba zboží nebo služeb určené pro širokou veřejnost za ekonomicky významnou cenu. Jedná se například o finanční podniky, nefinanční podniky a osoby samostatně výdělečně činné. Vládní sektor je složen z orgánů státní správy a samosprávy na všech úrovních s výjimkou veřejně řízeného vyššího odborného a vysokoškolského školství. Ty jsou zahrnuty v následujícím sektoru, kam se obecně řadí univerzity, vysoké školy a další instituce pomaturitního vzdělávání. Poslední skupinu tvoří neziskové instituce sloužící domácnostem. Do této oblasti se zahrnují soukromé instituce, včetně soukromých osob a domácností, jejichž hlavním cílem není tvorba zisku, ale poskytování netržních služeb domácnostem (například sdružení výzkumných organizací, spolky, svazy, společnosti, kluby, hnutí, nadace).⁴⁰ Následující tabulka ukazuje počet zpravodajských jednotek a výzkumných pracovišť v členění podle sektorů.

Tabulka 12 - Počet jednotek provádějících výzkum

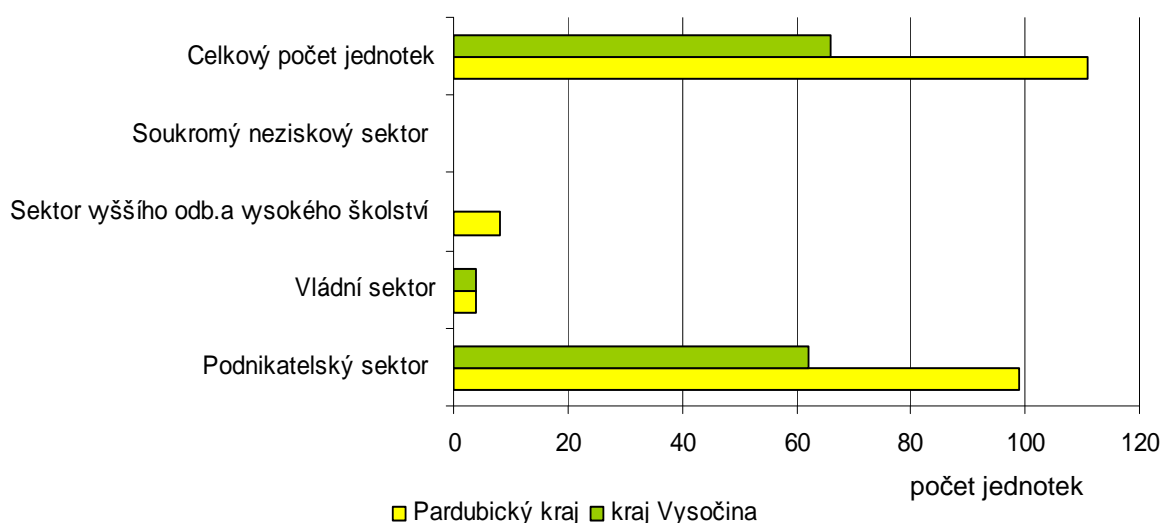
počet jednotek provádějící VaV	Rok 2006			Rok 2007		
	PK	KV	ČR	PK	KV	ČR
Podnikatelský sektor	105	72	1 734	99	62	1 766
Vládní sektor	5	4	189	4	4	196
Sektor vyš. odb.a vysokého školství	8	0	170	8	0	184
Soukromý neziskový sektor	0	0	49	0	0	58
Celkový počet jednotek	118	76	2 142	111	66	2 204

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

Na základě tabulky můžeme usuzovat, že v rámci celé České republiky dochází k neustálému rostoucímu trendu v počtu pracovišť. Ale jak je vidět, ve sledovaných krajích, došlo v roce 2007 k poklesu, a to v Pardubickém kraji o sedm jednotek a v kraji Vysočina o deset jednotek. Tabulka je pro lepší znázornění převedena do grafu.

⁴⁰ Metodologie šetření výzkumu a vývoje v ČR [online]. [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metodologie_setreni_vyzkumu_a_vyvoje_v_cr>.

Graf 9 - Počet výzkumných pracovišť

Zdroj: Vlastní provedení.

V grafu je kraj Vysočina znázorněn zelenou barvou, Pardubický kraj pak barvou žlutou. Je jasně patrné, že Pardubický kraj disponuje větším počtem pracovišť zabývajících se vývojem a výzkumem. Obecně se dá říci, že z celkového počtu 2 204 zpravodajských jednotek z roku 2007 má sídlo téměř 30 % v hlavním městě. Z krajů má největší počet vědeckých pracovišť po Praze, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj. Můžeme tedy hovořit o určité dekoncentraci výzkumných kapacit do ostatních krajů.

Významné postavení v rámci tohoto ukazatele, mají vědeckotechnické parky, podnikatelské inkubátory a centra transferu technologií.

V kraji Vysočina existuje od roku 1999 Podnikatelský a inovační park Havlíčkův Brod, s.r.o.. V rámci toho parku se vyskytuje Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s.r.o. Charakteristickou činností tohoto parku je vytváření vhodného zázemí pro výzkum, transfer technologií, inovační, poradenskou a výchovnou činnost, a také možnost využívání podnikatelských inkubátorů.

Nově byl také v Pardubickém kraji vytvořen TechnoPark Pardubice, k.s. a to v již existující Městské průmyslové zóně, v níž působí řada dalších podniků a významných investorů. Dokončení této stavby bylo v červnu roku 2008 a objekt je vhodný pro výzkum, zkušebnictví, prototypovou výrobu a realizaci technologií. V tomto prostoru je možné využití spolupráce s Univerzitou Pardubice jako společného partnera projektu. Investice do tohoto objektu, který byl vystaven na zelené louce, byla ve výši zhruba 400 mld. Kč. V současné době prozatím tento Technopark využívá pouze jedna firma, která zaujímá pouhých 40 m².

4.5.3. Počet zaměstnanců ve vědě a výzkumu

Pro potřeby tohoto ukazatele započítáme do zaměstnanců ve VaV pracovníky, kteří provádějí výzkum a vývoj přímo. Vedle těchto pracovníků jsou sem řazeni pomocní, techničtí, administrativní a jiní pracovníci, kteří pracují v rámci pracovišť výzkumu a vývoje v jednotlivých zpravodajských jednotkách. Do skupiny se zařazují i ti zaměstnanci, kteří obstarávají přímé služby související s výzkumnou činností, jako jsou například manažeři, administrativní úředníci, sekretářky apod. Tato kategorie zahrnuje všechny osoby starších 15 let, kteří jsou placeni v zaměstnání. Formální vazbou k zaměstnání se rozumí pracovní poměr, dohoda o pracovní činnosti a dohoda o provedení práce.⁴¹

Tabulka číslo 13 vypovídá o počtu zaměstnanců zabývajících se výzkumnou a vývojovou činností v rámci jednotlivých sektorů.

Tabulka 13 - Počet zaměstnanců ve vědě a výzkumu

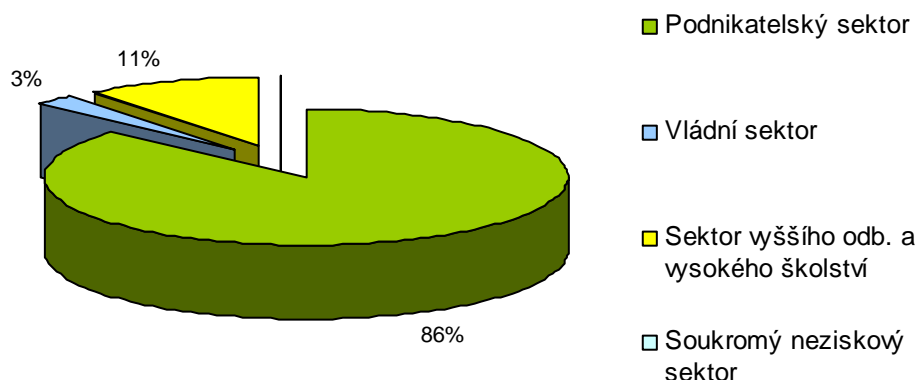
počet zaměstnanců ve VaV	Rok 2006			Rok 2007		
	PK	KV	ČR	PK	KV	ČR
Podnikatelský sektor	1 851	583	24 101	1 899	582	25 650
Vládní sektor	53	22	10 698	56	24	10 908
Sektor vyšš. odb. a vysokého školství	240	0	12 776	238	0	12 465
Soukromý neziskový sektor	0	0	154	0	0	168
Celkový počet zaměstnanců ve VaV	2 145	605	47 729	2 193	605	49 192

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

Z tabulky i následujících grafů je patrné, že největšího počtu výzkumných, technických, ekvivalentních a ostatních pracovníků, kam můžeme zařadit řemeslníky, sekretářky, úředníky, kteří se také podílejí na výzkumných a vývojových činnostech zahrnuje podnikatelský sektor. Vládní sektor v rámci celé ČR zaznamenává pokles podílu výzkumných pracovníků, a to především díky posilování ostatních sektorů, především sektoru vysokého a vyššího odborného školství. Naopak nevládní neziskový sektor vykazuje jen malý podíl výzkumných pracovníků, který činí zhruba 0,3 %.

⁴¹ Metodologie šetření výzkumu a vývoje v ČR [online]. [cit. 2009-3-20]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metodologie_setreni_vyzkumu_a_vyvoje_v_cr>.

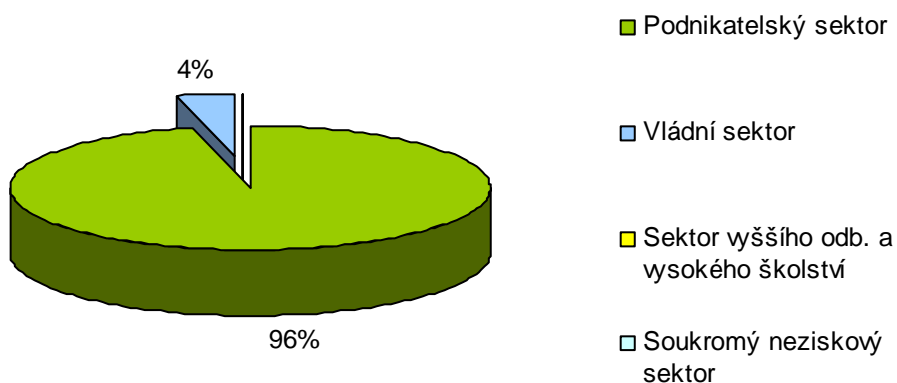
Graf 10 - Zaměstnanci v Pardubickém kraji

Zdroj: Vlastní provedení.

Počet zaměstnanců v Pardubickém kraji kopíruje trend, který je patrný v rámci celé České republiky. Pardubický kraj představuje významnou výzkumnou základnu, a to především v zastoupení počtu zaměstnanců ve VaV v oblasti technických věd.

Graf 11 - Zaměstnanci v kraji Vysočina

Zdroj: Vlastní provedení.

Naopak kraj Vysočina v porovnání počtu zaměstnanců ve VaV k celkovému počtu zaměstnanců vykazuje nízký podíl. Ale na druhou stranu za poslední období osmi let došlo v tomto kraji k nárůstu počtu zaměstnanců ve VaV zhruba okolo 50 %. Zajímavé je, že v rámci sektoru vyššího odborného a vysokého školství nejsou v kraji zaměstnání žádné

osoby, i přes to, že jsou zde dvě vysoké školy, a to Západomoravská vysoká škola v Třebíči a Vysoká škola polytechnická v Jihlavě.

Obecně lze konstatovat, že počet zaměstnanců ve VaV v České republice zaznamenává neustálý rostoucí trend, a to již od roku 1995. Nerovnoměrné rozložení zaměstnanců je dáno nerovnoměrných rozložením výzkumných pracovišť, tak jak ukazoval předcházející ukazatel počtu jednotek zabývajících se vývojem a výzkumem. V naší zemi jsou pracovníci nejčastěji zaměstnáváni na částečný pracovní úvazek. Mezi nejtypičtější důvody patří především skutečnosti, že v jiných oborech jsou takto vysoce kvalifikované pracovní síly lépe finančně ohodnoceny a dosahují tak i lepšího společenského postavení. Největší část tvoří zaměstnanci s vysokoškolským vzděláním a dále následují osoby s vyšším odborným vzděláním.

4.5.4. Udělené patenty, licence a užitné vzory

Na rozdíl od ostatních ukazatelů, jako byly výdaje na vývojovou a výzkumnou činnost, je tento ukazatel představitelem výstupů výzkumu a vývoje. Patentová statistika slouží především k ohodnocení efektivity vynaložených prostředků na vědeckou činnost, ale také zároveň charakterizuje možné dopady na ekonomický růst dané země.

Mezi nejvýznamnější formu, která umožňuje posouzení vývoje a výzkumu můžeme zařadit patenty. Jejich počet vyjádřený pomocí počtu přihlášek, počtu udělených patentů je považován za ukazatel vypovídající o úspěšnosti výzkumu a vývoje. Jejich vypovídací schopnost, vyjadřující úspěšnost ekonomických a inovačních efektů, je částečně omezena skutečností, že ne všechny výstupy z výzkumu jsou patentovány nebo komerčně využity.

Následující tabulka ukazuje počet patentů, aktivních a pasivních licencí na patenty a užitné vzory. Pod pojmem patent je chápána veřejná listina, která je vydána příslušným patentovým úřadem, která poskytuje právní ochranu na vynález, a to až po dobu následujících 20 let. K patentům je vydávána licenční smlouva, která poskytuje práva ve sjednaném rozsahu a na sjednaném území na nabytí nebo poskytnutí licence na některou z ochrany duševního vlastnictví. Tato licence může být aktivní, tedy prodaná nebo poskytnutá, nebo pasivní. V tomto případě se jedná o licenci nakoupenou nebo-li nabytou.⁴²

⁴² Patentová statistika [online]. [cit. 2009-2-18]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/patentova_statistika>.

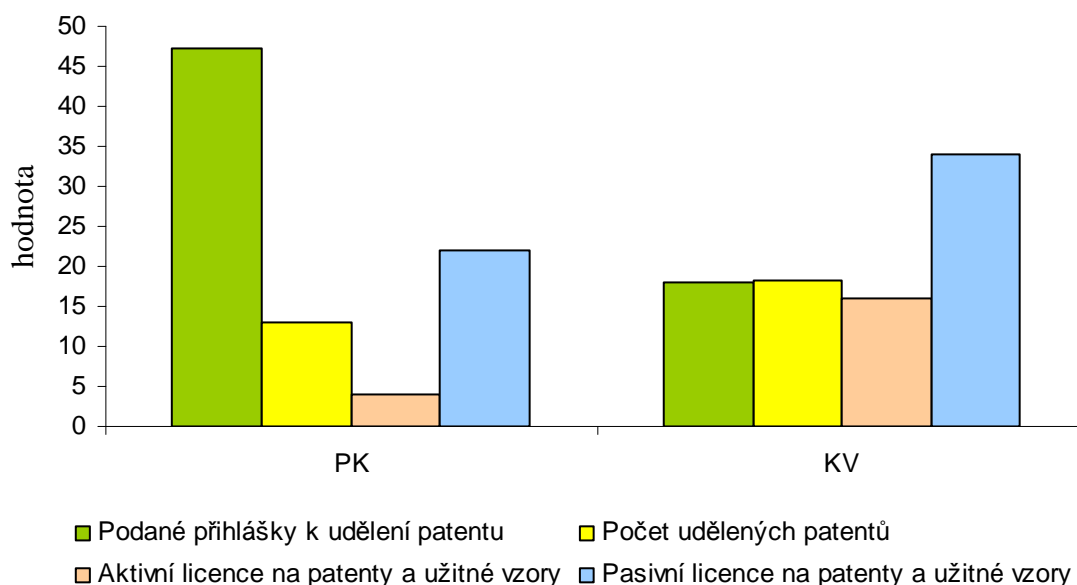
Tabulka 14 - Udělené patenty, licence a užitné vzory

patenty, licence	Rok 2006			Rok 2007		
	PK	KV	ČR	PK	KV	ČR
Podané přihlášky k udělení patentu	39	13	639	47	18	711
Počet udělených patentů	6	8	265	13	18	235
Aktivní licence na patenty a užitné vzory	2	15	269	4	16	328
Pasivní licence na patenty a užitné vzory	24	21	496	22	34	593

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

Z grafického vyjádření je patrné, že v Pardubickém kraji bylo jednoznačně podáno více přihlášek k udělení patentu., ale z nich bylo uděleno přibližně 28 %. Naopak v rámci kraje Vysočina byly všechny přihlášky schválené a na jejich základě udělené patenty. Pardubický kraj nakoupil za rok 2007 celkem 22 licencí na patenty a užitné vzory a poskytl jiným subjektům čtyři licence. Vysočina nabyla za stejné období 34 licencí, ale prodala čtyřikrát více licencí než Pardubický kraj.

Graf 12 - Udělené patenty, licence, užitné vzory

Zdroj: Vlastní provedení.

Nejvíce patentů bylo uděleno v Praze, Jihomoravském a Středočeském kraji, které také mají, jak již bylo zmíněno, významný podíl na kapacitách vývojových a výzkumných činností v České republice. Dalším významným krajem je Moravskoslezský, kde je silná průmyslová koncentrace. Nejnižšího počtu patentu v přepočtu na tisíc obyvatel bylo dosaženo v kraji Karlovarském a Ústeckém.

4.5.5. Bibliometrie

Dalším výstupem, který ukazuje na kvalitu výzkumu, jsou počty vydaných odborných knih, kapitol v knihách a článků v periodikách. Tabulky, které následují, udávají přehled počtu vydaných publikací a odborných článků na sledovaném území. Pokud na knize nebo článku pracovalo více pracovníků, poté se započítává hodnota úměrná jejich odvedené práci.

Tabulka 15 - Počet odborných článků a publikací v Pardubickém kraji

Pardubický kraj				
Název	Název org. jednotky	Čl. v odb. periodiku	Knihy	Čl. ve sborníku
Univerzita Pardubice	nerozšířená součást	0	0	0
Univerzita Pardubice	Dopravní fakulta Jana Pernera	62,574	8,792	5,167
Univerzita Pardubice	Fakulta ekonomicko - správní	172,333	72,042	4,5
Univerzita Pardubice	Fakulta elektrotech. a informat.	2	0	0
Univerzita Pardubice	Fakulta filozofická	7	44,5	0
Univerzita Pardubice	Fakulta chemic. - technolog.	446,625	56,076	114,68
Univerzita Pardubice	Fakulta zdravotních studií	2,417	1	1
Univerzita Pardubice	Ústav elektrotech. a informat.	1	0	0
Univerzita Pardubice	Ústav zdravotnických studií	0	0	0
Východočeské muzeum v Pardubicích		733,772	115,063	2,006
Bibliometrie celkem		1427,721	297,473	127,353

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

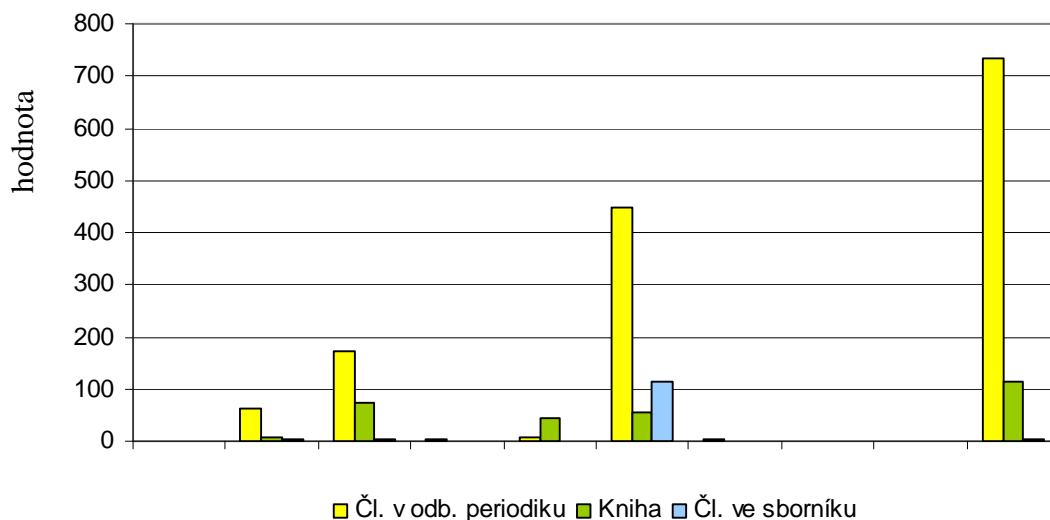
Tabulka 16 - Počet odborných článků a publikací v kraji Vysočina

Kraj Vysočina			
Název	Čl. v odb. periodiku	Knihy	Čl. ve sborníku
Muzeum Vysočiny Jihlava, příspěvková organizace	2,75	0	0
Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s.r.o.	26,801	4,5	0,333
Bibliometrie celkem	29,551	4,5	0,333

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 a Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

Z tabulek je patrné, že více vydaných publikací má Pardubický kraj. Důvodem může být existence Univerzity Pardubice, která se na publikační činnosti v rámci kraje podílí zhruba 95 %. Nejvíce vydaných knih a článků má z vysoké školy Fakulta chemicko – technologická.

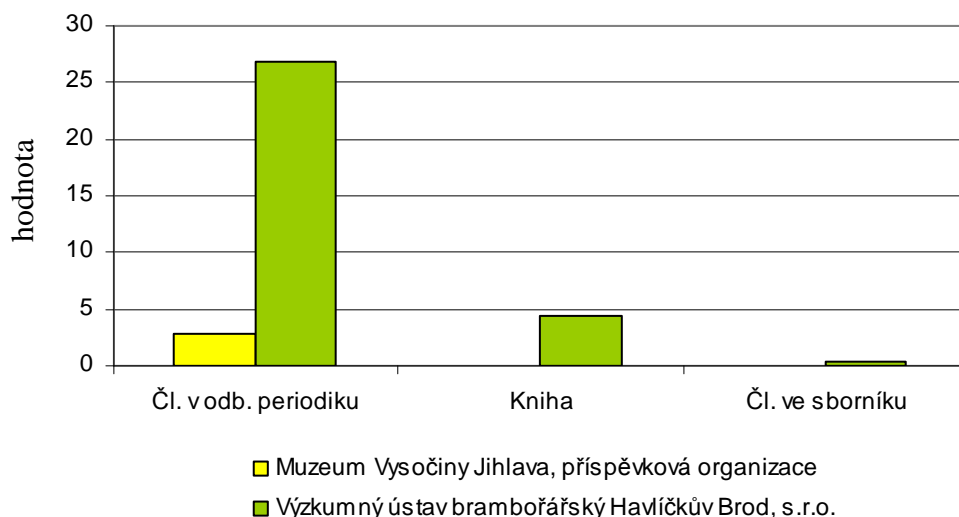
Graf 13 - Bibliometrie Pardubický kraj

Zdroj: Vlastní provedení.

Kraj Vysočina má pouze nízkou publikační činnost, jak ukazuje i následující graf. V tomto kraji se na této činnosti podílí pouze Výzkumný ústav bramborářský v Havlíčkově Brodě a Muzeum Vysočiny v Jihlavě. Opět je zde zajímavé, že v rámci dvou vysokých škol, které se v kraji nalézají, není zaznamenána žádná publikační činnost.

Graf 14 - Bibliometrie kraj Vysočina

Zdroj: Vlastní provedení.

Obecně se dá říci, že počet českých publikací a odborných článků každoročně stagnuje, i když výdaje vynakládané na vědu každým rokem stoupají. Tento ukazatel je do určité míry úměrný počtu zaměstnanců zabývajících se vývojevou a výzkumnou

činností. Pro posouzení kvality vydaných publikací a odborných článků je důležitá také jejich citovanost. Nejvíce jsou v České republice citace použity z ekologických, inženýrských a matematických oborů, dále v počítačových oblastech, farmaceutických a chemických vědách.

4.6. Shrnutí ukazatelů

Tato kapitola se bude zabývat shrnutím ukazatelů. Nejprve je pro úplnost uvedena také ekonomická výkonnost za jednotlivé kraje v rámci cele České republiky. Poté následuje vyjádření inovační výkonnosti. Tato metodologie je částečně převzata od pana Vystrčila a Ing. Šulce z Odboru analýz Krajského úřadu kraje Vysočina, kteří se zabývali otázkou Jak se žije na Vysočině.

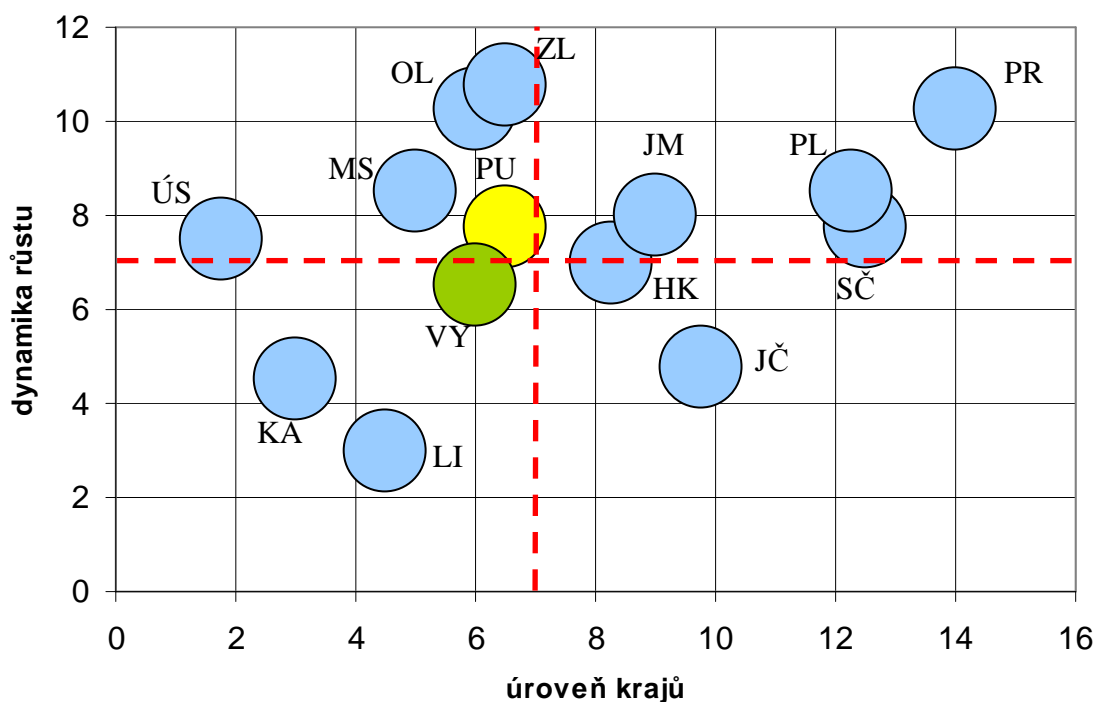
4.6.1. Ekonomická výkonnost

Pro potřeby ekonomické výkonnosti byly použity čtyři ukazatele, které jsou HDP na jednoho obyvatele, nezaměstnanost, tvorba hrubého fixního kapitálu přepočteného na jednoho obyvatele a posledním ukazatelem je disponibilní důchod domácností také na jednoho obyvatele. Hodnota jednotlivých ukazatelů je uvedena v tabulce v příloze I. Následující graf ukazuje pozici všech krajů.

Graf je rozdělen červenou přerušovanou čarou do čtyř kvadrantů. Stejně členění je také použito při hodnocení inovační výkonnosti krajů. Kvadrant umístěný nejvíce vpravo a zároveň nahoře zahrnuje kraje s nejlepší ekonomickou výkonností, kvadrant vpravo dole obsahuje kraje s nižší ekonomickou výkonností a nízkým tempem růstu ekonomiky, kvadrant vlevo nahoře zahrnuje oblasti s nižší ekonomickou výkonností, ale s rychlým tempem růstu ekonomiky, poslední obdélník představuje kraje s nízkou ekonomickou výkonností a velmi nízkým tempem růstu ekonomiky

Osa x znázorňuje pozici krajů jako průměrnou hodnotu pozic vyjádřenou pomocí aritmetického průměru za všechny sledované ukazatele pro období roku 2007. Osa y vyjadřuje také průměrnou hodnotu pořadí za jednotlivé ukazatele, které jsou dány rozdílem dvou období. V tomto případě se jedná o rok 2007 a rok 2005. Čím více vpravo se kraj nachází, tím se jeho pozice zlepšuje a zároveň čím výše je kraj, tím dosáhl ve sledovaném období zlepšení.

Graf 15 - Ekonomická výkonnost krajů⁴³

Zdroj: ČSÚ, ČNB, vlastní výpočty.

V případě ekonomické výkonnosti je pozice Pardubického kraje o něco lepší a dosahuje rychlejšího tempa růstu ekonomiky. Zlepšení kraje Vysočina za sledované období je jen o málo menší než druhého sledovaného kraje.

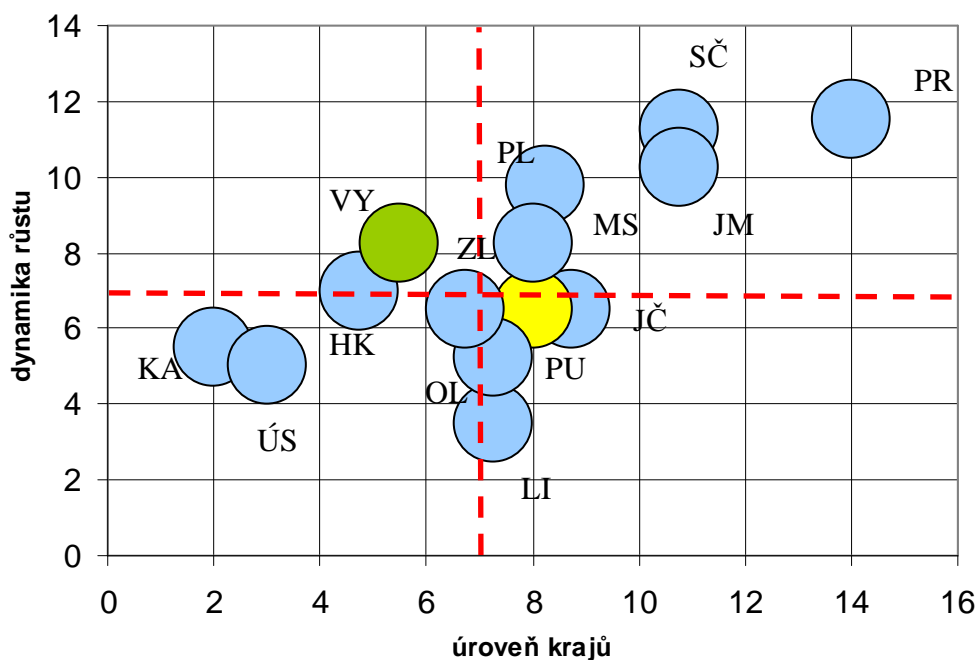
4.6.2. Inovační výkonnost

V rámci inovační výkonnosti byly použity také čtyři ukazatele. Jedná se o ukazatel velikosti výdajů vynaložených na vědu a výzkum přepočteného na jednoho obyvatele kraje, přímé zahraniční investice na jednoho obyvatele⁴⁴, počet zaměstnaných v rámci vývojové a výzkumné činnosti na tisíc obyvatel a poslední ukazatel vyjadřuje podíl vysokoškoláků na obyvatele kraje. Přehled hodnot všech zmíněných ukazatelů je uveden v příloze CH. Graf inovační výkonnosti je uveden zde.

⁴³ vysvětlení zkratk: VY – Vysočina, MS – Moravskoslezský, ÚS – Ústecký, ZL – Zlínský, JČ – Jihočeský, KA – Karlovarský, PL – Plzeňský, JM – Jihomoravský, LI – Liberecký, PR – Praha, SČ – Středočeský, HK – Královehradecký, OL – Olomoucký, PU – Pardubický

⁴⁴ údaje za tento ukazatel jsou z roku 2005 a 2006

Graf 16 - Inovační výkonnost krajů⁴⁵

Zdroj: ČSÚ, ČNB, vlastní výpočty.

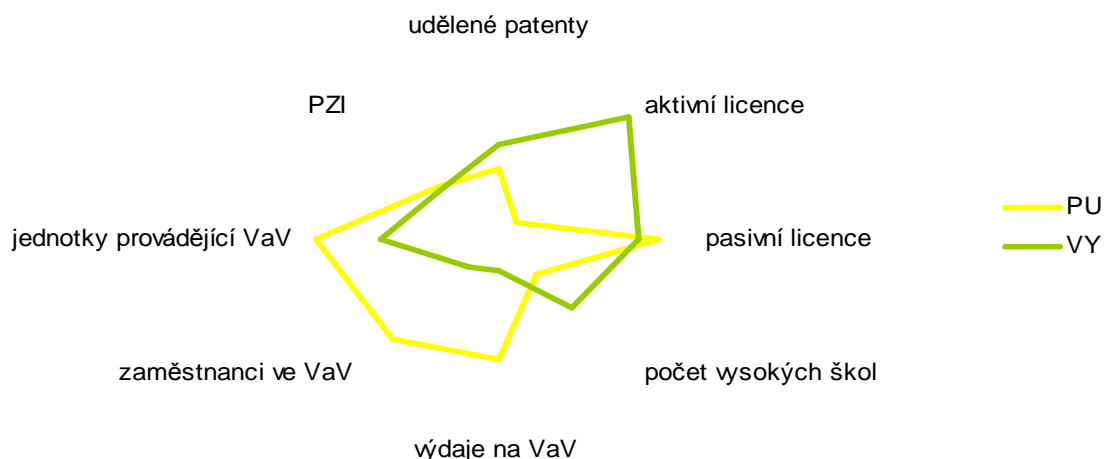
Vychází se ze stejných předpokladů jako u ekonomické výkonnosti. Tedy čím více se nachází kraj vpravo, tím je jeho pozice za rok 2007 vůči ostatním krajům lepší. Čím více je kraj zobrazen nahoře, tím se jeho situace lépe vyvíjí. Z důvodů neexistence všech údajů, za delší časové období, jsou použity rozdíly hodnot vyjádřené na ose y za období let 2006 a 2007.

Při pohledu na graf je vidět, že pozice Pardubického kraje je v porovnání s krajem Vysočina o něco lepší, protože se nachází více vpravo, má tedy lepší inovační výkonnost. Ale je důležité podotknout, že kraj Vysočina v rámci inovační výkonnosti dosahuje neustálého zlepšování a dochází k rozvoji inovací.

Následující grafy ukazují vývoj vybraných ukazatelů ze skupiny inovační výkonnosti. Údaje v prvním grafu jsou za rok 2006 a ve druhém grafu za rok 2007. Vrcholy grafů vyjadřují hodnoty udané v procentech, které analyzované kraje dosahují v rámci celé České republiky.

⁴⁵ vysvětlení zkratk: VY – Vysočina, MS – Moravskoslezský, ÚS – Ústecký, ZL – Zlínský, JČ – Jihočeský, KA – Karlovarský, PL – Plzeňský, JM – Jihomoravský, LI – Liberecký, PR – Praha, SČ – Středočeský, HK – Královéhradecký, OL – Olomoucký, PU – Pardubický

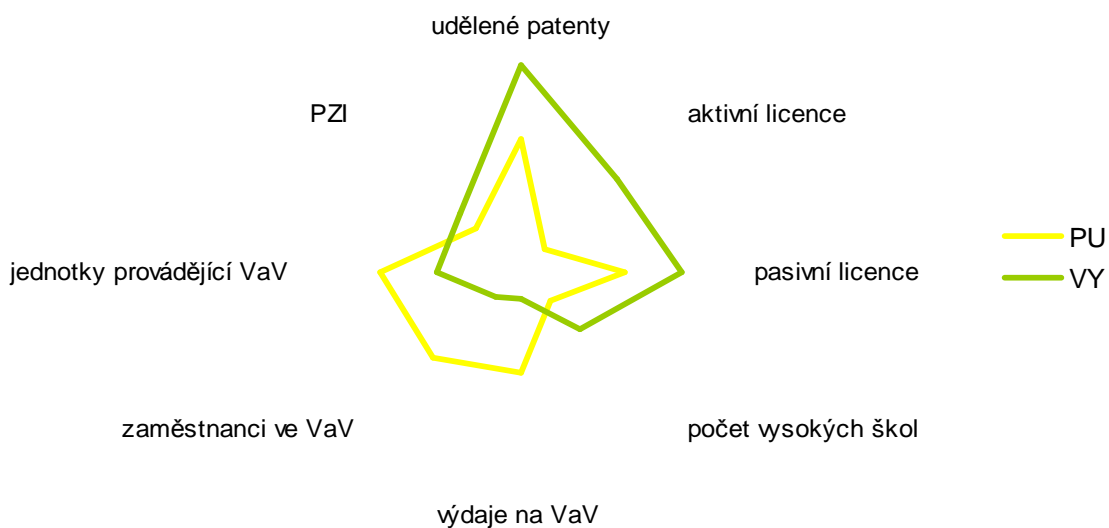
Graf 17 - Ukazatele inovační výkonnosti za rok 2006

Zdroj: ČSÚ, ČNB, vlastní výpočty.

Pardubický kraj je v grafu znázorněn žlutou barvou a kraj Vysočina barvou zelenou. Jak je vidět z ukazatelů ze skupiny vývoje a výzkumu, tedy výdaje na VaV, zaměstnanci ve VaV a počet jednotek zabývajících se VaV, dosahuje Pardubický kraj výrazně lepších výsledků. V ukazateli přímých zahraničních investic je pozice krajů přibližně shodná. Ale jak bylo řečeno výše, při přepočtu v závislosti na počtu mezinárodních subjektů, dosahuje kraj Vysočina lepší pozice. Naopak v oblasti ukazatelů patentů a licencí kraj Vysočina vykazuje větší hodnoty vyjádřené v procentech z celé ČR. Také bylo řečeno, že kraj Vysočina má oproti Pardubickému kraji o jednu vysokou školu více.

Graf 18 - Ukazatele inovační výkonnosti za rok 2007

Zdroj: ČSÚ, ČNB, vlastní výpočty.

V porovnání s předchozím grafem je vidět, že došlo ke změně v ukazateli počtu udělených patentů v rámci kraje Vysočina, kde tento počet stoupl o 10 jednotek, i když v rámci celé země došlo k poklesu. V ukazatelích VaV nedošlo k výrazným změnám, protože počet zaměstnanců a jednotek provádějící výzkumnou a vývojovou činnost se téměř nezměnil a výdaje na VaV vzrostly celorepublikově, tedy i v rámci jednotlivých krajů.

5. Doporučení

Každý kraj se prostřednictvím Programu rozvoje kraje, který je základním dokumentem regionálního rozvoje, snaží navrhnou pro další období nejdůležitější cíle, kterých by mělo být dosaženo, za účelem zlepšení stávající situace. Tato kapitola se bude snažit postihnout nejdůležitější oblasti, ve kterých by mělo dojít ke změně, aby se kraj stal více konkurenceschopným a upevnil si tak pozici v rámci celé České republiky.

Jednou ze slabších oblastí kraje Vysočina je nutný rozvoj podnikatelského prostředí, který by umožňoval podporu výzkumu, vývoje a inovací. Mělo by docházet ve větší míře ke spolupráci mezi podniky a vzdělávacími institucemi, zavádění certifikací ve firmách, dále by byl vhodný vznik moderního vědeckotechnického parku. Nezbytnou součástí zkvalitňování podnikatelského prostředí jsou také investice do průmyslových a víceúčelových hospodářských zón, opravy tzv. brownfields a vznik podnikatelských inkubátorů pro začínající firmy.

Dalším prostředkem pro možnost rozvoje podnikatelských aktivit by bylo navázání spolupráce se zahraničními subjekty. Jak bylo vidět z ukazatele přímých zahraničních investic má Vysočina v roce 2007 okolo 460 mezinárodních podniků, tedy podniků jak se zahraniční tak tuzemskou účastí, a zhruba 2 300 podniků výhradně se zahraniční účastí. Cílem by tedy mělo být navyšování počtu těchto zahraničních jednotek. Jednou z možností zajištění vzrůstajícího trendu by mohla být pomoc poskytována prostřednictvím příspěvků na nákup nových a modernějších technologií nebo možnost rozšíření a modernizace výrobních prostor.

Výrazným problémem, se kterým se kraj Vysočina potýká, je nedostatečný rozvoj vysokého školství, kde nabídka oborů terciárního vzdělávání není dostatečně široká a firmy poté musí využívat absolventů vysokých škol etablovaných v jiných krajích. Stejný problém se také vyskytuje s nedostatečným počtem výzkumných ústavů, certifikačních autorit nebo jiných specializovaných institucí. Kraj by se tedy měl snažit o zajištění ekonomického a inovačního rozvoje pomocí podpory programů zaměřených na výzkumnou a vývojovou činnost například poskytováním příspěvků na vlastní výzkumné procesy, ale také podporou investic do infrastruktury spojené s výzkumem, vývojem a přenosem know – how, etablování a vytvoření moderního vědeckotechnických

parků, které by umožňovaly spolupráci mezi vědeckými, vývojovými a výzkumnými institucemi a podnikatelskými subjekty.

Z analyzovaných ukazatelů bylo patrné, že slabinou kraje je nedostatečně rozvinuté terciární vzdělávání. Již bylo řečeno, že přístup k celoživotnímu vzdělávání v republice je výrazně dekoncentrován pouze v určitých oblastech a právě v kraji Vysočina je výrazně omezen přístup ke vzdělávání především materiálními a personálními podmínkami. Vysoké školy, které zde jsou zřízené, mají pouze krátkou tradici, se kterou je také spojena pouze omezená nabídka studijních programů. Existence absence vysokého školství tak zhoršuje možnosti uplatnění na trhu práce. V tomto ohledu by bylo možností zavedení kontrolního mechanismu, který by zaručoval lepší uplatnění především absolventů středních a vysokých škol provázaností nabídky učňovských a studijních oborů s místními potřebami na trhu práce.

Z ukazatelů, které byly v práci analyzovány je vidět, že pozice Pardubického kraje je jak v rámci ekonomické, tak také inovační výkonnosti zhruba v polovině ze všech čtrnácti krajů. Pardubický kraj se snaží svojí pozici více upevňovat prostřednictvím možnosti zabezpečení růstu kvality podmínek pro podnikání, zavádění poradenských služeb, podporou vývoje, výzkumu a zaváděním inovací v regionu, zlepšování dopravní infrastruktury apod. Hlavním prostředkem pro zvyšování konkurenceschopnosti Pardubického kraje je možnost přilákání dalších investorů na toto území. Tohoto cíle je možné dosáhnout rozšiřováním již stávajících nebo tvorbou nových průmyslových zón, které je nutné vybavit potřebnou infrastrukturou. Důležitou podmínkou je také kvalitní management. Přednost se v tomto případě dává možnosti revitalizace tzv. brounfields před tvorbou zcela nových staveb, které by vyrůstaly na zelené louce a bránily by tak dalšímu využívání nezastavěného území.

Významnou úlohu také sehrává tzv. Regionální inovační strategie, která je významným krokem v oblasti zavádění inovací na regionální úrovni. Hlavním cílem tohoto dokumentu je vytváření příznivého prostředí pro inovace, inovační podnikání, zkvalitňování lidského potenciálu a s tím související lepší uplatnění na trhu práce. Také v Pardubickém kraji není dostatečné množství institucí, které by umožňovaly kvalitní provádění výzkumných a vývojových činností. Možností jak tento problém vyřešit je budování podnikatelských inkubátorů, inovačních center, vědeckotechnických parků nebo specializovaných poradenských center a tvorba klastrů. V rámci kraje již byly učiněny kroky, které zabezpečily vytvoření TechnoParku Pardubice. Jedná se tedy

o společný projekt Pardubického kraje, Univerzity Pardubice, Free Zone Pardubice a.s. a TechnoPark Management a.s. V tomto parku by měla být pozornost věnována především oborům, které jsou pro toto území typické, jedná se tedy o automobilový průmysl, chemii, elektroniku a informační technologie. Předcházející kapitola o tomto parku se již zmínila. Problémem je prozatím nedostatečné využívání těchto prostor.

Na rozdíl od kraje Vysočina, disponuje Pardubický kraj dostatečným pokrytím v oblasti vzdělávání. Terciární vzdělávání je zabezpečeno existující Univerzitou Pardubice s bohatou historií a možností výběru z široké nabídky studijních oborů.

Závěr

Diplomová práce *Inovace jako determinant konkurenceschopnosti regionů* měla za hlavní cíl popsat analýzu jednotlivých ukazatelů, které se vztahují k inovacím jako determinantu konkurenceschopnosti regionů, dále se snažila na základě výběru některých ukazatelů provést komparaci ve dvou vybraných regionech České republiky. Dílčím cílem bylo také navrhnout doporučení na zlepšení současného stavu.

Z analýzy ukazatelů spadajících do skupiny charakterizující inovační výkonnost regionů je patrné, že neustále existují nerovnoměrnosti mezi vývojem jednotlivých krajů v České republice. Nepříznivé je především postavení Karlovarského, Ústeckého a Moravskoslezského kraje, ale také kraje Vysočina, kterému byla v této práci věnována pozornost, protože v rámci některých ukazatelích výrazně zaostává za prosperujícími kraji jako je Středočeský kraj a hlavní město Praha. Z dlouhodobého časového hlediska je ovšem patrný neustálý obrat k lepšímu, a to především v právě zkoumaných ukazatelích inovační výkonnosti.

Důsledkem ukončení průmyslové restrukturalizace a vlivem růstu průmyslové výroby dochází v posledním období k většímu rozvoji také periferních a méně vyspělých regionů. Důležitou roli v tomto procesu hraje také aktivnější regionální politika Evropské unie, která svoji pomoc zaměřuje na vyrovnávání hospodářských, ekonomických a sociálních rozdílů mezi chudými a bohatými regiony v rámci celé Evropy.

Nejdůležitějším cílem práce bylo provedení komparace vybraných ukazatelů z oblasti inovační výkonnosti. Analýza byla prováděna na dvou vybraných krajích, a to Pardubickém kraji a kraji Vysočina. Postavení Pardubického kraje bylo ve všech ukazatelích, s výjimkou ukazatele přímých zahraničních investic, lepší než kraje Vysočina. Tato skutečnost je dána především významnější koncentrací výzkumných, vývojových a vědeckých činností právě v prvním zmíněném kraji. Pardubický kraj má tedy silnější ekonomiku i inovační schopnost. Důležité je ovšem upozornit na neustálé zlepšování kraje Vysočina, který za poslední období vykazuje rychlejší tempo růstu ekonomiky i rychlejší rozvoj inovací. Hlavní slabinou kraje Vysočina je nedostatečné rozvinutí terciárního vzdělávání. I přes existenci jedné soukromé a jedné veřejné vysoké školy existují pouze omezené možnosti výběru studijních programů. Tato skutečnost výrazně zhoršuje možnosti

uplatnění na trhu práce, kde pro velké množství profesí je nutné využívat absolventů vysokých škol etablovaných z jiných krajů.

Pozitivem pro Pardubický kraj je existence nově vybudovaného TechnoParku Pardubice, který byl vybudován v červnu roku 2008 ve spolupráci Pardubického kraje, Univerzity Pardubice, Free Zone Pardubice a.s. a TechnoPark Management a.s. Prostřednictvím tohoto moderního parku je možné zvýšit počet výzkumných a vývojových institucí. Hlavní pozornost by měla být věnována převážně oborům typickým pro danou oblast, jako jsou automobilový průmysl, chemie, elektronika a informační technologie. Problémem je zatím nedostatečné využití těchto prostor.

Hlavní bariérou, která brání využívání inovací ve větší míře a s tím související možností zvyšování konkurenceschopnosti regionů, jsou vysoké náklady a na ně navazující nedostatek finančních zdrojů. Dalším významným problémem může být nedostatek kvalifikovaných pracovníků, kteří jsou schopni inovovat a nadměrná ekonomická rizika, nedostatek informací apod. Jednou z variant, jak tyto bariéry odstranit, je možnost využití čerpání finančních prostředků ze Strukturálních fondů Evropské unie.

Na základě poznatků, vyplývajících z této diplomové práce, byly tak dle mého názoru splněny všechny cíle práce jako popis analýzy vybraných ukazatelů ve vztahu k inovacím, jejich vzájemná komparace a navrhnutí doporučení.

Použitá literatura

a) knižní zdroje

ADAMČÍK, S. *Zdroje teorie regionální politiky a regionálního rozvoje*. 1. vyd. Ostrava : VŠB - TU Ostrava, 1997. 138 s. ISBN 80-7078-432-6.

HUDEC, O. *Regionálne inovačné systémy : Strategické plánovanie a prognózovanie*. Košice : Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2007. 198 s. ISBN 978-80-8073-964-5.

KADEŘÁBKOVÁ, J., et al. *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha : CODEX Bohemia s. r. o., 1996. str. 65 - 77. ISBN 80-85-963-18-3.

KADEŘÁBKOVÁ, A., et al. *Růst, stabilita a konkurenceschopnost III: Česká republika v globalizované a znalostní ekonomice*. Praha: Linde, 2007. 380 s. ISBN 978-80-86131-71-9.

KADEŘÁBKOVÁ, A. *Výzvy pro podnikání - inovace a vzdělání : Česká republika na cestě ke znalostně založené ekonomice*. Praha : Linde, 2004. 199 s. ISBN 80-86131-50-5.

KADEŘÁBKOVÁ, A. *Základy makroekonomické analýzy : růst, konkurenceschopnost, rovnováha*. Praha : Linde, 2003. str. 9 - 137. ISBN 80-86131-35 -X.

KERN, J. *Teoretická a metodologická báze regionální politiky*. 1. vyd. Ostrava : VŠB - TU, 1997. 132 s. ISBN 80-7078-524-1.

LEDNICKÝ, V. *Tvorba strategie územního celku*. Ostrava : VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2003. str. 52 - 73. ISBN 80-248-0468-9.

OSBORNE, S., BROWV, K. *Managigng change and innovation in public service organizations*. 1. vyd. London: Routledge, 2005. 262 s. ISBN 0-415-32898-5.

POSTRÁNECKÝ, J. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha : IFEC s. r. o., 2001. str. 44 - 69 . ISBN 80-86412-08-3.

VANHOVE, N., KLAASSEN, L. H. *Regional Policy : A European Approach*. Aveburg , Aldershot, Brookfield, 1987. 529 s. ISBN 102-611-767.

WOKOUN, R., et al. *Management regionální politiky a reforma veřejné správy*. Praha : LINDE PRAHA, a. s., 2006. str. 104 - 204 . ISBN 80-7201-547-8.

Zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků

b) elektronické zdroje

ADÁMEK, P., CSANK, P., ŽIŽÁLKOVÁ, P. Regionální inovační systém a jejich podpora. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2007, roč. 2007, č. 7. Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>. str. 3 – 10. ISSN 1801-2728.

ADÁMEK, P. Průzkum prostředí regionálních inovačních systémů. *Regionální inovační fórum* [online]. 2008 [cit. 2008-12-09]. Dostupný z WWW: <www.riforum.cz>.

CSANK, P. Konkurenceschopnost: je to téma pro krajské a místní politiky?. *Regionální inovační fórum* [online]. 2008 [cit. 2008-01-14]. Dostupný z WWW: <www.riforum.cz>.

CSANK, P. Potřebují kraje vlastní Strategii rozvoje hospodářské konkurenceschopnosti? *Regionální inovační fórum* [online]. 2008 [cit. 2008-01-03]. Dostupný z WWW: <www.riforum.cz>.

KADEŘÁBKOVÁ, A., MÜLLER, K. Národní inovační systémy. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2005, roč. 2005, č. 12 . Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>. str. 1 – 46. ISSN 1801-2728.

KADEŘÁBKOVÁ, Anna, et al. Ročenka konkurenceschopnosti České republiky 2006 - 2007. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2007 Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/rocenka-ces-vsem.html>>. str. 19 – 23. ISSN 1801-2728..

KAHOUN, J. Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2007, roč. 2007, č. 5. Dostupný z WWW: <<http://www.vsem.cz/working-paper-ces-vsem.html>>. str. 3 – 24. ISSN 1801-2728.

KLUSÁČEK, Karel, et al. *Zelená kniha výzkumu, vývoje a inovací v České republice*. [online]. Praha : Technologické centrum AV ČR, 2008. str. 83.

MATOUŠKOVÁ, Z. Konkurenceschopnost regionů. *Deník veřejné správy* [online]. 2000 [cit. 2000-07-25]. Dostupný z WWW: <www.denik.obce.cz>.

Abeceda fondů Evropské unie. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007. 29 s.

Statistická ročenka Pardubického kraje 2008 [online]. [cit. 2009-01-09]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/krajske_rocenky>.

Statistická ročenka kraje Vysočina 2008 [online]. [cit. 2009-01-09]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/krajske_rocenky>.

Metodologie šetření výzkumu a vývoje v ČR [online]. [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metodologie_setreni_vyzkumu_a_vyvoje_v_cr>.

O kraji [online]. [cit. 2009-02-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2613&category=>>>.

Přednosti kraje Vysočina [online]. [cit. 2009-02-18]. Dostupný z WWW: <http://www.kr-vysocina.cz/vismo5/dokumenty2.asp?id_org=450008&id=4000088&p1=1207>.

Přímé zahraniční investice [online]. [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

Patentová statistika [online]. [cit. 2009-02-18]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/patentova_statistika>.

Seznam příloh

Příloha A – Změny cílů a finančních nástrojů

Příloha B – Fondy Evropské unie

Příloha C – Mapa Pardubického kraje

Příloha D – Mapa kraje Vysočina

Příloha E – Základní údaje o Pardubickém kraji

Příloha F – Regionální makroekonomické ukazatele Pardubického kraje

Příloha G – Základní údaje o kraji Vysočina

Příloha H – Regionální makroekonomické ukazatele kraje Vysočina

Příloha CH– Vývoj inovačních ukazatelů

Příloha I – Vývoj ekonomických ukazatelů

ZMĚNY VE STRUKTUŘE CÍLŮ A FINANČNÍCH NÁSTROJŮ			
2000 - 2006		2007 - 2013	
CÍLE	FINANČNÍ NÁSTROJ	CÍLE	FINANČNÍ NÁSTROJ
Soudržnost	Fond soudržnosti	Konvergence	Fond soudržnosti ERCF ESF
Cíl 1	ERCF ESF EAGGF FFG		
Cíl 2	ERCF ESF	Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	ERCF ESF
Cíl 3	ESF		
INTERREG	ERCF	Evropská územní spolupráce	ERCF
URBAN	ERCF		
EQUAL	ESF		
LEADER	EAGGF		
Rozvoj venkova a restrukturalizace rybolovu mimo rámec Cíle 1	EAGGF FFG	Problematika rozvoje venkova a rybolovu není nadále součástí politiky soudržnosti	
9 CÍLŮ A INICIATIV	6 FINANČNÍCH NÁSTROJŮ	3 CÍLE	3 FINANČNÍ NÁSTROJE

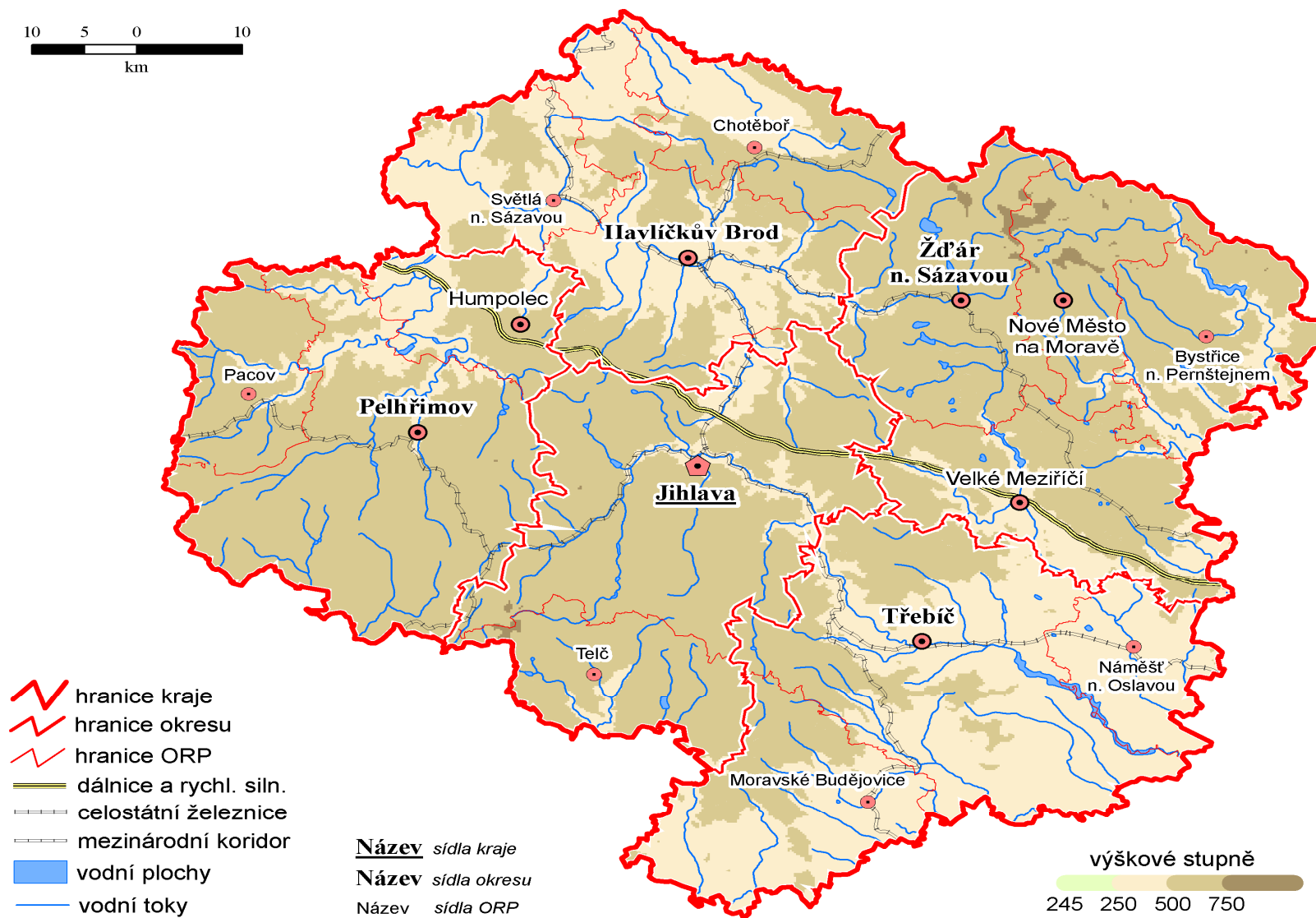
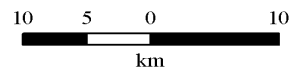
Zdroj: *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, vlastní úpravy.

FONDY EU		
RODINA FONDŮ	PROGRAMOVACÍ OBDOBÍ 2004 - 2006	PROGRAMOVACÍ OBDOBÍ 2007 - 2013
Strukturální fondy	Evropský fond regionálního rozvoje	Evropský fond regionálního rozvoje
	Evropský sociální fond	Evropský sociální fond
	Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond	●
	Finanční nástroj pro řízení rybolovu	●
Fond soudržnosti	●	●
Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova	●	●
Evropský rybářský fond	●	●
Komunitární programy	●	●
Fondy předvstupní pomoci	PHARE	IPA
	ISPA	
	SAPARD	
Fond solidarity	●	●
Finanční nástroje RP	●	JASPERS
		JEREMIE
		JESSICA

Zdroj: *Abeceda fondů Evropské unie*. Praha : MMR ČR, Odbor evropských fondů, 2007, vlastní úpravy.

Zdroj: Český statistický úřad.

Zdroj: Český statistický úřad.

Příloha E – Základní údaje o Pardubickém kraji

	Měřicí jednotka	2005	2006	2007
ÚZEMÍ (k 31. 12.)				
Výměra půdy celkem	ha	451 846	451 859	451 865
v tom: zemědělská půda		273 483	273 283	273 029
z toho orná		200 100	199 935	199 832
nezemědělská půda		178 362	178 576	178 836
z toho lesní pozemky		133 109	133 225	133 319
Počet obcí		452	451	451
z toho se statutem města		32	33	35
Podíl městského obyvatelstva	%	61,0	61,3	62,0
Hustota obyvatelstva	osoby/km ²	112,0	112,4	113,2
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ				
Měrné emise (REZZO 1 - 4)				
oxid siřičitý SO ₂	t/km ²	3,5	3,1	.
oxidy dusíku NO _x	t/km ²	4,1	4,1	.
oxid uhelnatý CO	t/km ²	4,4	4,1	.
OBYVATELSTVO				
Střední stav obyvatelstva celkem	osoby	505 553	506 808	508 921
z toho ženy		257 817	258 165	258 952
Počet obyvatel (k 31. 12.) celkem	osoby	506 024	507 751	511 400
ženy		257 982	258 534	259 982
cizinci (bez osob s platným azylem)		6 418	7 670	10 562
Obyvatelé ve věku (k 31. 12.)				
0 - 14	osoby	77 269	76 023	75 354
z toho ženy		37 275	36 707	36 460
15 - 64	osoby	355 252	357 121	360 216
z toho ženy		176 275	176 833	177 945
65 a více	osoby	73 503	74 607	75 830
z toho ženy		44 432	44 994	45 577
Průměrný věk obyvatel (k 31. 12.)	roky	39,8	40,0	40,2
Na 1 000 obyvatel				
živě narození	‰	9,7	10,4	11,2
zemřelí	‰	10,2	10,2	10,1
přistěhovalí	‰	9,9	10,9	15,1
vystěhovalí	‰	7,9	7,7	9,1
přirozený přírůstek	‰	-0,5	0,2	1,1
přírůstek stěhováním	‰	2,0	3,2	6,0
celkový přírůstek	‰	1,5	3,4	7,2
sňatky	‰	4,9	5,1	5,4
rozvody	‰	2,8	2,6	2,8
potraty	‰	3,0	3,1	3,3
Kojenecká úmrtnost ¹⁾	‰	2,9	2,9	2,6
Novorozenecká úmrtnost ²⁾	‰	2,2	2,3	2,1
Potratovost ³⁾	‰	311,5	298,1	291,1
MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE				
Hrubý domácí produkt	mil. Kč	121 457	132 891	147 940
na 1 obyvatele	Kč	240 245	262 212	290 693
průměr ČR = 100	%	82,4	83,7	85,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	22 744	23 487	25 799
na 1 obyvatele	Kč	44 989	46 342	50 694
průměr ČR = 100	%	62,1	60,0	61,0

TRH PRÁCE				
Zaměstnaní celkem	tis. osob	235,3	237,6	240,1
zemědělství, lesnictví a rybolov		11,2	11,1	12,3
průmysl a stavebnictví		103,8	108,5	109,1
tržní a netržní služby		120,3	117,9	118,7
Míra ekonomické aktivity	%	58,4	58,5	58,0
Průměrný evidenční počet zaměstnanců ⁴⁾	tis. fyz. osob	192,0	195,6	.
Průměrná hrubá měsíční mzda ⁴⁾	Kč	15 799	16 852	.
zemědělství, lesnictví a rybolov		13 403	14 043	.
průmysl		16 185	17 362	.
stavebnictví		15 370	16 477	.
Nezaměstnanost (k 31. 12.)⁵⁾				
Uchazeči o zaměstnání	osoby	22 782	19 369	15 417
dosažitelní		21 691	18 381	14 440
ženy		11 727	10 218	8 259
Volná pracovní místa	místa	2 364	7 296	9 541
Míra registrované nezaměstnanosti				
původní metodika	%	.	.	.
nová metodika	%	8,35	6,91	5,43
ORGANIZAČNÍ STRUKTURA				
Počet registrovaných subjektů (k 31. 12.)		103 975	105 304	106 972
z toho:				
obchodní společnosti		7 939	8 179	8 482
družstva		389	412	432
státní podniky		27	27	23
živnostníci		73 648	74 526	75 795
samostatně hospodařící rolníci		6 074	5 982	5 984
VZDĚLÁVÁNÍ				
Mateřské školy		311	310	308
děti	osoby	15 235	15 323	15 549
Základní školy		274	260	254
žáci celkem	osoby	47 690	45 852	44 046
Střední školy celkem		.	90	78
žáci celkem	osoby	28 102	28 095	27 739
z toho obory:				
gymnází		20	21	21
žáci celkem		7 204	7 160	7 125
středních odborných škol		46	46	46
žáci celkem		11 360	11 517	11 266
středních odborných učilišť		36	33	32
žáci celkem		8 247	8 088	8 031
Vyšší odborné školy		9	9	11
studenti celkem	osoby	1 705	1 711	1 711
Vysoké školy		1	1	1
studenti v prezenčním studiu (státní občanství ČR)	osoby	6 137	.	.
KRIMINALITA, DOPRAVNÍ NEHODY, POŽÁRY				
Zjištěné trestné činy		10 288	9 587	10 483
na 1 000 obyvatel		20,3	18,9	20,6
Dopravní nehody		8 233	7 788	7 747

usmrcení	osoby	72	52	64
těžce zranění	osoby	231	203	205
lehce zranění	osoby	1 668	1 381	1 492
způsobené hmotné škody	mil. Kč	368	337	373
Požáry		622	663	700

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008, vlastní úpravy.

Příloha F – Regionální makroekonomické ukazatele Pardubického kraje

	2005	2006	2007
Hrubá přidaná hodnota (mil. Kč)	108 895	119 860	133 337
Hrubý domácí produkt (mil. Kč)	121 457	132 891	147 940
Podíl kraje na HDP České republiky v % (ČR = 100)	4,1	4,1	4,2
Hrubý domácí produkt			
v mil. EURO	4 078	4 689	5 328
v mil. PPS ¹⁾	7 138	7 812	8 723
Vývoj HDP ve stálých cenách, předchozí rok = 100	105,5	107,5	108,4
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele			
v Kč	240 245	262 212	290 693
v EURO	8 067	9 252	10 469
v PPS ¹⁾	14 118	15 414	17 140
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele			
průměr ČR = 100	82,4	83,7	85,0
průměr EU 27 ²⁾ v PPS ¹⁾ = 100	63,0	65,3	69,1
Hrubý domácí produkt na 1 zaměstnance v Kč	600 539	649 120	708 531
průměr ČR = 100	82,2	83,7	85,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) v mil. Kč	22 744	23 487	25 799
Podíl kraje na THFK České republiky (ČR = 100)	3,1	3,0	3,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele			
v Kč	44 989	46 342	50 694
průměr ČR = 100	62,1	60,0	61,0
Čistý disponibilní důchod domácností v mil. Kč	69 064	73 983	79 522
Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele			
v Kč	136 611	145 977	156 257
průměr ČR = 100	95,0	94,0	93,8
Vývoz v běžných cenách (mil. Kč)	142 700	154 022	191 646

Zdroj: Statistická ročenka Pardubického kraje 2008.

Příloha G – Základní údaje o kraji Vysočina

	Měřicí jednotka	2005	2006	2007
ÚZEMÍ (k 31. 12.)				
Výměra půdy celkem	ha	679 572	679 563	679 573
v tom: zemědělská půda		412 400	412 013	411 649
z toho orná		319 444	319 066	318 738
nezemědělská půda		267 171	267 550	267 924
z toho lesní pozemky		206 050	206 222	206 348
Počet obcí		704	704	704
z toho se statutem města		33	33	34
Podíl městského obyvatelstva	%	58,5	58,4	58,5
Hustota obyvatelstva	osoby/km ²	75,2	75,3	75,6
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ				
Měrné emise (REZZO 1 - 4)				
oxid siřičitý SO ₂	t/km ²	0,5	0,4	.
oxidy dusíku NO _x	t/km ²	2,3	2,1	.
oxid uhelnatý CO	t/km ²	4,1	3,8	.
OBYVATELSTVO				
Střední stav obyvatelstva celkem	osoby	510 000	511 114	512 555
z toho ženy		257 734	258 066	258 642
Počet obyvatel (k 31. 12.) celkem	osoby	510 767	511 645	513 677
ženy		257 953	258 302	259 125
cizinci (bez osob s platným azylem)		6 160	7 016	8 729
Obyvatelé ve věku (k 31. 12.)				
0 - 14	osoby	78 645	76 939	75 902
z toho ženy		38 217	37 280	36 809
15 - 64	osoby	358 529	359 781	361 414
z toho ženy		175 577	176 155	176 714
65 a více	osoby	73 593	74 925	76 361
z toho ženy		44 159	44 867	45 602
Průměrný věk obyvatel celkem	roky	39,5	39,8	40,0
Na 1 000 obyvatel				
živě narození	‰	9,9	10,0	10,5
zemřelí	‰	10,5	9,3	9,5
přistěhovalí	‰	9,2	9,6	12,5
vystěhovalí	‰	7,4	8,5	9,5
přirozený přírůstek	‰	-0,5	0,7	1,0
přírůstek stěhováním	‰	1,8	1,1	3,0
celkový přírůstek	‰	1,3	1,7	4,0
sňatky	‰	4,8	4,7	5,0
rozvody	‰	2,4	2,4	2,4
potraty	‰	3,4	3,4	3,5
Kojenecká úmrtnost ¹⁾	‰	3,6	2,7	4,3
Novorozenecká úmrtnost ²⁾	‰	2,6	2,3	3,0
Potratovost ³⁾	‰	339,9	343,9	331,8
MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE				
Hrubý domácí produkt	mil. Kč	126 025	135 534	147 554
na 1 obyvatele	Kč	247 109	265 175	287 879
průměr ČR = 100	%	84,8	84,7	84,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	30 551	23 441	25 924
na 1 obyvatele	Kč	59 903	45 862	50 577
průměr ČR = 100	%	82,6	59,4	60,9

TRH PRÁCE				
Zaměstnaní celkem	tis. osob	236,7	240,0	248,3
zemědělství, lesnictví a rybolov		24,5	21,0	20,6
průmysl a stavebnictví		106,5	112,9	120,2
tržní a netržní služby		105,7	106,1	107,5
Míra ekonomické aktivity	%	58,3	58,5	59,7
Průměrný evidenční počet zaměstnanců ⁴⁾	tis. fyz. osob	183,4	186,9	.
Průměrná hrubá měsíční mzda ⁴⁾	Kč	15 927	16 948	.
zemědělství, lesnictví a rybolov		13 328	14 212	.
průmysl		16 880	18 277	.
stavebnictví		15 134	16 070	.
Nezaměstnanost (k 31. 12.)⁵⁾				
Uchazeči o zaměstnání	osoby	22 814	20 060	16 202
dosažitelní		21 587	18 824	15 233
ženy		12 424	10 947	8 736
Volná pracovní místa	místa	1 913	4 071	5 764
Míra registrované nezaměstnanosti				
původní metodika	%	.	.	.
nová metodika	%	8,23	7,10	5,63
ORGANIZAČNÍ STRUKTURA				
Počet registrovaných subjektů (k 31. 12.)		95 715	97 157	98 957
z toho:				
obchodní společnosti		6 308	6 577	6 828
družstva		555	553	557
státní podniky		15	12	9
živnostníci		66 109	67 073	68 479
samostatně hospodařící rolníci	1	7 558	7 458	7 403
VZDĚLÁVÁNÍ				
Mateřské školy		277	276	277
děti	osoby	14 743	14 722	14 946
Základní školy		284	270	268
žáci celkem	osoby	49 504	47 304	45 314
Střední školy celkem		.	70	72
žáci celkem	osoby	28 767	28 782	28 429
z toho obory:				
gymnázií		18	18	18
žáci celkem		6 871	6 949	6 936
středních odborných škol		46	45	48
žáci celkem		10 838	11 007	11 006
středních odborných učilišť		40	33	31
žáci celkem		8 929	8 831	8 447
Vyšší odborné školy		14	14	13
studenti celkem	osoby	1 790	1 436	1 471
Vysoké školy		2	2	2
studenti v prezenčním studiu (státní občanství ČR)	osoby	687	.	.
KRIMINALITA, DOPRAVNÍ NEHODY, POŽÁRY				
Zjištěné trestné činy		7 993	8 184	9 612
na 1 000 obyvatel		15,7	16,0	18,8
Dopravní nehody		8 688	8 132	8 086
usmrcení	osoby	79	53	72

těžce zranění	osoby	229	201	191
lehce zranění	osoby	1 683	1 367	1 490
způsobené hmotné škody	mil. Kč	515	461	424
Požáry		768	727	843

Zdroj: Statistická ročenka kraje Vysočina 2008, vlastní úpravy.

Příloha H – Regionální makroekonomické ukazatele kraje Vysočina

	2005	2006	2007
Hrubá přidaná hodnota (mil. Kč)	112 991	122 245	132 990
Hrubý domácí produkt (mil. Kč)	126 025	135 534	147 554
Podíl kraje na HDP České republiky v % (ČR = 100)	4,2	4,2	4,2
Hrubý domácí produkt			
v mil. EURO	4 232	4 782	5 314
v mil. PPS ¹⁾	7 406	7 967	8 700
Vývoj HDP ve stálých cenách, předchozí rok = 100	106,9	107,1	104,8
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele			
v Kč	247 109	265 175	287 879
v EURO	8 297	9 356	10 368
v PPS ¹⁾	14 522	15 588	16 975
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele			
průměr ČR = 100	84,8	84,7	84,2
průměr EU 27 ²⁾ v PPS ¹⁾ = 100	64,8	66,1	68,4
Hrubý domácí produkt na 1 zaměstnance v Kč	684 744	702 111	720 904
průměr ČR = 100	93,7	90,6	87,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) v mil. Kč	30 551	23 441	25 924
Podíl kraje na THFK České republiky (ČR = 100)	4,1	3,0	3,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele			
v Kč	59 903	45 862	50 577
průměr ČR = 100	82,6	59,4	60,9
Čistý disponibilní důchod domácností v mil. Kč	68 794	74 809	80 959
Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele			
v Kč	134 889	146 364	157 951
průměr ČR = 100	93,8	94,3	94,9
Vývoz v běžných cenách (mil. Kč)	83 104	92 050	106 559

Zdroj: Statistická ročenka kraje Vysočina 2008.

	výdaje na VaV na obyvatele			PZI na obyvatele			zamě. ve VaV na 1000 obyv.			vysokoškoláci na obyv.		
	2006	2007	rozdíl	2005	2006	rozdíl	2006	2007	rozdíl	2006	2007	rozdíl
hlavní město Praha	15 828,94	18 904,47	3 075,53	660 920,87	730 426,97	69 506,10	19,89	21,18	1,291	0,198	0,197	-0,0009
Středočeský	7 093,34	8 786,88	1 693,54	132 878,96	153 041,08	20 162,12	4,92	5,06	0,136	0,070	0,074	0,0044
Jihočeský	2 705,52	2 821,37	115,85	89 927,15	95 745,29	5 818,14	1,81	1,81	-0,005	0,084	0,086	0,0019
Plzeňský	2 377,29	2 484,20	106,91	86 505,28	94 663,06	8 157,78	1,80	1,95	0,151	0,074	0,086	0,0122
Karlovarský	229,77	252,58	22,81	52 172,22	53 090,88	918,66	0,09	0,07	-0,024	0,057	0,060	0,0034
Ústecký	707,94	832,74	124,80	74 493,78	72 942,96	-1 550,82	0,79	0,84	0,047	0,054	0,046	-0,0081
Liberecký	3 417,30	3 024,03	-393,27	106 271,39	108 706,96	2 435,57	1,86	1,43	-0,427	0,065	0,065	0,0005
Královehradecký	1 784,01	2 296,94	512,93	44 387,48	39 032,53	-5 354,95	1,20	1,45	0,252	0,089	0,085	-0,0037
Pardubický	3 776,98	3 946,19	169,21	70 423,18	74 406,27	3 983,09	2,14	2,19	0,045	0,077	0,070	-0,0067
Vysočina	1 006,85	1 046,48	39,63	68 646,06	99 397,24	30 751,18	0,61	0,61	0,005	0,073	0,076	0,0031
Jihomoravský	4 433,88	5 020,07	586,19	51 700,09	61 326,10	9 626,01	6,20	6,20	0,000	0,107	0,116	0,0090
Olomoucký	2 068,96	2 354,96	286,00	43 750,54	41 358,44	-2 392,10	2,05	2,01	-0,039	0,086	0,087	0,0006
Zlínský	2 785,81	2 912,31	126,50	50 012,96	50 172,53	159,57	1,78	1,62	-0,155	0,078	0,086	0,0079
Moravskoslezský	4 428,70	2 212,32	-2 216,38	71 069,68	98 271,52	27 201,84	2,58	2,76	0,175	0,077	0,080	0,0027

Zdroj: ČSÚ, ČNB, vlastní výpočty.

	HDP na 1 obyvatele			nezaměstnanost v %			THFK na 1 obyvatele			disp. důchod. dom. na 1 obyv.		
	2005	2007	rozdíl	2005	2007	rozdíl	2005	2007	rozdíl	2005	2007	rozdíl
hlavní město Praha	608 975	709 125	100 150	3,25	2,16	-1,09	173 829	201 713	27 884	194 277	225 820	31 543
Středočeský	268 429	322 364	53 935	6,25	4,25	-2,01	76 777	74 972	-1 805	152 842	177 510	24 668
Jihočeský	262 632	300 158	37 526	6,69	4,47	-2,22	74 430	64 092	-10 339	139 075	160 981	21 907
Plzeňský	275 169	322 162,00	46 993	6,45	4,43	-2,02	57 770	97 485	39 715	144 302	165 947	21 645
Karlovarský	219 627	240 900,75	21 274	10,28	7,32	-2,96	57 768	61 073	3 305	129 048	145 819	16 770
Ústecký	236 810	275 836,51	39 027	15,41	10,96	-4,45	48 501	49 098	597	126 752	146 564	19 811
Liberecký	244 447	279 775,00	35 328	7,73	6,05	-1,68	56 745	55 630	-1 115	135 001	154 030	19 029
Královehradecký	255 518	291 471,57	35 954	7,33	4,70	-2,63	46 503	55 692	9 188	137 411	159 905	22 495
Pardubický	240 245	290 692,56	50 448	8,35	5,43	-2,92	44 989	50 694	5 705	136 611	156 257	19 646
Vysočina	247 109	287 879,25	40 771	8,23	5,63	-2,60	59 903	50 577	-9 326	134 889	157 951	23 062
Jihomoravský	265 278	318 863,12	53 585	10,21	6,92	-3,29	80 400	73 832	-6 568	140 433	161 124	20 692
Olomoucký	220 972	257 068,85	36 097	10,65	6,73	-3,92	46 732	75 840	29 108	130 331	155 025	24 695
Zlínský	235 265	283 365,70	48 101	9,27	6,02	-3,25	45 174	59 385	14 211	134 389	159 530	25 141
Moravskoslezský	246 825	286 579,66	39 754	14,23	9,62	-4,61	50 096	72 813	22 717	130 866	149 659	18 793

Zdroj: ČSÚ, ČNB, vlastní výpočty.